

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

Simona STEPONAVIČIŪTĖ

Viešojo administravimo studijų programos studentė

**NVO IR SAVIVALDYBIŲ BENDRADARBIAVIMAS
TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS: ŠIAULIŲ MIESTO
SAVIVALDYBĖS ATVEJIS**

Bakalauro baigiamasis darbas

Šiauliai, 2013

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA

Simona STEPONAVIČIŪTĖ

NVO IR SAVIVALDYBIŲ BENDRADARBIAVIMAS
TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS: ŠIAULIŲ MIESTO
SAVIVALDYBĖS ATVEJIS

Bakalauro baigiamasis darbas
Socialiniai mokslai, Viešasis administravimas (03S2)

Darbo vadovė:
asist. Jurgita MIKOLAITYTĖ

Teigiu, kad bakalauro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu viešojo administravimo studijų programos bakalauro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

Steponavičiūtė, S. (2013). *NVO ir savivaldybių bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas: Šiaulių miesto savivaldybės atvejis*. Viešojo administravimo studijų programos bakalauro baigiamasis darbas/ baigiamojo darbo vadovė asist. Jurgita Mikolaitytė. Šiaulių universitetas, Viešojo administravimo katedra.

SANTRAUKA

Bakalauro baigiamajame darbe analizuojamas NVO ir savivaldybių bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas: Šiaulių miesto savivaldybės atvejis.

Konceptualiojoje darbo dalyje nagrinėjami NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas teoriniai aspektai: analizuojama socialinių paslaugų teikimo sistema Lietuvoje bei jos reglamentavimas, išsiaiškinamos socialinių paslaugų ir NVO sampratos, nagrinėjamas NVO vaidmuo socialinių paslaugų teikimo sistemoje, jų rūšys ir teikiamos socialinės paslaugos bei analizuojami NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas galimi modeliai ir būdai.

Tiriamojame darbo dalyje atliekama teisinių dokumentų, reglamentuojančių NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimą, analizė ir pusiau struktūrizuotas interviu, kuriame apklausiami Šiaulių miesto savivaldybės ir NVO, susijusių su socialinių paslaugų teikimu, atstovai. Buvo išsiaiškintas teisinės bazės tinkamumas plėtoti jų tarpusavio bendradarbiavimą, NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybė ir jų finansavimo galimybės, bendradarbiavimą ribojantys veiksniai ir tobulintinos kryptys.

Darbo pabaigoje, remiantis teorine analize ir atlikto tyrimo rezultatais, pateikiamos išvados ir rekomendacijos. Darbo įvade iškelta hipotezė, jog „Šiaulių miesto savivaldybėje teikiant socialines paslaugas vyksta bendradarbiavimas su NVO, tačiau jis yra ribojamas dėl nuolatinės skiriamo finansavimo stokos, savivaldybės darbuotojų kompetencijos trūkumo ir tarpusavio nesusikalbėjimo.“, pasitvirtina.

Steponavičiūtė, S. (2013). *NGOs and Municipalities Collaboration in Providing Social Services: the case of Siauliai city municipality*. The final work of public administration of university's basic studies / scientific supervision: asist. J. Mikolaitytė; Siauliai University, the Department of Public Administration. - Siauliai

SUMMARY

This bachelor thesis analyzes NGOs and municipalities cooperation providing social services: the case of Siauliai city municipality.

The conceptual part of this thesis examines theoretical aspects of cooperation between NGOs and municipalities, providing public services. This part analyzes social services provision system and its regulation, clarifies the concept of social services and NGOs. Also discloses the role of NGOs in social services provision, NGOs types and social services provided. Finally the possible models and techniques in NGOs and municipalities cooperation is analyzed.

Practical part of the paper analyzes legal instructions that regulates cooperation of NGOs and municipalities and carried out semi-structured interviews of representatives of NGOs and municipality of Siauliai city who are related to social services provision. In this way were clarified legal framework suitability in cooperation development, cooperation evaluation, factors that are limiting cooperation and directions of development.

In the end of paper according to the results of theoretical analysis and empirical researches, were constructed conclusions and presented recommendations. Hypothesis raised in the introduction of this paper, that: „Then providing social services in the Siauliai city municipality there is cooperation with NGOs, but it is limited by permanent lack of funding, the municipality staff incompetence and miscommunication.” was clarified.

TURINYS

IVADAS	8
1. NVO IR SAVIVALDYBIŲ BENDRADARBIAVIMO TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS TEORINIAI ASPEKTAI	12
1. 1. Socialinių paslaugų samprata ir klasifikavimas.....	12
1. 2. Socialinių paslaugų teikimo sistema ir reglamentavimas Lietuvoje	16
1. 3. NVO teikiančių socialines paslaugas samprata ir rūšys Lietuvoje.....	20
1. 4. NVO reikšmė socialinių paslaugų teikimo sistemoje ir jų teikiamos paslaugos	23
1. 5. NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo konceptualioji esmė	26
1. 6. NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo būdai.....	29
1. 6. 1. Socialinių paslaugų pirkimas iš NVO	30
1. 6. 2. NVO atstovų įtraukimas į sprendimų priėmimą.....	31
1. 6. 3. Finansinė parama NVO ir jų socialiniams projektams.....	32
2. NVO BENDRADARBIAVIMO SU ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBE, TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS, TYRIMO METODOLOGIJOS PAGRINDIMAS	34
2. 1. Empirinio tyrimo strategija.....	34
2. 2. Tyrimo metodai	36
3. NVO BENDRADARBIAVIMO SU ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBE, TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS, TYRIMO REZULTATAI.....	41
3. 1. NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo apžvalga	41
3. 2. Interviu su Šiaulių miesto savivaldybės ir NVO, susijusių su socialinių paslaugų teikimu, atstovais rezultatų analizė	44
3. 2. 1. NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas teisinės bazės tinkamumas	44
3. 2. 2. NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas būdai ir bendradarbiavimo vertinimas	46
3. 2. 3. NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybė ir finansavimas	49
3. 2. 4. NVO ir savivaldybės glaudų bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas ribojantys veiksniai	53
3. 2. 5. NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas tobulintinos kryptys.....	56
IŠVADOS.....	59
REKOMENDACIJOS	62

LITERATŪRA	63
PRIEDAI	69
Pusiau struktūrizuoto interviu klausimynas ekspertams iš Šiaulių miesto savivaldybės.....	70
Pusiau struktūrizuoto interviu klausimynas ekspertams iš socialinės paslaugas teikiančių NVO.....	72
Pusiau struktūrizuoto interviu klausimyno ekspertams iš Šiaulių miesto savivaldybės atsakymų suvestinė	74
Pusiau struktūrizuoto interviu klausimyno ekspertams iš socialinės paslaugas teikiančių NVO atsakymų suvestinė.....	78
Tyrimo metu apklaustųjų informantų kontaktiniai duomenys.....	83
NVO vieta tarp socialinių paslaugų teikėjų ir organizatorių Lietuvoje	84
NVO rūšys Lietuvoje	85

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Pagrindinių teisės aktų, reglamentuojančių socialinių paslaugų teikimą, svarba NVO, kaip socialinių paslaugų teikėjoms.....	18
2 lentelė. NVO vaidmuo teikiant socialines paslaugas.....	22
3 lentelė. Ekspertai iš Šiaulių miesto savivaldybės.....	36
4 lentelė. Ekspertai iš socialines paslaugas teikiančių NVO.....	36
5 lentelė. Ekspertų požiūris į NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teisinės bazės veiksmingumą.....	43
6 lentelė. Ekspertų išskirti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas būdai.....	45
7 lentelė. Ekspertų požiūris į NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas.....	47
8 lentelė. Ekspertų požiūris į NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę.....	49
9 lentelė. Ekspertų požiūris į NVO informavimą apie finansavimą.....	51
10 lentelė. Ekspertų nurodyti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas ribojantys veiksniai.....	53
11 lentelė. Ekspertų siūlymai dėl NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas tobulinimo.....	55

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 paveikslas. Socialinių paslaugų klasifikacija pagal socialinių paslaugų rūšis.....	15
2 paveikslas. Socialinių paslaugų organizavimo kaita Lietuvoje.....	17
3 paveikslas. Socialines paslaugas teikiančių NVO skaičius Lietuvoje.....	22
4 paveikslas. NVO ir savivaldybių santykių kaita.....	27
5 paveikslas. Loginė pasitikėjimo instituciniuose tinkluose kūrimo schema.....	29
6 paveikslas. Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo būdai.....	29
7 paveikslas. Tyrimo loginė schema.....	35
8 paveikslas. Pusiaus struktūrizuoto interviu klausimyno blokų temos.....	39

IVADAS

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas turėjo įtakos dideliems pasikeitimams šalyje. Piliečiai pradėjo labiau įsitraukti į visuomeninę veiklą, atsirado poreikis aktyviau pareikšti nuomonę priimamuose sprendimuose tiek valstybiniu tiek savivaldybių lygmeniu. Tam, kad būtų atkurtas ryšys tarp valstybės ir piliečių, būtų vystoma moderni demokratiška visuomenė, Lietuvoje šalia verslo ir valstybės sektorių buvo pradėtas formuoti trečiasis sektorius – nevyriausybinių organizacijų (NVO), kurios neabejotinai yra siejamos su socialinės integracijos plėtojimu.

Temos aktualumas ir reikšmingumas. NVO ir savivaldybėms bendradarbiaujant yra užtikrinamas socialinių paslaugų sistemos efektyvumas ir sudaromos palankesnės sąlygos gyventojams gauti socialines paslaugas. Be to, dėka šio bendradarbiavimo galima tiksliau nustatyti žmonių poreikius ir teikti socialines paslaugas toms gyventojų grupėms, kurioms labiausiai jų reikia. Remiantis Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programos nevyriausybinių organizacijų (NVO) subsidijų schemomis: Galimybės studija (2010, p. 26), NVO ir vietos savivaldos institucijų bendradarbiavimas pasireiškia keliuose srityse: socialinių paslaugų pirkimas iš NVO, finansinė parama NVO ir jų projektams, ir NVO atstovų įtraukimas į sprendimų priėmimą. Remiantis Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija (Žin., 2010, Nr.: 12-566), po Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo NVO steigimasi ir veiklą reglamentuojantys teisės aktai buvo keičiami ir tobulinami, tačiau tai buvo daroma nenuosekliai. Iki šiol Lietuvoje nėra aiškių NVO finansinio rėmimo principų, neapibrėžta NVO vykdomos visuomenei naudingos veiklos samprata. Galbūt todėl iki šiol nėra sukurti aiškūs mechanizmai, kaip NVO ir savivaldybės turėtų bendradarbiauti teikiant socialines paslaugas, neatrasta visa šio bendradarbiavimo galima nauda visuomenei. Dėl šių priežasčių svarbu išsiaiškinti, ar Šiaulių miesto savivaldybė skiria pakankamai dėmesio bendradarbiavimui su nevyriausybėmis organizacijomis ir kaip NVO dalyvauja socialinių paslaugų teikime, kokiais būdais jos tarpusavyje bendradarbiauja. Nuo visų šių aplinkybių priklauso socialinių paslaugų kokybė ir netgi jų atpigimas.

Mokslinis ištirtumas ir naujumas. Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimo srityje vienas iš labiausiai pripažintų autoritetų yra laikomas profesorius D. Young (2006), kuris susistemino šių sektorių tarpusavio santykius, išskirdamas juos į tam tikras kategorijas. Vėliau šią sistemą išplėtojo Richard C. Feiock ir Simon A. Andrew

(2006). Taip pat apie savivaldybių ir NVO santykių modelius rašė A. Najam (2000), S. R. Smith (2003). O tiek valdžios ir NVO bendradarbiavimą, tiek socialinių paslaugų sampratą yra analizavęs profesorius Helmut K. Anheier (2003).

Lietuvoje NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo tema analizuojama vis dažniau. Nevyriausybinių organizacijų prigimtį, teisinį reglamentavimą, jų bendradarbiavimo reikšmę nagrinėjo ekonominės politikos analitikas ir Lietuvos laisvosios rinkos instituto prezidentas R. Šimašius (2007). Jis taip pat analizavo savivaldos institucijų ir ne pelno organizacijų bendradarbiavimo būdus. Apie socialinių paslaugų teikimo perdavimą nevyriausybiniams organizacijoms svarbą rašo L. Žalimienė (2003), E. Pilipavičienė (2006). Šių santykių reikšmę savo moksliniuose darbuose taip pat analizuoja A. Guogis, D. Gudelis (2006), R. Čiupaila (2006), Z. Wejcmantas (2001) ir kt., o J. Bučaitė ir I. Ambotaitė-Mazeliauskienė (2005) išryškina pasitikėjimo faktorių kaip valdžios ir NVO bendradarbiavimo pagrindą.

Tyrimo pagrindinė problema ir probleminis klausimas. Sklandus NVO ir savivaldybių bendradarbiavimas lemia teikiamų socialinių paslaugų prieinamumą ir kokybę. Tačiau pastebima, kad Lietuvoje nėra sukurto aiškaus ir vieningo mechanizmo, kaip NVO ir vietos valdžia turėtų bendradarbiauti organizuojant socialines paslaugas. Šio bendradarbiavimo sėkmingumas ir sklandumas didele dalimi priklauso nuo to, kiek NVO yra iniciatyvios siekdamos perimti socialinių paslaugų teikimą ir ar savivaldybės sukuria tinkamas sąlygas NVO teikti socialines paslaugas. Taigi, savivaldybės, nelaikydamos NVO lygiavertėmis socialinių paslaugų teikėjomis socialinių paslaugų teikimo sistemoje, negali optimaliai išnaudoti bendradarbiavimo su jomis galimybių.

Bakalauro baigiamojo darbo problema, gali būti apibūdinta šiuo klausimu:

- *Kokiais būdais ir priemonėmis galėtų būti stiprinamas NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas?*

Tyrimo objektas: NVO ir savivaldybių bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas.

Tyrimo tikslas: identifikuoti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas būdus, mechanizmus ir tobulintinas sritis bei pateikti rekomendacijas dėl bendradarbiavimo tobulinimo.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti socialinių paslaugų sistemą Lietuvoje ir NVO dalyvavimo socialinių paslaugų teikime galimybes;

2. Išnagrinėti NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas būdus;

3. Išsiaiškinti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimu teikiant socialines paslaugas susijusios teisinės bazės tinkamumą, NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę, bendradarbiavimą ribojančius veiksnius ir tobulintinas kryptis.

4. Remiantis teorine darbo dalimi ir gautais empirinio tyrimo rezultatais, pateikti išvadas ir rekomendacijas dėl NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas tobulinimo.

Tyrimo hipotezė: Šiaulių miesto savivaldybėje teikiant socialines paslaugas vyksta bendradarbiavimas su NVO, tačiau jis yra ribojamas dėl nuolatinės skiriamo finansavimo stokos, savivaldybės darbuotojų kompetencijos trūkumo ir tarpusavio nesusikalbėjimo.

Tyrimo metodologija. Tyrimo metodologija grindžiama L. Žalimienės, E. Rimšaitės (2007), A. Kučino (2001) bei Ž. Markauskaitės (2005) mokslinėmis įžvalgomis:

- Siekiant įveikti valstybės garantijų ir rinkos teikiamų paslaugų nepakankamumą socialinių paslaugų srityje, būtina labiau remtis nevyriausybinę organizacijų teikiamomis galimybėmis (Žalimienė, Rimšaitė, 2007, p. 84).
- Valstybės ir pilietinio sektorių bendradarbiavimo gerinimas, taip pat ir socialinio saugumo bei kokybiškų paslaugų bendruomenei užtikrinimas galimas tik nuolatinės partnerių (sektorių) komunikacijos kontekste (Kučinas, 2001, p. 11).
- Savivaldybės yra suinteresuotos pasitelkti NVO siūlomą pagalbą socialinėje srityje, tačiau bendradarbiavimo mechanizmas dar nėra pakankamai veiksmingas (Markauskaitė, 2005, p. 22).

Tyrimo metodai.

Teorinėje darbo dalyje, siekiant išsiaiškinti NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas galimybes, svarbą ir būdus, buvo atliekama mokslinės užsienio ir Lietuvos autorių literatūros analizė, atsižvelgiama į Lietuvos Respublikos teisės aktus, remiamasi periodinių mokslinių leidinių straipsniais, įvairiais atliktais tyrimais šia tema.

Empirinėje darbo dalyje, siekiant įvykdyti užsibrėžtus uždavinius, buvo atlikta pagrindinių dokumentų, reglamentuojančių Šiaulių miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas analizė. Taip pat pasirinktas pusiau *struktūrizuoto interviu metodas*, kuris buvo atliktas apklausiant atstovus iš Šiaulių miesto savivaldybės ir iš NVO, susijusių su socialinių paslaugų teikimu. Siekiant išanalizuoti

pusiau struktūrizuoto interviu atsakymų turinį buvo naudojamas turinio (*content*) analizės metodas, kuriuo buvo išskirti svarbiausi gauti atlikto tyrimo teiginiai.

Praktinis reikšmingumas. Darbo praktinį reikšmingumą rodo tai, kad buvo analizuojami ir susisteminti naujausi šaltiniai, susiję su NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo ypatumais tiek teoriniu, tiek praktiniu požiūriu, taip pat išsiaiškinti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo mechanizmai socialinių paslaugų teikime, jų tinkamumas ir bendradarbiavimą ribojantys veiksniai. Pasinaudojant gautais tyrimo rezultatais, išvados ir rekomendacijomis, galima pagerinti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas.

Darbo struktūra. Darbą sudaro santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, lentelių sąrašas, paveikslų sąrašas, įvadas, trys dalys (konceptualioji, metodologinė ir tiriamoji). Pirmojoje dalyje išsiaiškinama socialinių paslaugų samprata, analizuojami socialinių paslaugų sistemos principai, prielaidos, galimybės ir būdai bendradarbiauti su NVO socialinių paslaugų teikime. Metodologinėje dalyje aprašoma empirinio tyrimo strategija, tyrimo metodai ir kt. O trečiojoje dalyje aptariami gautieji rezultatai. Tuomet, remiantis konceptualiąja dalimi ir atlikto tyrimo rezultatais pateikiamos išvados bei rekomendacijos, nurodoma naudota ir priedai.

Darbo apimtis – 68 puslapiai (su priedais – 85 puslapiai). Darbe yra 8 paveikslėliai, 11 lentelių, literatūros sąrašą sudaro 53 šaltiniai.

1. NVO IR SAVIVALDYBIŲ BENDRADARBIAVIMO TEIKIANT SOCIALINĖS PASLAUGAS TEORINIAI ASPEKTAI

Darbo teorinėje dalyje siekiama išsiaiškinti, kaip per socialinių paslaugų teikimo sistemos sukurtas sąlygas bendradarbiaudamos su savivaldybėmis NVO gali perimti socialinių paslaugų teikimą. Šiam tikslui pasiekti analizuojami įvairūs moksliniai šaltiniai, Lietuvos Respublikos teisės aktai, atlikti tyrimai, lyginamos autorių įžvalgos šia tema. Norint įsigilinti į socialinių paslaugų teikimo sistemą ir jos teisinį reglamentavimą Lietuvoje, analizuojami tai reglamentuojantys LR įstatymai, o gilinantis į pačią socialinių paslaugų sampratą buvo remtasi L. Žalimienės (2003), K. Anheier (2003), E. Pilipavičienės (2006) ir kt. moksliniais darbais. Atskleidžiant NVO reikšmę Lietuvos socialinių paslaugų teikimo sistemoje, buvo nagrinėjamos tokių autorių, kaip R. Šimašiaus (2006), R. Čiupailos (2006), H. Kim (2007), Zaleskienės, L. Rutkauskienės (2003) ir kt. mokslininkų įžvalgos. Tuomet buvo analizuojami egzistuojantys NVO ir savivaldybių santykių modeliai ir bendradarbiavimo būdai Lietuvoje, kuriuos labiausiai padėjo atskleisti M. Kiznis, S. Dagilytė, R. Mickūnas, J. Balčiūnaitė, J. Šilinskaitė (2005), M. Žaltauskas (2013) ir kt.

1. 1. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ SAMPRATA IR KLASIFIKAVIMAS

Socialinės paslaugos šiame darbe yra suprantamos kaip valstybės ar savivaldybių teikiamų viešųjų paslaugų dalis. Siekiant suvokti socialinių paslaugų sampratą, visų pirma reikia išanalizuoti įvairių autorių ir teisės aktų pateikiamas jų apibrėžtis, nes šio termino samprata šaltiniuose apibrėžiama ne vienodai. Kiekvienoje šalyje ji atspindi tos šalies socialinį, kultūrinį, politinį ir ekonominį vystymąsi, tradicijas, socialinių paslaugų sistemos ypatumus bei kitus veiksnius ir priklauso nuo valstybių vykdomos socialinės politikos, patirties ir praktikos teikiant socialines paslaugas (Norvegijos patirties nestacionarių..., 2010). A. Bitino, A. Guogio, L. Migun, G. Važgytės (2010, p. 19) teigimu, socialinės paslaugos yra viena iš sudėtinių socialinės apsaugos sistemos dalių, todėl svarbu jas tinkamai apibrėžti. Siekiant tai padaryti buvo analizuojami įvairių mokslininkų moksliai darbai šia tema.

L. Žalimienės (2003, p. 11) teigimu, socialinių paslaugų termino, jų turinio samprata yra skirtinga, kai kalbama:

1. apskritai apie socialinę sritį, socialinę infrastruktūrą;

2. tik apie socialinės apsaugos sistemą;
3. apie socialinę paramą socialinio darbo kontekstu. Šiuo kontekstu socialinės paslaugos suprantamos kaip ta dalis socialinės apsaugos sistemos, kuri dažniausiai neparemta kliento įnašais (paslaugos asmenims teikiamos pagal poreikį nepriklausomai nuo jų įmokų mokėjimo) ir teikiama ne piniginių išmokų, o paslaugų forma.

L. Žalimienė (2003, p. 11), apibūdindama socialinių paslaugų sampratą, pateikia ją plačiaja ir siaurąja prasme. Jos teigimu, socialinės paslaugos plačiuoju požiūriu – visuomenei teikiamos paslaugos, kaip antai: švietimo, sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos, sporto, laisvalaikio, kultūros paslaugos. O siauresniu požiūriu jos apibrėžiamos kaip paslaugos, kurias teikia šiuolaikinė socialinės apsaugos sistema, apimant aštuonias socialines rizikas (liga, invalidumas, senatvė, našlystė, šeima/vaikai, nedarbas, būstas, socialinė atskirtis) pagal ES socialinės apsaugos statistikos klasifikaciją. Siauruoju požiūriu socialinės paslaugos dar vadinamos asmeninėmis paslaugomis (angl. Personal social service, vok. Personliche Sozialleistungen) (Pilipavičienė, 2006, p. 2). Šią sąvoką vartoja ir Helmut K. Anheier (2003, p. 15), kuris apžvelgdamas, kas laikoma socialinėmis paslaugomis įvairiuose Europos miestuose, sako, kad tai asmeninės socialinės paslaugos („personal social services“), kurias teikia viešasis, nevyriausybinis arba privatus sektoriai. Šio apibrėžimo jis netaiko švietimo, kultūros, sporto, socialinio draudimo įmokoms. Kitaip tariant, materiali paslauga turi būti teikiama vieno asmens kitam, o ne virsti tiesiog pinigine operacija, kaip sveikatos priežiūros išmokos, vaikų priežiūros išmokos, pensijos, socialinio draudimo išmokos ir pan.. Jo nuomonei neprieštaruja ir L. Žalimienė (2003, p. 11), pasak kurios socialinės paslaugos peržengia tradicinės socialinės globos ribas ir orientuojasi į individo socialinę integraciją. Tuo tarpu A. Guogio (cituojamas Bitino, Guogio, Migun, Važgytės (2010, p. 19)) teigimu, socialinės paslaugos – tai pagrindinių valstybės socialinio pobūdžio programų (socialinės apsaugos, mokymo bei užimtumo) vykdymo būdas bei socialinės apsaugos tarnybų teikiamos ne medicinos srities paslaugos.

Taip pat dėmesį reikėtų atkreipti į tai, kaip socialines paslaugas apibrėžia Lietuvos Respublikos įstatymai. Taigi, vienas iš pagrindinių teisės aktų apibrėžiančių socialines paslaugas yra Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas (Žin., 2006, Nr. 17-589). Šiame įstatyme pateikiama tokia socialinių paslaugų samprata: „*Socialinės paslaugos yra paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai), dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime*“ (1 skirsnio, 3 straipsnio, 1 dalis)

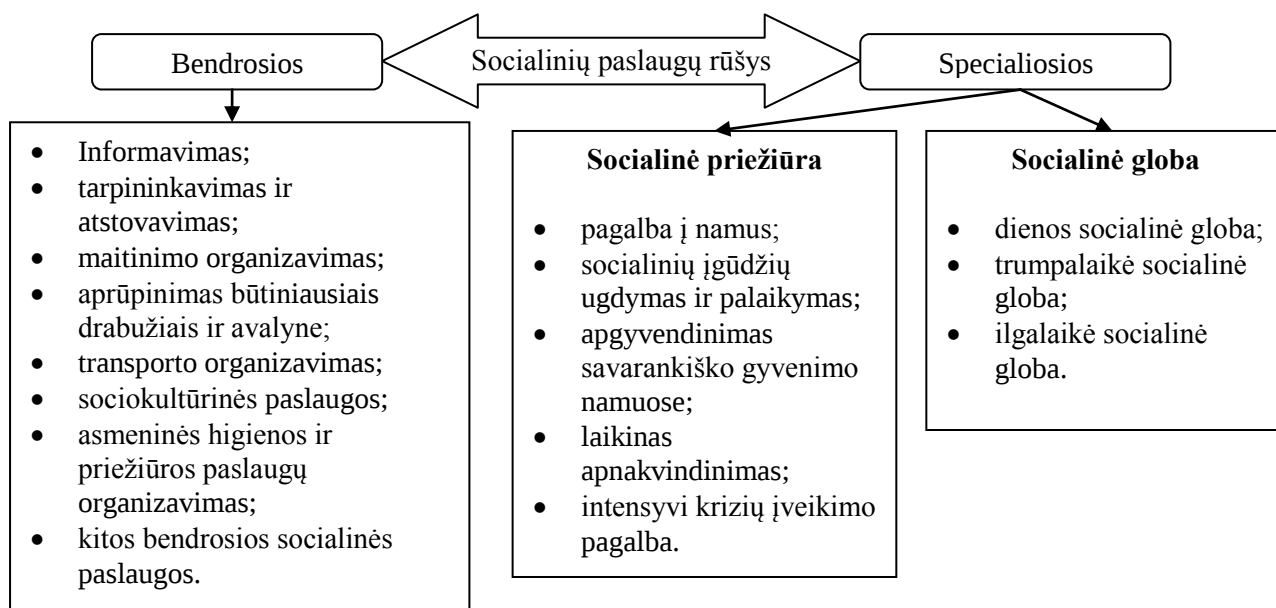
Išanalizavus konkretų atvejį, išsiaiškinami socialinių paslaugų poreikiai ir teikiamos tokios paslaugos, kurių labiausiai reikia. Vadovaujantis šio įstatymo nuostatomis, socialinės paslaugos gali būti teikiamos tokiais atvejais:

- skurdo, kai neužtenka pajamų pagal kitus įstatymus;
- netekus tėvų globos vaikams ir našlaičiams;
- benamystės;
- bedarbiystės;
- invalidumo;
- laikinai dėl ligos netekus darbingumo;
- esant tik vienam iš tėvų ar daugiavaikėms šeimoms, kuriose yra problemų auginant vaikus;
- alkoholizmo ir narkomanijos;
- grįžus iš įkalinimo įstaigos, kardomojo kalinimo, socialinės bei psichologinės reabilitacijos;
- įvykus nelaimei;
- kitais įstatymų ar kitų teisės aktų numatytais atvejais, kai būtina valstybės parama.

Kitas dokumentas, reglamentuojantis socialinių paslaugų turinį pagal atskiras socialinių paslaugų rūšis bei socialinių paslaugų įstaigų tipus yra Socialinių paslaugų katalogas (Žin., 2006, Nr. 43-1570). Jame socialinės paslaugos yra skirstomos į bendrąsias ir specialiąsias (žr. 1 pav.):

- *Bendrosioms socialinėms paslaugoms* yra atskiros, be nuolatinės specialistų priežiūros teikiamos paslaugos. Bendrųjų socialinių paslaugų tikslas – ugdyti ar kompensuoti asmens (šeimos) gebėjimus savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Bendrosios socialinės paslaugos teikiamos socialinių paslaugų įstaigose ir asmens namuose. Paslaugų teikimo trukmė / dažnumas priklauso nuo asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio. Bendrosioms socialinėms paslaugoms priskiriama informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas ir atstovavimas, maitinimo organizavimas, aprūpinimas būtiniausiais drabužiais ir avalyne, transporto organizavimas, sociokultūrinės paslaugos, asmeninės higienos ir priežiūros paslaugų organizavimas bei kitos bendrosios socialinės paslaugos.
- *Specialiosios socialinės paslaugos* yra visuma paslaugų, teikiamų asmeniui (šeimai). Specialiosios paslaugos skirstomos į socialinę priežiūrą ir socialinę globą. Socialinė priežiūra yra visuma paslaugų, kuriomis asmeniui (šeimai) teikiama kompleksinė, bet nuolatinės specialistų priežiūros nereikalaujanti pagalba. Paslaugų teikimo dažnumas

priklauso nuo konkrečios paslaugos ir nuo individualaus asmens (šeimos) tos paslaugos poreikio.

1 pav. Socialinių paslaugų klasifikacija pagal socialinių paslaugų rūšis. Šaltinis: Parengta darbo autorės, remiantis Socialinių paslaugų katalogu (Žin., 2006, Nr. 43-1570).

Studijoje (Norvegijos patirties nestacionarių..., 2010, p. 5) nustatyta, kad socialinės paslaugos atlieka šias pagrindines funkcijas:

- *Socialinės kontrolės.* Socialinės paslaugos padeda ne tik socialiai pažeidžiamiems žmonėms, bet užtikrina ir visos visuomenės socialinį saugumą.
- *Pokyčių skatinimo.* Socialinės paslaugos stiprina žmonių sugebėjimus spręsti išskylančias problemas ir sudaro galimybes patiems keistis bei tobulėti.
- *Pagalbos teikimo.* Socialinės paslaugos padeda žmonėms tenkinti svarbiausius poreikius, siekiant sumažinti ar išvengti socialinės atskirties.

Socialinės paslaugos padeda žmogui ir visai visuomenei – ši veikla gali padėti užkirsti kelią didesnių socialinių problemų atsiradimui, tokiu būdu stiprina visuomenės socialinę gerovę.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinės paslaugos galima apibrėžti plačiaja ir siaurąja prasme, o jų teikimas yra orientuotas į žmogaus socialinę integraciją. Taigi, tiksliausiai socialines paslaugas galima apibūdinti išskiriant svarbiausius jų tikslus, kurie Lietuvoje yra apibrėžiami įstatymuose ir apima socialinę kontrolę, pokyčių skatinimą ir pagalbos teikimą. Socialinės paslaugos padeda žmonėms, nes jų teikimas užkerta kelią didesnėms socialinėms problemoms ir tuo pačiu stiprina bendruomenės socialinę gerovę.

1. 2. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO SISTEMA IR REGLAMENTAVIMAS

LIETUVOJE

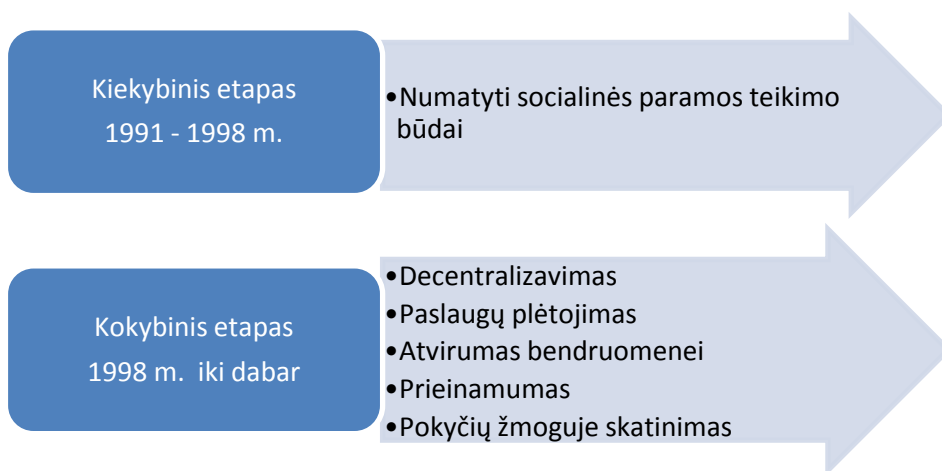
Nuo socialinių paslaugų reglamentavimo tiesiogiai priklauso socialinių NVO veikla, todėl būtina apžvelgti pagrindinius teisės aktus, reglamentuojančius socialinių paslaugų teikimą ir įtvirtinančius galimybę kuo labiau priartinti jas prie žmonių perleidžiant jų teikimą NVO sektoriui. Siekiant išsiaiškinti NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas principus, pirmiausia būtina įsigilinti į pačią socialinių paslaugų teikimo sistemą. A. Guogio (2008, p. 32) teigimu, Lietuvoje buvo siekiama, kad socialinių paslaugų sistema veiktų efektyviai ir galėtų patenkinti socialinių paslaugų gavėjų lūkesčius. Jų teikimo galutinis tikslas – grąžinti socialinių paslaugų gavėjui gebėjimą pačiam pasirūpinti savimi.

Reikia pastebėti, kad socialinių paslaugų sistema Lietuvoje susiformavo palaipsniui. Analizuojant socialinių paslaugų teikimo Lietuvoje raidą, visų pirma reikia paminėti, kad socialinės paslaugos Lietuvoje buvo įteisintos 1994 metais, patvirtinus socialinės paramos koncepciją (Žin., 1994, Nr. 36-653), kurioje socialinė parama buvo numatyta teikti trimis būdais:

- a) pašalpomis ir piniginėmis išmokomis,
- b) šalpa daiktais,
- c) socialinėmis paslaugomis ir globa (Žalimienė, 2003 p. 18).

Kiek vėliau, 1999 metais, priėmus Socialinių paslaugų įstatymą, pasak E. Pilipavičienės (2006, p. 1), buvo žengtas pirmasis žingsnis kuriant socialinių paslaugų teisinę bazę. Jame socialinės paslaugos buvo apibrėžiamos kaip pagalba nepinigine forma, kai nepakanka kitų socialinės apsaugos sistemos garantijų. Iš esmės toks apibrėžimas tinka visoms paslaugoms, tačiau detalesnis socialinių paslaugų reglamentavimas priklauso nuo socialinio darbo turinio ir šios veiklos organizavimo skirtingo pobūdžio socialinių paslaugų įstaigose formų (Guogis, Gudelis, 2005, p. 77). Remiantis A. Guogio, D. Gudelio (2005, p. 77-78), įžvalgomis, 1991–1998 m. laikotarpis laikytinas kiekybiniu Lietuvos socialinių paslaugų sistemos plėtros šuoliu. Kadangi nuo 1998 m. prasidėjo antrasis socialinių paslaugų plėtojimo etapas, kuriame plėtros akcentai buvo perkeliami iš kiekybinių rodiklių į kokybinius. Pradėjo ryškėti tokie pagrindiniai socialinių paslaugų organizavimo principai, kaip decentralizavimas, paslaugų plėtojimo prioritetų nustatymas, teisingumas ir tikslumas parenkant socialines paslaugas, atvirumas bendruomenei, prieinamumas, pokyčių žmoguje skatinimas ir t. t. (žr. 2 pav.). Svarbiausiomis socialinių paslaugų plėtros sferos sąvokomis tapo socialinis-ekonominis efektyvumas, paslaugų išlaidų mažinimas, poreikių tenkinimo kokybė, pažangių globos formų taikymo prioritetai (Guogis, Gudelis, 2005, p. 78).). Su tuo sutinka ir E. Pilipavičienė (2006,

p. 21), kuri teigia, kad Lietuvos socialinių paslaugų sistemos kūrimas vyko kartu su valdymo reforma, keičiant susiformavusią sistemą, buvo pasirinkta teritorinė decentralizacijos forma, t.y. sprendimų laisvės suteikimas žemesnėms valstybinio lygmens institucijoms, tokioms kaip apskritys, savivaldybės ir kt.“

2 pav. Socialinių paslaugų organizavimo kaita Lietuvoje. Šaltinis: Sudaryta darbo autorės remiantis A. Guogiu ir D. Gudeliu (2005, p. 77-78).

Taigi, šiuo metu, pasak L. Žalimienės (2003, p. 99), socialinių paslaugų organizavimą ir teikimą Lietuvoje reglamentuoja:

- **nacionaliniu lygmeniu** – įstatymai, Vyriausybės nutarimai, ministrų įsakymai (pvz. LR Socialinių paslaugų įstatymas (Žin., 2006, Nr. 17-589), LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Socialinės paramos koncepcijos (Žin., 1994, Nr. 36), Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“ (Žin., 43-1570))
- **regioniniu lygmeniu** – savivaldybių tarybų patvirtinti dokumentai: veiklos nuostatai, normatyvai, vidaus tvarkos taisyklės (pvz. Šiaulių miesto savivaldybės administracijos socialinės paramos skyriaus nuostatai (2011, Nr. AP-616), Radviliškio rajono savivaldybės 2013 metų socialinių paslaugų planas (2013, Nr. T-) ir kt.)
- **instituciniu lygmeniu** – įstaigų darbuotojų pareiginės instrukcijos, normos, etikos kodeksas ir etikos taisyklės (pvz. Vyriausiojo socialinio darbuotojo pareiginiai nuostatai).

Socialinių paslaugų teikimo sistemoje didelį dėmesį reikia skirti optimaliam funkcijų pasidalijimui. Siektina, kad valstybės, savivaldybių ir NVO veiklos teikiant socialines paslaugas būtų koordinuotos ir būtų naudojamosi NVO lankstumo galimybėmis. Pastebėta, kad Lietuvos socialinių paslaugų sistemai būdingi šie bruožai:

- Socialinių paslaugų decentralizavimas;
- Neformalios ir formalios globos integravimas;
- Principo „kuo ilgiau savo namuose“ įgyvendinimas;
- Socialinių paslaugų ir slaugos paslaugų integravimas;
- Dėmesys paslaugų kokybei, paslaugų teikimo veiksmingumo svarba;
- Globos pinigų įvedimas;
- Savanoriškos pagalbos poreikis ir plėtra (Norvegijos patirties nestacionarių..., 2010, p. 28).

Lietuvoje skatinama socialines paslaugas teikti bendruomenėse ar asmenų namuose. Taip užtikrinama, kad pagalba pasieks visus jos prašančiuosius, atsižvelgiant į kiekvieno žmogaus individualius poreikius ir žmogų išlaikant kiek galima ilgiau gyventi savo namuose.

Iki šiol Socialinių paslaugų plėtojimo pagrindas išliko **LR Socialinių paslaugų įstatymas** (Žin. 2006, Nr. 17-589), kuris apibrėžia socialinių paslaugų sampratą, tikslus ir rūšis, reglamentuoja socialinių paslaugų valdymą, skyrimą, teikimą ir kt., o nuostatas, įtvirtintas šiame įstatyme detalizuoja lydimieji teisės aktai (Vyriausybės nutarimai, Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymai). Jame įvardintos pagrindinės socialinių paslaugų valdymo institucijos, kurios yra:

- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija;
- savivaldybės;
- Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

LR Socialių paslaugų įstatyme numatoma, kad LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija įgyvendina valstybės socialinių paslaugų politiką, o savivaldybė atsako už socialinių paslaugų teikimo savo teritorijos gyventojams užtikrinimą planuodama ir organizuodama socialines paslaugas, kontroliuodama bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę. E. Pilipavičienė (2006, p. 3) taip pat teigia, kad valstybės lygmens institucijos (ministerijos, apskričių administracijos) pagrindžia ir sukuria šalies paslaugų plėtojimo strategiją ir paslaugų standartus, o savivaldybės garantuoja šios strategijos ir standartų įgyvendinimą savo bendruomenėje. Tuo tarpu **LR Vietos savivaldos įstatyme** (Žin., 2008, Nr. 113-4290), kaip viena iš savarankiškųjų savivaldybės funkcijų išskiriama „socialinių paslaugų planavimas ir teikimas, socialinių paslaugų įstaigų steigimas, išlaikymas ir bendradarbiavimas su nevyriausybinėmis organizacijomis“ (2 skirsnis, 6 straipsnis, 12 punktas). Pastebėta, kad šiame įstatyme ne tik kalbama apie socialinių paslaugų teikimo perleidimą savivaldybėms, bet ir apie NVO įsitraukimą į šią veiklą, tačiau kol kas

Lietuvoje nėra sukurto aiškaus NVO bendradarbiavimo su valstybe mechanizmo. Laikant socialines NVO lygiateisėmis socialinių paslaugų teikėjomis, socialines paslaugas reglamentuojantys įstatymai tampa jų veiklos pagrindu. Lietuvos teisiniuose aktuose, galima įžvelgti tai, kad NVO yra įvardijamos įvairiais aspektais (žr. 1 lent.).

1 lentelė

**Pagrindinių teisės aktų, reglamentuojančių socialinių paslaugų teikimą, svarba
NVO, kaip socialinių paslaugų teikėjoms**

Įstatymas, reglamentuojantis socialinių paslaugų teikimą	Paskirtis	Svarba NVO, kaip socialinių paslaugų teikėjoms
LR Socialinių paslaugų įstatymas (Žin., 2006, Nr. 17-589)	Apibrėžia socialinių paslaugų sampratą, tikslus ir rūšis, reglamentuoja socialinių paslaugų valdymą, skyrimą ir teikimą, socialinės globos įstaigų licencijavimą, finansavimą, mokėjimą už socialines paslaugas bei ginčų, susijusių su socialinėmis paslaugomis, nagrinėjimą.	I Skirsnio, 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta NVO galimybė bendradarbiauti su savivaldybėmis ir dalyvauti sprendimų priėmimo sprendžiant svarbius socialinius klausimus „ <i>Socialinių paslaugų valdymas, skyrimas ir teikimas remiasi <...> organizacijų, ginančių žmonių socialinių grupių interesus ir teises, socialinių paslaugų įstaigų <...> bendradarbiavimu</i> “.
LR Vietos savivaldos įstatyme (Žin., 2008, Nr. 113-4290)	Nustato savivaldybių institucijų sudarymo ir veiklos tvarką įgyvendinant Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) ir Europos vietos savivaldos chartijos nuostatas, apibrėžia vietos savivaldos principus, savivaldybių institucijas ir jų kompetenciją, funkcijas, savivaldybės tarybos nario statusą, savivaldybių ūkinės ir finansinės veiklos pagrindus.	I Skirsnio, 4 straipsnio 9 dalyje įžvelgiama, kad NVO vykdoma veikla yra reali pagalba, o ne kliūtis, savivaldybėms įgyvendinti savo funkcijas ir tiesiogiai tarnauti žmonėms „ <i>Savivaldybės remia <...> asociacijų iniciatyvas, susijusias su viešųjų savivaldybės reikalų tvarkymu</i> “.
Socialinių paslaugų katalogas (Žin., 2006, Nr. 43-1570).	Apibrėžia socialines paslaugas, jų turinį pagal atskiras socialinių paslaugų rūšis bei socialinių paslaugų įstaigų tipus.	V Skyriaus, 18 straipsnyje įtvirtinta NVO teisė steigti socialines paslaugas teikiančias įstaigas „ <i>Socialinių paslaugų įstaiga – socialines paslaugas teikianti <...> įstaiga (viešojo įstaiga, biudžetinė įstaiga, organizacija, asociacija, labdaros ir paramos fondas, religinė bendruomenė ar bendrija (centras), jos atstovybė ar filialas, šeimyna)</i> “.
Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašas (Žin., 2007, Nr. 32-1162)	Nustato asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikį nustatančius subjektus, asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo kriterijus ir procedūrą, asmens socialinės globos poreikio vertinimo, socialinių paslaugų skyrimo, sustabdymo ir nutraukimo bei asmens siuntimo į socialinės globos namus tvarką, asmens (šeimos) teises ir pareigas, informacijos apie asmenis, gaunančius socialines paslaugas, saugojimą ir skundų nagrinėjimo tvarką.	II Skyriuje, 5 straipsnio, 5 punkte minima, kad siekdami kvalifikuotai, išsamiai ir tiksliai nustatyti socialinių paslaugų poreikį asmeniui, savivaldybės, socialinių paslaugų įstaigos socialiniai darbuotojai turi bendradarbiauti ir su NVO „ <i>Siekdami kvalifikuotai, išsamiai ir tiksliai nustatyti socialinių paslaugų poreikį asmeniui, savivaldybės, socialinių paslaugų įstaigos socialiniai darbuotojai turi bendradarbiauti su <...> asociacijomis</i> “.

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus.

Taigi, nuo socialinių paslaugų teikimo kiekybės palaipsniui buvo pereita prie jų kokybės ir preinamumo gyventojams gerinimo. Nors Lietuvoje pagrindiniai socialinių paslaugų teikimo sistemos elementai jau suformuoti (6 priedas), tačiau dar yra tobulintinių sričių, susijusių su socialinių paslaugų teikimo perdavimu NVO, tokiu būdu visiškai priartinant jas prie žmonių. Visgi pagrindiniuose įstatymuose, reglamentuojančiuose socialinių paslaugų teikimą, ryškėja NVO vaidmuo socialinių paslaugų teikimo sistemoje. Tokiu būdu stiprėja tiek savivaldybių funkcijos socialinių paslaugų valdymo srityje, tiek NVO paslaugų teikimo srityje.

1. 3. NVO TEIKIANČIŲ SOCIALINES PASLAUGAS SAMPRATA IR RŪŠYS LIETUVOJE

NVO terminas yra vartojamas tiek Lietuvoje, tiek ir kitose pasaulio šalyse, tačiau nesutariama dėl bendrojo nevyriausybinių organizacijų sąvokos apibrėžimo. Dėl šios priežasties tiksliai neaišku, ką reikėtų vadinti nevyriausybėmis organizacijomis. Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijoje (Žin., 2010, Nr.:12-566) aiškiai įvardinta ši neapibrėžtumo problema, pabrėžiant tai, kad „iki šiol Lietuvoje nėra išskirtos pilietinės visuomenės plėtros gairės, neapibrėžta NVO vykdomos visuomenei naudingos veiklos samprata, nėra aiškių NVO finansavimo rėmimo principų.“ (1 skirsnis, 4 punktas). Taip pat neaišku (Lietuvos nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas..., 2006), ar dera NVO vadinti kitas ne pelno organizacijas – profesines sąjungas, religines bendruomenes ir bendrijas ir pan., kadangi pastarųjų organizacijų steigimasi ir veiklą numato ne tik atskiri Lietuvos Respublikos įstatymai, bet ir LR Konstitucijos nuostatos.

Anot Pasaulio Banko, cituojamo L. Žalimienės ir E. Rimšaitės (2007, p. 85-86), NVO gali būti apibrėžiamos kaip *privačios organizacijos, kurių veikla siekia palengvinti kančių, atstovauti skurstančiųjų interesams, rūpintis aplinkos apsauga, teikti pagrindines socialines paslaugas, skatinti bendruomenės vystymąsi. Nevyriausybinių organizacijų veikla paprastai grindžiama moralinėmis vertybėmis, jos visiškai arba labai priklauso nuo labdaros ir savanoriškų paslaugų.* Šioje sampratoje ypač pabrėžiama jų humanitarinė, labdaringa veikla. Panašios nuomonės laikosi ir D. Komskienė, V. Čingienė, E. Jacikaitė (2009, p. 121), kurios teigia, kad *nevyriausybinė organizacija (NVO) – tai grupė žmonių, siekianti bendrų tikslų, dažniausia padedanti įgyvendinti pilietinės visuomenės idėjas ir pagal veiklos kryptis apimanti kultūros ir poilsio, švietimo ir tyrimų, sveikatos apsaugos, aplinkosaugos, plėtros ir*

būsto, teisės, atstovavimo interesams ir politikai, filantropijos ir savanorių veiklos plėtros, tarptautinės teisės, religijos, verslo ir profesinių organizacijų sektorius. Šiame apibrėžime labiau išryškinamos NVO veiklos kryptys, kurios yra gana plačios apimties. I. Kvedaravičiūtės (2007, p. 136) teigimu, NVO veikla remiasi savanoriškumo ir pelno nesiekimo principais, kurie padeda užtikrinti teikiamų paslaugų prieinamumą labiausiai socialiai pažeistoms visuomenės grupėms. Tuo tarpu Z. Wejcmanas (2001, p. 15) išskiria pagrindinius nevyriausybinių sektoriaus bruožus, teigdamas, kad nevyriausybinių sektorių apibūdina:

- Atskiros nepriklausomos organizacijos;
- Supaprastinta, nehierarchinė struktūra;
- Įvairūs finansiniai šaltiniai;
- Veikla, tiesiogiai išplaukianti iš žmonių poreikių;
- Nevaržoma procedūrų ir taisyklių veikla;
- Labai elastingi taikomieji metodai.

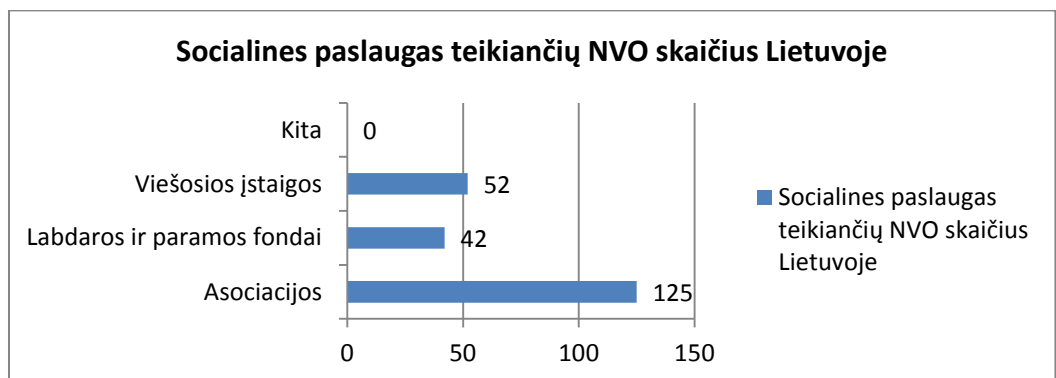
Taigi, apibendrinus visų šių autorių mintis, šiame darbe bus laikomasi nuomonės, kad ***NVO – tai savanoriškos, nuo valstybės ar savivaldybių valdžios institucijų nepriklausomos, nesiekiančios pelno ir tiesioginio dalyvavimo valdant valstybę, organizacijos, kurių tikslas tarnauti visuomenės ar jos grupių labui.***

Tyrimuose „Lietuvos nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su valstybės bei savivaldybių institucijomis“ (2006) ir „NVO teisinės bazės Lietuvoje problematika“ (2008) teigiama, kad Lietuvoje nevyriausybinių organizacijomis laikomos:

- a) ***asociacijos***, kurios steigiamos iš privačių asmenų iniciatyvos;
- b) ***labdaros paramos fondai*** – praktiškai visada, išskyrus valstybės įnašų pagrindu įsteigtus;
- c) ***viešosios įstaigos*** – kai kurios, atsižvelgiant į veiklos pobūdį ir steigėjus.
- d) dauguma viešųjų įstaigų, kurioms būdingi šie požymiai:
 - juridinis asmuo;
 - prigimtinė nepriklausomybė nuo valdžios ir valdymo institucijų;
 - nepelno paskirstymo principas (gautas pelnas nėra paskirstomas tarp steigėjų, darbuotojų ar narių, o investuojamas į pagrindinę įstatuose numatytą veiklą);
 - savivalda ir savanoriškumas (laisvas narių įstojimas ir išėjimas);
 - tarnavimas visuomenės labui;
 - nėra siekiama valdžios ir dalyvavimo rinkimuose.

Pasak R. Šimašiaus (2006, p. 48) nuo 1996 m. buvo priimti Asociacijų, Labdaros ir paramos fondų bei Viešųjų įstaigų įstatymai, taigi visos šios organizacijos (įskaitant ir visuomenines) tapo Lietuvos ne pelno organizacijų sistemos pagrindu (žr. 7 priedas). Šie įstatymai reglamentuoja juridinių asmenų, kurių teisinė forma yra šios NVO rūšys, steigimą, valdymą, veiklą, pertvarkymo, pabaigos (reorganizavimo ir likvidavimo) ypatumus. Anot R. Šimašiaus (2006), be šių pagrindinių ne pelno organizacijų egzistuoja daugybė specifinių, kurios yra skirtos veiklai vienoje ar kitoje siauresnėje srityje. 2004 metais įsigaliojus LR Asociacijų įstatymo pakeitimui, visos organizacijos, veikusios pagal Visuomeninių organizacijų įstatymą, veikia pagal Asociacijų įstatymą. Naujasis įstatymas neįpareigojo šias organizacijas pakeisti savo pavadinimų, todėl vis dar vartojama sąvoka „visuomeninė organizacija“ reiškia, kad teisinė jos forma yra asociacija.

Remiantis oficialiais Nevyriausybių organizacijų informacijos ir paramos centro duomenimis (2013) šiuo metu Lietuvoje yra 219 NVO, kurių veiklos sritis apima sveikatos ir socialinius klausimus. Iš jų daugiausiai yra asociacijų (125), 42 labdaros ir paramos fondai ir 52 viešosios įstaigos (Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, 2013) (žr. 3 pav.). Taigi galima teigti, kad asociacijos yra viena populiariausių NVO teisinių formų. O be asociacijų, Labdaros ir paramos fondų ir viešųjų įstaigų nėra jokių kitų rūšių NVO, kurios teiktų socialines paslaugas.

3 pav. Socialines paslaugas teikiančių NVO skaičius Lietuvoje. Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Nevyriausybių organizacijų informacijos ir paramos centro duomenimis (2013).

Taigi, apibendrinant apžvelgtus tyrimus, autorių mintis ir teisės aktus, galima teigti, kad nors Lietuvoje NVO sąvoka teisinėje bazėje neturi vieningo apibrėžimo, tačiau šiuo metu egzistuoja trys pagrindinės socialines paslaugas teikiančios NVO rūšys t.y. asociacijos, viešosios įstaigos bei labdaros ir paramos fondai. Visos šios NVO yra naudos sau nesiekiantys ribotos civilinės atsakomybės viešieji juridiniai asmenys, besivadovaujantys savanoriškumu ir nevaržomu žmonių įstojimu į organizaciją.

1. 4. NVO REIKŠMĖ SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO SISTEMOJE IR JŲ TEIKIAMOS PASLAUGOS

Socialinių paslaugų decentralizavimo procesas Europoje, ypač pastaruoju dešimtmečiu, sąlygojo nevyriausybinį paslaugų teikėjų skaičiaus augimą, paskatino valstybės ir šių organizacijų bendradarbiavimą. Padidėjęs valstybės finansavimas padėjo stabilizuoti nevyriausybinį organizacijų „labdaros veiklą“ (Žalimienė, 2006, p. 140). Galima įžvelgti, kad pastaraisiais metais ypač svarus vaidmuo NVO sektoriui priskiriamas sprendžiant socialines problemas.

Pripažįstama, kad siekiant įveikti valstybės garantijų ir rinkos teikiamų paslaugų nepakankamumą socialinių paslaugų srityje, būtina labiau remtis nevyriausybinį organizacijų teikiamomis galimybėmis (Žalimienė, Rimšaitė, 2007). Pasak H. Kim (2007, p. 16), NVO veikla turi stiprią įtaką socialiniams pokyčiams, o L. Žalimienė ir E. Rimšaitė (2007, p. 85) įvardija priežastis, kodėl NVO veikla teikiant socialines paslaugas ypač svarbi (žr. 2 lent.). Taip pat L. Žalimienė (2006, p. 139) NVO svarbą socialinių paslaugų teikimo sistemoje mini ir aprašydama 20a. pabaigoje atsiradusias naujas sąvokas ir koncepcijas, tokias kaip „mišri socialinių paslaugų rinka“, „mišri globos ekonomika“, kurios pabrėžia, kad teikiant socialines paslaugas kaip lygiaverčiai partneriai, turintys vienodas teises ir galimybes, dirba valstybės, savivaldybių, nevyriausybinį organizacijų ar privačios įstaigos.

2 lentelė

NVO vaidmuo teikiant socialines paslaugas

<i>Kol nebuvo jokios valstybinės socialinių paslaugų sistemos ir valstybė nebuvo prisiėmusi atsakomybės už savo piliečių socialinių problemų sprendimą, būtent nevyriausybinį organizacijų įsteigtos ir išlaikomos įstaigos globojo benamius, beglobius vaikus, ligonius, neįgaliuosius, senus žmones. Įvairios pasaulietinės draugijos bei religinių organizacijų susivienijimai buvo pirmieji organizuotos socialinės pagalbos teikėjai tiek Europos, tiek kitose šalyse.</i>	<i>Ne menkesnė jų reikšmė socialinių paslaugų srityje yra dabar, kai valstybės pačios organizuoja ir finansuoja socialinių paslaugų teikimą. Esant vidiniam ir išoriniam spaudimui taupyti socialinės apsaugos sričiai skiriamas išlaidas, mažinti administracinį aparatą, lanksčiau reaguoti į gyventojų poreikius, dauguma gerovės valstybių ieško būdų daugiau įtraukti NVO sektorių į socialinių paslaugų sritį. Daugelyje Europos valstybių ir JAV auga NVO sektoriaus vaidmuo teikiant viešąsias paslaugas.</i>
--	--

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis L. Žalimienė ir E. Rimšaitė (2007, p. 85).

R. J. Butler bei D. C. Wilson (cituojami „Lietuvos nevyriausybinį organizacijų bendradarbiavimas...“, 2006, p. 12) taip pat teigia, jog savanoriškų organizacijų vaidmuo

socialinėje bei kitoje aplinkoje sulaukia vis daugiau dėmesio. Šio sektoriaus atsiradimas yra svarbus indėlis globėjiškos valstybės atsiradimo istorijoje, kuomet ne viskas yra patikima valstybei, o dauguma problemų subsidiarumo principu sprendžiama pačių asmenų ar jų grupių. Taigi, galima pastebėti NVO sektoriaus vaidmens stiprėjimą, išduodantį valstybės nepajėgumą arba nenorą teikti tas paslaugas, kurių iš jų buvo tikimasi tarp įvairių piliečių grupių.

Mokslininkų teigimu, būtina į socialinių paslaugų teikimą įtraukti ir NVO, siekiant, kad socialinių paslaugų teikimas būtų kuo lankstesnis. Anot R. Čiupailos (2006, p. 1), L. Žalimienės ir E. Rimšaitės (2007, p. 88), NVO yra lankstesnės, greičiau sugeba prisitaikyti prie naujų aplinkos sąlygų ir poreikio ir laiku į juos reaguoti. Tam pritaria I. Bone (2003, p. 195) ir S. R. Smith (2003, p. 2) teigdami, kad NVO yra lankščios ir sugeba be didelių problemų valdyti socialinių paslaugų teikimą, randa tinkamus sprendimus atsiradusioms problemoms.

NVO įtraukimas į valstybės socialinių paslaugų teikimo sistemą padeda patenkinti individualius bendruomenės poreikius ir plėtoti socialinių paslaugų infrastruktūrą, nes jų veiklos kryptys gali būti labai įvairios. I. Zaleskienė ir L. Rutkauskienė (2003, p. 88) pateikia NVO veiklos krypčių skirstymą į 12 grupių pagal tarptautinę ne pelno organizacijų klasifikaciją (ICNPO). Tai būtų kultūra ir poilsis, švietimas ir tyrimai, sveikata, socialinės paslaugos, aplinkosauga, plėtra ir būstas, teisė, atstovavimas interesams ir politika, filantropijos ir savanoriškos veiklos plėtra, tarptautinė veikla, religija, verslas ir profesinės organizacijos. Svarbiausia NVO veiklos kryptis L. Dromantienės (2003, p. 18) teigimu yra žmonių dėl skurdo, nedarbo ir kitų veiksnių atsirandančių žemiau skurdo ribos ir tampančių socialine atskirtimi, socializacija. Siekiant išsiaiškinti, kokias socialines paslaugas teikia NVO, reikėtų paminėti, kad jos apima daugelį socialinių paslaugų, kurios yra išvardintos Socialinių paslaugų kataloge (Žin., 2006, Nr. 43-1570) ir LR Socialinių paslaugų įstatyme (Žin., 2006, Nr. 17-589). Mokslo darbuose (Zaleskienė, 2003; Rutkauskienė, 2003; Žalimienė, 2003) minima, kad pagal jau minėtą tarptautinę ne pelno organizacijų klasifikaciją (ICNPO) socialinėje srityje nevyriausybinų organizacijų veikla skirstoma į tokias rūšis:

1. Socialinės paslaugos:
 - 1.1. vaikų socialinė rūpyba, vaikų tarnybos, dienos centrai;
 - 1.2. jaunimo tarnybos ir jaunimo socialinė rūpyba;
 - 1.3. paslaugos šeimai;
 - 1.4. paslaugos neįgaliesiems;
 - 1.5. paslaugos pagyvenusiems žmonėms;

- 1.6. savitarpio pagalba ir kitiems asmenims teikiamos socialinės paslaugos;
- 1.7. įvairialypės socialinės paslaugos, nepaminėtos kitur.
2. Darbas krizių metu ir darbas su pabėgėliais:
 - 2.1. katastrofų / krizių prevencija, pagalba, kontrolė;
 - 2.2. laikinos pastogės suteikimas;
 - 2.3. įvairialypė pagalba kitoms organizacijoms ir asmenims, ištiktiems krizės.
3. Šalpa:
 - 3.1. šalpa ir materialinė pagalba;
 - 3.2. įvairialypės šalpos ir materialinės pagalbos organizacijų telkimas.

Doc. dr. L. Dromantienės (2003, p. 20) teigimu, Lietuvos NVO teikiamų socialinių paslaugų analizė byloja, kad jų veiklos kryptys atitinka valstybės socialinės politikos prioritetus:

- ✓ pagalba neįgaliesiems;
- ✓ paslaugos šeimoms;
- ✓ vaiko teisių apsauga;
- ✓ jaunimo iniciatyvų rėmimas;
- ✓ narkotikų ir prevencinės programos;
- ✓ krizinių problemų sprendimas.

Pasak L. Dromantienės (2003, p. 20), pagrindinės NVO veiklos kryptys būna neįgaliųjų socialinės integracijos projektai, užimtumas dienos centruose, neįgaliųjų asmenų slauga, įdarbinimas, parama šeimoms (jų konsultavimas krizės atveju, pagalba vaikams ir jaunimui krizės atveju), buvusių kalinių socialinė adaptacija ir integracija, socialinė parama asmenims, neturintiems nuolatinės gyvenamosios vietos, besikuriančių bendruomenės centrų rėmimas. Pagal pasirinktą veiklos kryptį NVO rengia bei, finansiškai remiant įvairiems fondams, valdžios struktūroms ar verslo institucijoms, įgyvendina įvairius projektus. H. Kim (2007, p. 11) paminėję, kad NVO teikiančių socialines paslaugas veikla apima: savanoriško darbo skatinimą, žmonių poreikių įvertinimą, naujų paslaugų ir jų teikimo būdų kūrimą, rezultatų vertinimą ir t.t. Taip jos prisideda prie socialinio ir ekonominio vystymosi.

Galima teigti, kad sprendžiant socialines problemas, dažnai neužtenka vien valstybinio sektoriaus pastangų, todėl pasitelkiama NVO pagalba, kurios dėka yra užpildomas socialinių paslaugų nepakankamumas ir plėtotojama jų infrastruktūra, o NVO lankstumas ir mokėjimas greitai prisitaikyti prie kintančių visuomenės poreikių efektyvina socialinių paslaugų teikimą. NVO veiklos spektras socialinių paslaugų teikimo srityje yra gana platus ir gelbstintis žmones, kuriems iš tiesų reikalinga speciali priežiūra.

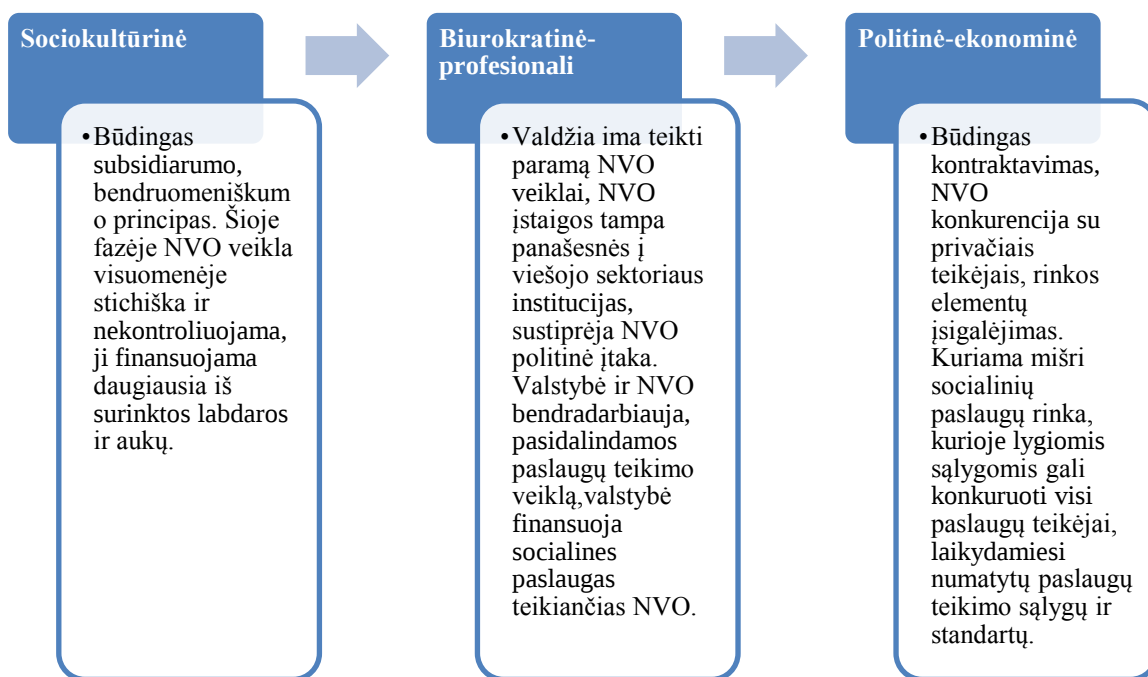
1. 5. NVO IR SAVIVALDYBIŲ BENDRADARBIAVIMO KONCEPTUALIOJI ESMĖ

Mokslo darbuose (Feiock ir Andrew, 2006; Markauskaitė, 2005; Young, 2006 ir kt.), teigiama, kad valstybė ir vietos valdžia gali bendradarbiauti su NVO įvairiais būdais. Kai kuriais atvejais nevyriausybės organizacijos gali būti laikomos partneriais teikiant viešąsias paslaugas, tuo pačiu kartu planuodamos ir kurdamos programos. Daugelyje valstybių socialinės paslaugos buvo teikiamos derinant savanorišką piliečių veiklą su valdžios veikla. Taigi, norint išsiaiškinti, kaip savivaldybės bendradarbiauja su NVO socialinių paslaugų teikime, reikia aptarti egzistuojančius jų bendradarbiavimo principus, modelius ir būdus.

Daugelis autorių (Markauskaitė, 2005; Kučinas, 2001, Žalimienė, Rimšaitė, 2007 ir kt.) pabrėžia subsidiarumo principo svarbą NVO ir valdžios santykiuose. Ž. Markauskaitė (2005, p. 23) aprašo valstybinio sektoriaus ir NVO bendradarbiavimą organizuojant ir teikiant socialines paslaugas solidarumo ir subsidiarumo požiūriu. Autorė pastebi, kad gerovės valstybės kūrimas, pagal subsidiarumo ir solidarumo principus, remiasi valstybinio, pelno siekiančio bei trečiojo sektorių bendradarbiavimu, kuris be NVO įsteigtų institucijų, vystomo socialinių paslaugų tinklo būtų sunkiai įsivaizduojamas. Apie subsidiarumą savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo tema kalba ir A. Kučinas (2001, p. 6), kuris pažymi, jog svarbu siekti skirtingų dydžių institucijų (seniūnijų, savivaldybių, vyriausybės) ir skirtingos prigimtės organizacijų (nevyriausybinių organizacijų, religinių bendrijų) bendradarbiavimo, kad būtų išvengta destraktyvaus socialinio nesaugumo jausmo. J. Bucaitė-Vilkė ir D. Motiejūnaitė (2011, p. 88) daro išvadą, kad tarpinstitucinis bendradarbiavimas, įtraukiant kuo daugiau pilietinio sektoriaus atstovų, suvokiamas kaip atsakas į padidėjusį valdymo kompleksiskumą bei įvairių modernios valstybės institucijų sutarimo būtinybę – subsidiarumą. Pilietinis sektorius turi ieškoti naujų bendradarbiavimo galimybių, kurios užtikrina ne tik organizacinį gyvybingumą (užtikrinant finansinę, materialinę arba politinę paramą), bet ir stiprina pilietines iniciatyvas bei suteikia įvairioms socialinėms grupėms galimybių ieškoti būdų savo problemoms spręsti.

Reikia paminėti ir tai, kad pastaruoju metu savivaldybių ir NVO santykiuose įvyko tam tikri pokyčiai. Nuo ypatingo NVO statuso saugojimo pereita prie kontraktinių (sutarčių sudarymo) santykių. Taipogi, pastebėta (Žalimienė, Rimšaitė, 2007, p. 83; Smith, 2003, p. 2), kad su NVO bendradarbiaujama ne dėl jų išskirtinės pasaulėžiūros patrauklumo, o dėl to, kad šios organizacijos laikomos lygiavertėmis socialinių paslaugų rinkos dalyvėmis ir gali konkuruoti su kitais paslaugų teikėjais. Šių NVO santykio su savivaldybėmis pasikeitimų eigą

galima atskleisti per Heinze, Schmid, Strunck (1997), cituojamų L. Žalimienės ir E. Rimšaitės (2007, p. 88-89), išskirtas fazes (žr. 4 pav.)

4 pav. NVO ir savivaldybių santykių kaita. Šaltinis: Sudaryta darbo autoriaus. Remiantis Heinze, Schmid, Strunck (1997), cituojamų L. Žalimienės, E. Rimšaitės (2007, p. 88-89)

Anot I. Zaleskienės ir L. Rutkauskienės (2003, p. 89), dėl skirtingų NVO ir valdžios institucijų tarpusavio santykių raidos susiklostė keli valdžios ir NVO bendradarbiavimo modeliai:

1. **Valdžios vyravimo modelis** (valdžia vaidina svarbiausią vaidmenį finansuojant ir teikiant paslaugas);
2. **NVO vyravimo modelis** (pagrindinį vaidmenį atlieka NVO).
3. **Paralelinis modelis** (valdžia ir NVO vienodai dalyvauja finansuojant ir teikiant socialines paslaugas, tačiau kiekviena iš jų turi nustatytą savo veiklos sritį);
4. **Bendradarbiavimo modelis** (valdžia ir NVO dirba kartu: valdžia finansuoja, o NVO teikia paslaugas).

Tuo tarpu D. R. Young (2006, p. 39-40) išskiria tokius jų santykių modelius:

Papildomasis modelis. Jame NVO yra laikoma kaip paslaugų, kurių nesugeba atlikti tik valstybinis sektorius, vykdytoja.

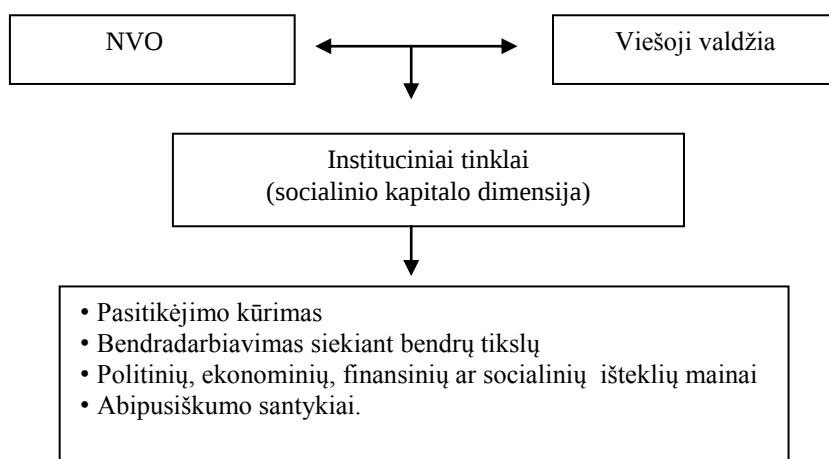
Papildantysis modelis. Jame NVO yra vertinami kaip valstybinio sektoriaus partneriai, kurie padeda teikti visuomenei paslaugas ir viską didžiąja dalimi finansuoja valdžia. Šiuo požiūriu NVO ir valdžios išlaidos turi tiesioginį ryšį. Kai valstybinis sektorius padidina

išlaidas, tai padeda finansuoti didėjančią NVO aktyvumą. A. Najam (2000, p. 9) teigimu, šis papildantis sąryšis yra tikėtinas kai valdžia ir NVO turi panašių tikslų, tačiau turi skirtingas strategijas jiems įgyvendinti.

Rungimosi modelis. Šiame modelyje NVO pastūmėja valdžią viešosios politikos pokyčiams ir būti atsakingiems prieš visuomenę. Atitinkamai valdžia bando daryti įtaką NVO. Rungtyniškumo požiūriu, neegzistuoja jokie specialūs santykiai tarp NVO ir valstybinio sektoriaus.

Pastebėta, kad tokie autoriai, kaip R. Čiupaila (2006), Z. Wejcman (2001), L. Dromantienė (2003), R. C. Feiock ir S. A. Andrew (2006) sutinka su nuomone, kad tiek savivaldybės, tiek NVO vienija bendras uždavinys – patenkinti piliečių poreikius ir padėti spręsti opias problemas, todėl labai svarbu, kad jos sėkmingai ir efektyviai bendradarbiautų. Tuo tarpu A. Najam (2000, p. 7) teigia, kad instituciniai veikėjai – vyriausybės ir nevyriausybės organizacijos – kiekvienas siekia tam tikrų tikslų ir pirmenybę teikia tam tikroms priemonėms (strategijoms). Jų santykius šis autorius pateikia per keturias galimas kombinacijas: a) siekia vienodų tikslų su panašiomis priemonėmis; b) siekia skirtingų tikslų su skirtingomis priemonėmis; c) siekia vienodų tikslų, tačiau renkasi skirtingas priemones; d) renkasi panašias priemones, bet ne vienodiems tikslams.

J. Bucaitė-Vilkė ir D. Motiejūnaitė (2011, p. 87) pabrėžia socialinio tinklo arba *tinkliškumo* efektą, užmezgant bei palaikant bendradarbiavimo ryšius tarp įvairių institucijų, kurios prisideda prie socialinių paslaugų teikimo. Remiantis teorinėmis socialinio tinklo ir išteklių priklausomybės (angl. – *resource dependency theory*) įžvalgomis, tarpinstitucinės partnerystės remiasi abipuse tinklo narių priklausomybe bei galimais įvairių socialinių, ekonominių bei politinių išteklių mainais. Ostrom (1990), cituojamas Kersbergen ir Waarden (2004, p. 146), pateikia mažų vietos bendruomenių tyrimų įžvalgas, kurios rodo, kad bendruomenės geba kaupti vietos išteklius, pasitelkdamos ne formalias valdžios institucijas, bet savivaldos institucijas, t. y. per asociacijas, neformalius kontaktus, derybas, susitikimus, pasitikėjimą ir neformalią socialinę kontrolę. S. Goldsmith ir W. D. Eggers (2004, p. 9-10) teigimu, dėl technologinių pasiekimų ir žymių pokyčių ekonomikoje ir visuomenėje, buvo palanku vystyti tinklines organizavimo formas, todėl šiandienos tinklinė valdžia yra daugiau ką apimanti nei kadanors. Analizuodamos institucinio bendradarbiavimo tinklų kūrimą NVO ir savivaldybių lygmeniu, J. Bucaitė ir I. Ambotaitė-Mazeliauskienė (2005, p. 78), kaip svarbų jų santykių elementą pažymi pasitikėjimą ir pateikia pasitikėjimo instituciniuose tinkluose kūrimo schemą (žr. 5 pav.).

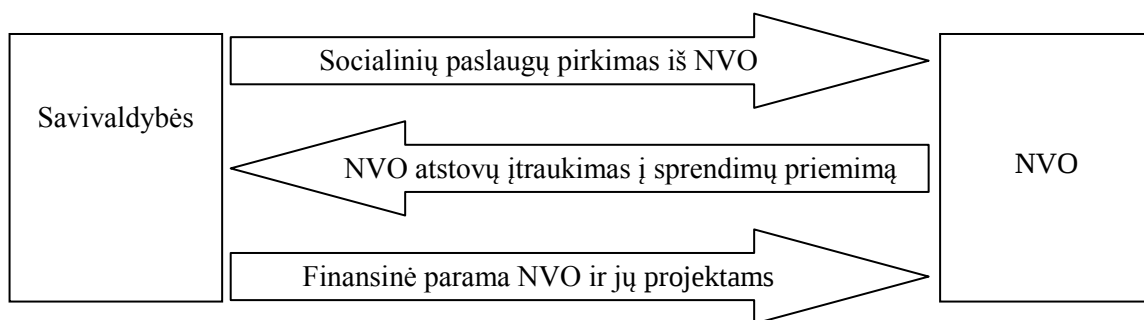
5 pav. Loginė pasitikėjimo instituciniuose tinkluose kūrimo schema. Šaltinis: Bučaitė, Ambotaitė-Mazeliauskienė, 2005, p. 78.

Galima teigti, kad nevyriausybinių organizacijų ir viešosios valdžios sąveikos rezultatas yra institucinių tinklų susiformavimas, sudarantis prielaidas pasitikėjimui, bendradarbiavimui kurti bei skatinantis įvairių išteklių mainus.

Apibendrinant būtų galima teigti, kad NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo santykių modelių yra gan įvairių. Bėgant laikui jie vis kinta. Pastebėta, kad šiuo metu jų tarpusavio santykiai yra politinėje – ekonominėje fazėje, kuriai būdingas kontraktavimas ir NVO konkurencija su kitais socialinių paslaugų teikėjais. NVO sektorius turi nesustoti ieškoti vis naujų bendradarbiavimo galimybių, siekiant gauti įvairaus pobūdžio pagalbą iš savivaldybių, nes jų tarpusavio bendradarbiavimo dėka suteikiamos galimybės įvairioms socialinėms grupėms spręsti savo problemas.

1. 6. NVO IR SAVIVALDYBIŲ BENDRADARBIAVIMO BŪDAI

NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo klausimas nėra vienareikšmis, nes jis apima skirtingus ryšius tarp šių sektorių (Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo..., 2010, p. 26). (žr. 6 pav.).

6 pav. Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo būdai. Šaltinis: Sudaryta darbo autorės.

Dažniausiai pasitaikančios bendradarbiavimo formos pagal I . Zaleckienę ir L. Rutkauskienę (2003, p. 90) yra bendrų komisijų ir bendrų darbo grupių sudarymas, bendrų projektų vykdymas, asmenų, atsakingų už savivaldybės ir NVO ryšius, paskyrimas, paslaugų iš NVO pirkimas, dotavimas, parama, keitimasis informacija, patalpų, reikalingo inventoriaus skyrimas NVO panaudos būdu. Taigi, šiame poskyryje analizuojami NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas būdai Lietuvoje, nagrinėjamos jų ypatybės, trūkumai bei šio bendradarbiavimo galimybes reglamentuojantys teisiniai dokumentai. Visa tai daroma remiantis tokiais autoriais, kaip M. Kiznis, S. Dagilytė, R. Mickūnas ir kt. (2005), R. Šimašius (2006), M. Žaltauskas (2013) ir kt.

1. 6. 1. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ PIRKIMAS IŠ NVO

Savivaldybės turi užtikrinti plačiausią socialinių paslaugų ratą, todėl taiko gana įvairius būdus šių paslaugų pirkimui. M. Kiznis, S. Dagilytė, R. Mickūnas ir kt. (2005, p. 6) pastebi, kad esamas teisinis reglamentavimas Lietuvoje numato tris būdus valstybės ir savivaldybės institucijoms pirkti viešąsias paslaugas (į jas įeina ir socialinės paslaugos) iš NVO.

Pasak šių autorių (2005, p. 7-8), viena iš dažniausiai sutinkamų socialinių paslaugų pirkimo iš NVO formų yra **savivaldybinių programų tvirtinimas**. Savivaldybių vykdomosios institucijos rengia ir tvirtina tikslines programas, kurių pagalba lėšos gali būti skirtos NVO įgyvendinti tam tikrus projektus. Programų tvirtinimas yra tinkamas būdas tais atvejais, kai numatomas aiškus ir ilgalaikis valstybės/savivaldybės lėšų investavimas tam tikroje socialinėje srityje, t.y. susiformavęs paslaugų, kurias gali ir turi užtikrinti valstybė/savivaldybės poreikis. Tokiu būdu iš anksto planuojant, kad reikiamas paslaugas galės teikti pakankamai platus organizacijų ratas, programose numatomos lėšos, reikalavimai ir tvarka, kuria NVO bus skiriamos lėšos paslaugų teikimui.

Kitas pakankamai lankstus būdas pirkti paslaugas iš NVO yra **viešieji pirkimai**. Viešųjų pirkimų keliu galima pirkti paslaugas iš įvairių tipų organizacijų ir įmonių, tame tarpe ir NVO (Kiznis ir kt. 2005, p. 8). *Viešasis pirkimas – perkančiosios organizacijos atliekamas prekių, paslaugų ar darbų pirkimas, kurio tikslas – sudaryti viešojo pirkimo–pardavimo sutartį* (LR Viešųjų pirkimų įstatymas, 1 skyrius, 2 straipsnis, 28 punktas, Žin., 2006, Nr. 4-102). R. Šimašius (2006, p. 91) atkreipia dėmesį į tai, kad NVO gana retai dalyvauja viešuosiuose pirkimuose. Kita vertus, jei valstybės ar savivaldos institucijos nusprendžia pirkti tam tikras paslaugas, kurias paprastai teikia NVO, toks pirkimas dažnai nėra atviras kitiems potencialiems tokios paslaugos teikėjams, ir viešasis pirkimas pakeičiamas paramos konkursais.

Koncesijos, kaip vienas iš valstybės ir NVO bendradarbiavimo būdų minimas įvairiose šaltiniuose (Savivaldybių organizuojamų viešųjų..., 2010; Kiznis ir kt., 2005). Jos įvardijamos ir kaip sutartinė partnerystė, kai bendradarbiavimas vykdomas vien tiksliai koncesijos ir jos įvairių formų sutarčių pagrindu, nusteigiant mišrios bendrovės. Koncesininkui suteikiamas leidimas vykdyti ūkinę komercinę veiklą, susijusią su infrastruktūros objektų projektavimu, statyba, plėtra, atnaujinimu, pakeitimu, remontu, valdymu, naudojimu ar priežiūra; teikti viešąsias paslaugas (Savivaldybių organizuojamų viešųjų..., 2010, p. 9). Tuo tarpu M. Kiznis ir kt. (2005, p. 8) pateikia esminį skirtumą tarp viešųjų pirkimų ir koncesijos, teigdami, kad viešųjų pirkimų atveju NVO parduoda paslaugą, o už ją moka valstybės ar savivaldybės institucija, tuo tarpu koncesijos atveju savivaldybės institucija perleidžia nevyriausybinėms organizacijoms ar kitiems privatiems subjektams teisę teikti tam tikras paslaugas, už kurias jau moka arba patys naudos gavėjai, arba kiti subjektai.

L. Žalimienė (2003, p. 121) pažymi tokius socialinių paslaugų pirkimo iš NVO etapus:

- bendruomenės paslaugų plano, kuris remiasi socialinių paslaugų poreikio vertinimu, sudarymas;
- paslaugų pirkimo plano sudarymas;
- paslaugų pirkimo konkurso rengimas;
- sutarties dėl socialinių paslaugų teikimo sudarymas tarp teikėjo ir kliento interesus atstovaujančios institucijos (savivaldybės).

Taigi, NVO ir savivaldybėms bendradarbiaujant, socialinės paslaugos iš NVO perkamos trimis formomis t.y. per savivaldybių programų tvirtinimus, viešuosius pirkimus ir koncesijas. Socialinės paslaugos iš NVO perkamos pagal tam tikrus etapus, kurių metu išsiaiškinama, kokių socialinių paslaugų labiausiai reikia bendruomenei ir pagal tai sudaromas paslaugų pirkimo planas.

1. 6. 2. NVO ATSTOVŲ ĮTRAUKIMAS Į SPRENDIMŲ PRIĖMIMĄ

NVO ir savivaldybių bendradarbiavimas įtraukiant NVO atstovus į sprendimų priėmimą apima jų reguliarių keitimąsi informacija, konsultavimąsi (pasiūlymų ir nuomonių teikimą) priimančiam viešajam interesui ir šalims aktualius sprendimus, atstovų delegavimą į savivaldybės sprendimus priimančias bei patariamąsias komisijas, tarybas, darbo grupes (Lietuvos nevyriausybinių organizacijų..., 2006, p. 36).

NVO teisę įsitraukti į sprendimų priėmimą savivaldybėse numato LR Viešojo administravimo įstatymas (Žin., 2006, Nr. 77-2975), kuriame teigiama, kad „viešojo administravimo subjektai dėl administracinių sprendimų, susijusių su bendrais teisėtais

visuomenės interesais, turi konsultuotis su visuomenės interesams tam tikroje srityje atstovaujančiomis organizacijomis (asociacijų, profesinių sąjungų, kitų nevyriausybinių organizacijų atstovais).“ (2 skirsnis, 7 straipsnis, 1 punktas). Tačiau, kaip minima Nacionalinėje nevyriausybinių organizacijų tarybos sukūrimo studijoje (2009, p. 9), iki šiol Lietuvoje nėra tokių konsultacijų mechanizmų, paremtų aiškiomis taisyklėmis bei gera praktika. Šioje studijoje teigiama, kad jeigu būtų įsteigta, tokį mechanizmą galėtų sukurti nacionalinė įvairių NVO interesus atstovaujanti struktūra – NVO taryba.

Remiantis tyrimo „Lietuvos nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis“ (2006, p. 40) NVO atstovavimo principas tiek pačių NVO, tiek ir savivaldybių darbuotojų dažnai yra painiojamas su visuomenės atstovavimu apskritai. NVO visuomet atstovauja tik tam tikrą visuomenės interesą, net ir tais atvejais, jei tas interesas ir yra labai svarbus platesnei visuomenės grupei. Be to, labai dažnai tas „atstovaujamas interesas“ vienos organizacijų, konkuruoja su kitų NVO interesais. Todėl tokiu atveju yra svarbus ne tik NVO ir vietos savivaldybių bendradarbiavimas, bet ir pačių organizacijų susikalbėjimas, bendros pozicijos, tikslų bei lūkesčių išskėlimas.

Taigi, nors Lietuvoje teisinis pagrindas NVO atstovams įsitraukti į sprendimų priėmimą egzistuoja, tačiau gerosios praktikos nebuvimas šioje veikloje liudija, kad vis dar nėra parengtų aiškių taisyklių, kaip tai turėtų vykti. Tokiu atveju svarbus tampa ne tik savivaldybių požiūris į NVO lūkesčius, bet ir pačių NVO mokėjimas susitelkti bendram tikslui, ir išreikšti savo nuomonę.

1. 6. 3. FINANSINĖ PARAMA NVO IR JŲ SOCIALINIAMS PROJEKTAMS

Savivaldybės bendradarbiaudamos su NVO teikia joms ir jų socialiniams projektams finansinę paramą. Tokiu būdu NVO sklandžiau įtraukiamos į socialinių problemų sprendimą.

M. Žaltauskas (2013, p. 8), pristatydamas NVO sektoriaus stiprinimo ir plėtros gaires 2013-2015 metams, įvardino tokius NVO finansavimo šaltinius: *nario mokestis, valstybės finansavimas (projektų finansavimo atžvilgiu), parduodamos paslaugos (įskaitant ir viešųjų pirkimų būdu laimimus konkursus), parama gaunama užsienio šalių, verslo įmonių parama, privačių asmenų aukos, pajamos iš 2proc.ir kt.*

Tyrimo „Valstybės ir savivaldybių valdymo institucijų finansinė parama nevyriausybiniams organizacijoms“ santraukoje (2006, p. 3) teigiama, kad NVO lyderiai dažnai pabrėžia, kad valdymo institucijos kaip pagrindinį (jei ne išimtinį) finansinių santykių su NVO būdą – vieną kartą per metus skelbiamus konkursus paramai gauti. Tokių konkursų

metu NVO paprastai gali pretenduoti tik į dalinę paramą, dažnai negali gauti reikalingų lėšų darbuotojams samdyti, pirkti pagrindinėms priemonėms, dėl to labai stipriai kenčia projektų ir paslaugų kokybė, praktiškai neįmanoma ryškesnė jų plėtra.

Remiantis Nevyriausybinų organizacijų plėtros koncepcija (2010), pagrindiniai NVO finansavimo šaltiniai yra rėmimo fondai, programos ir lėšos, gaunamos laimėjus viešųjų pirkimų konkursus. Vienu atveju rengiamos programos, kurias nagrinėja atitinkamos komisijos (tvarkos kiekvienam fondui ar programai tvirtinamos atskirai). Kitu atveju bendra tvarka dalyvaujama viešuosiuose pirkimuose, kuriuos reglamentuoja LR Viešųjų pirkimų įstatymas (Žin., 2006, Nr. 4-102).

Visgi, atsižvelgiant į NVO plėtros koncepciją (Žin., 2010, Nr.12-566), Lietuvoje nėra sukurta pakankamos NVO finansavimo sistemos. Taip galima teigti dėl tokių priežasčių:

- Nėra takoskyros tarp NVO teisės siekti viešosios arba grupinės naudos, todėl visi paramos gavėjo statusą turintys juridiniai asmenys priskiriami prie tenkinančių viešąjį interesą;
- Lengvatos ir parama pasiekamos daugeliui NVO, todėl ribotos lengvatų taikymo, kontrolės ir priežiūros galimybės;
- Nėra aiškių ir skaidrių NVO veiklos vertinimo kriterijų joms dalyvaujant finansinės paramos ar viešųjų palaugų konkursuose;
- NVO skiriamoms lėšoms ir lengvatomis naudojasi valstybės ir savivaldybių įsteigtos įstaigos (Žin., 2010, Nr.12-566).

Taigi, galima teigti, kad NVO bendradarbiaujant su savivaldybėmis galimybės pritraukti lėšas savo socialinei veiklai priklauso nuo Lietuvos Respublikoje veikiančių teisės aktų, reglamentuojančių tokio pobūdžio veiklą ir jos galimybes, taip pat nuo šalies ekonominė situacijos, pilietinės kultūros (labdaros, paramos, savanorystės ir panašių tradicijų plėtros) bei pačių NVO sektoriuje dirbančių asmenų gebėjimų pritraukti lėšas.

I-osios darbo dalies analizė parodo NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas svarbą tiek nacionaliniu, tiek vietos lygmeniu. Remiantis atlikta mokslinės literatūros analize buvo ištirtas vienos iš Lietuvos savivaldybių (šiuo atveju – tai Šiaulių miesto savivaldybė) ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas atvejis ir identifikuoti egzistuojantys šio bendradarbiavimo būdai, mechanizmai praktiniu aspektu. Tyrimo dėka buvo išvelgtos tobulintinos sritys bei pateiktos rekomendacijos dėl bendradarbiavimo tobulinimo.

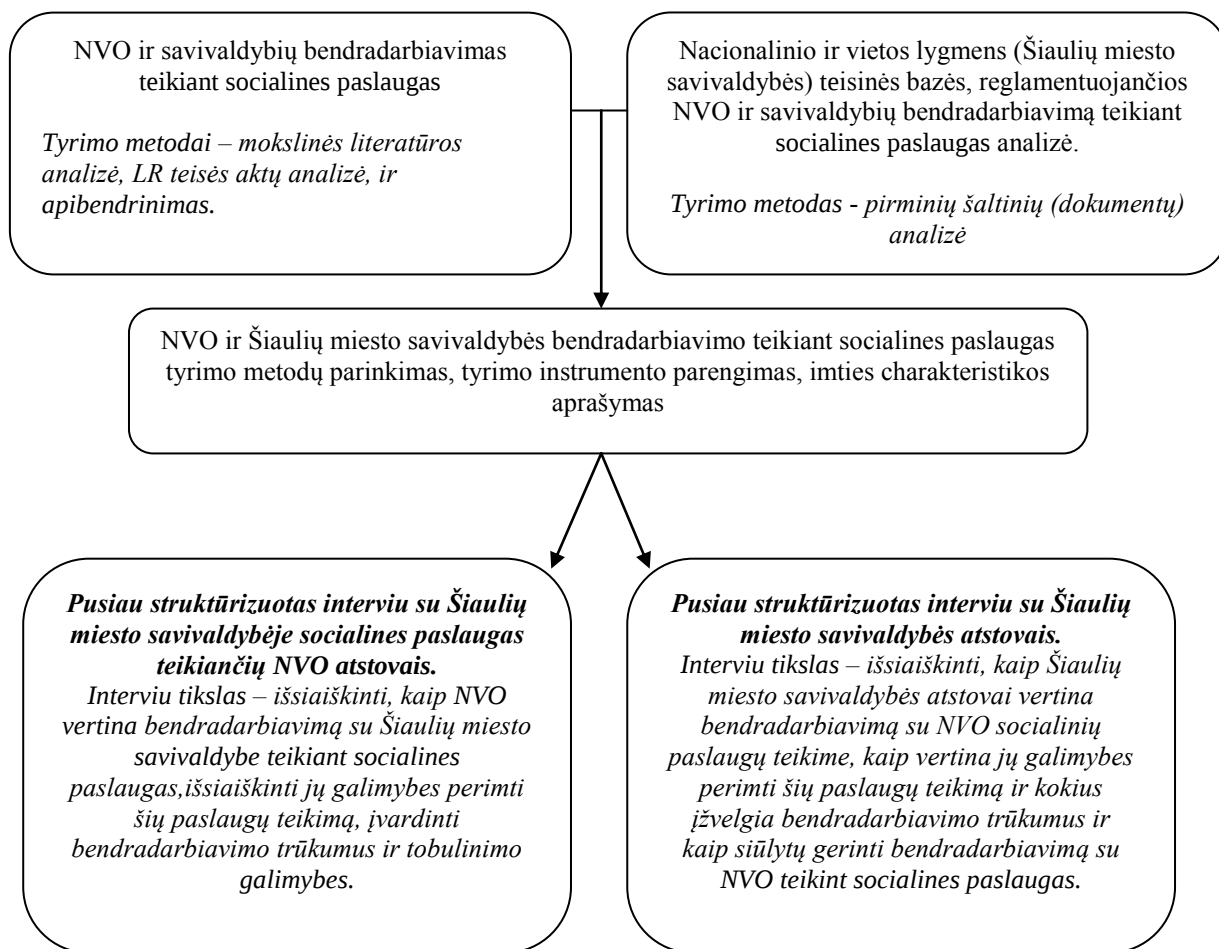
2. NVO BENDRADARBIAVIMO SU ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBE, TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS, TYRIMO METODOLOGIJOS PAGRINDIMAS

2. 1. EMPIRINIO TYRIMO STRATEGIJA

NVO ir savivaldybėms tarpusavyje bendradarbiaujant teikiant socialines paslaugas pasiekiami geresni rezultatai. Šiame bendradarbiavime yra ir tobulintinų dalykų, todėl svarbu atskleisti stipriąsias ir silpnąsias NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas vietas, kad būtų galima pateikti tinkamus pasiūlymus, kurie padėtų pagerinti padėtį šiame bendradarbiavime. *Tyrimo strategija buvo formuojama remiantis šiomis įžvalgomis:*

- Siekiant įveikti valstybės garantijų ir rinkos teikiamų paslaugų nepakankamumą socialinių paslaugų srityje, būtina labiau remtis nevyriausybinių organizacijų teikiamomis galimybėmis (Žalimienė, Rimšaitė, 2007, p. 84).
- Nevyriausybinių organizacijų dalyvavimui teikiant viešąsias paslaugas yra būtina ne tik aukšta šių organizacijų veiklos kokybė, bet ir glaudus bendradarbiavimas tarp paslaugos organizatoriaus – savivaldos institucijų (Kiznius ir kt., 2005, p. 11).
- *Siekiant, kad šiose organizacijose dalyvautų didesnė dalis visuomenės, o ir pačios organizacijos veiktų efektyviai, būtina sukurti palankią aplinką joms atsirasti ir veiklai plėtoti. Tokią aplinką valstybėje sudaro daug veiksnių: teisinė aplinka, nuoseklus viešųjų funkcijų delegavimas, aiškūs NVO bendradarbiavimo su valstybe mechanizmai, finansavimo šaltinių gausa ir stabilumas, atskaitomybė (Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija, Žin. 2010, Nr.: 12).*

Siekiant ištirti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas, tyrimas buvo atliktas pagal tam tikrus etapus, pateiktus loginėje schemoje (žr. 7 pav.).

7 pav. Tyrimo loginė schema. Sudaryta darbo autorės.

Tyrimo objektas – NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas.

Tyrimo tikslas – identifikuoti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas būdus, mechanizmus ir tobulintinas sritis bei pateikti rekomendacijas dėl bendradarbiavimo tobulinimo.

Detalizuoti tyrimo uždaviniai:

1. Parengti ir pagrįsti kokybinio tyrimo instrumentą: pusiau struktūrizuotą ekspertų interviu.
2. Išnagrinėti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines teisinę bazę, jos tinkamumą ir šio bendradarbiavimo būdus.
3. Išsiaiškinti NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę ir finansavimo galimybes bei bendradarbiavimo su Šiaulių miesto savivaldybe silpnąsias puses.
4. Pateikti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas tobulinimo priemones.

2. 2. TYRIMO METODAI

NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas būdams, mechanizmams ir tobulintinoms sritims identifikavimui pasirinktas kokybinis tyrimo metodas bei dokumentų, reglamentuojančių NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimą, analizė.

Kokybinio tyrimo metodo pagrindimas. Anot K. Kardelio (2007, p. 272) kokybiniai tyrimai pasižymi lankstumu, yra orientuoti į interpretaciją ir leidžia išnagrinėti problemą platesniu aspektu. Vieni iš R. Tidikio (2003, p. 366) paminėtų kokybinio tyrimo privalumų yra:

- nereikalauja didelių materialinių sąnaudų;
- leidžia praplėsti tiriamą problemą, nagrinėti ją platesniu aspektu;
- leidžia matyti reiškinių vystymosi dinamiką;
- leidžia gauti įvairiapusę informaciją;
- išaiškina unikalius faktus ir juos demonstruoja.

V. Žydzūnaitės (2007, p. 15) teigimu, kokybinis tyrimas koncentruojasi į žodžius, pasakytus interviu ar pateiktus rašytine forma.

Tyrimo tikslui pasiekti buvo pasirinkti šie **tyrimo metodai**:

Pirminių šaltinių (dokumentų) analizė. Siekiant išsiaiškinti, kokios galimybės sudaromos NVO bendradarbiauti su Šiaulių miesto savivaldybe, buvo nagrinėjami visi teisiniai dokumentai reglamentuojantys šio bendradarbiavimo mechanizmus vietos lygmeniu, kurie yra 5. Anot K. Kardelio (2005, p. 93 – 94), pagrindiniai dokumentų, kaip tyrimo metodo, analizės privalumai yra tai, kad jis leidžia gauti objektyvios informacijos, koreguoti tyrimų kryptį bei įgalina tikslinti tyrimo uždavinius.

Pusiau struktūrizuoto interviu metodas. R. Tidikis (2003, p. 465) teigia, kad interviu yra labai geras priartėjimo prie žmonių suvokimo, reikšmių, situacijų apibrėžimo ir realybės konstravimo (aiškinimo) būdas. Anot J. Kudinovienės (2008, p. 15) pusiau struktūrizuotas interviu iš visų kokybių interviu yra taikomas plačiausiai. Tyrėjas visuomet turi būti pasirengęs išplėsti pasakojimo temas. Atliekant tyrimą buvo turimas aiškūs klausimų blokai, tačiau pasirodė ir improvizuoti. Kaip teigia L. Rupšienė (2008, p. 156), tyrėjas iš anksto numato temas arba problemas, kurias aptars interviu metu, bet „nepirėša“ prie klausimų tvarkos ar numatytų pasakyti žodžių. Anot šios autorės, pagrindinis šio interviu tipo privalumas yra tas, kad gaunama išsamesnių, susistemintų duomenų, o pats interviu lieka neformalus, vyksta pokalbio forma.

Kokybinis turinio (content) analizės metodas. Šiame darbe pusiau struktūruoto interviu metu gautų informantų atsakymų turinio išanalizavimui, lyginimui ir apibendrinimui naudojamas turinio (content) analizės metodas. Pasak R. Tidikio (2003, p. 498), tai yra technika, leidžianti, objektyviai ir sistemiškai išnagrinėjus teksto ypatybes, daryti patikimas išvadas. Kokybinė turinio analizė remiasi interpretacija, todėl kategorijų ir subkategorijų išskyrimas nėra automatiška, mechaninė technika, bet kūrybiškas mąstymo procesas, siekiant išskoduoti tekste esančias prasmes (Bitinas ir kt., 2008, p. 230).

Ekspertų atranka ir imties dydis. Ekspertai šiame tyrime yra Šiaulių miesto savivaldybės darbuotojai, kuriems pagal pareigybinius aprašymus priskirta dirbti su NVO arba kurie turi užtektinai kompetencijos atsakyti į pateiktus klausimus šia tema. Ekspertais iš Šiaulių miesto savivaldybės buvo pasirinkti asmenys, kurie pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė

Ekspertai iš Šiaulių miesto savivaldybės

Šiaulių m. savivaldybės atstovai	Pareigybė susijusi su NVO
Administracijos direktorius	Koordinuoja ir kontroliuoja viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų darbą.
Administracijos direktoriaus pavaduotojas	Organizuoja pasitarimus kuruojamų struktūrinių padalinių ir sričių veiklos klausimais.
Socialinių paslaugų poskyrio vedėja	Kuruoja socialines paslaugas teikiančių įstaigų veiklą bei prižiūri teikiamų paslaugų kokybę.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Taip pat ekspertais pasirinkti **4 Šiaulių mieste aktyviai socialines paslaugas teikiančių NVO atstovai bei Šiaulių miesto NVO vienijančios asociacijos ŠNVOK atstovas** (žr. 4 lent.).

4 lentelė

Ekspertai iš socialines paslaugas teikiančių NVO

Organizacija	Veiklos tikslas
„Lentis“	Socialinių paslaugų organizavimas
„Moterų veiklos inovacijų centras“	Projektų ir programų renkimas moterims, šeimoms.
„Motinos Teresės šeimų namai“	Šeimas, kuriose nors vienas iš tėvų arba abu tėvai yra augę globos namuose, o sulaukę pilnametystės kuria savo šeimas, augina vaikus globa.
„Pagalbos sparnai“	Lanko ir padeda neįgaliesiems, jaunimui su psichine negalia, užsiima ladinga veikla.

ŠNVOK	Nevyriausybinių organizacijų veiklos bei bendradarbiavimo su vietos savivalda stiprinimas.
-------	--

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Taigi, šio kokybinio tyrimo imties dydis – 8 ekspertai. Kadangi kokybiniu tyrimu siekiama gauti kuo labiau realybę atitinkamčius duomenis apie tiriamąjį dalyką, nebuvo orientuojamasi į kuo didesnio kiekio respondentų apklausą. Buvo norima ištirti esamą padėtį remiantis tik tų ekspertų nuomone, kurie turi pakankamai kompetencijos tiriamosios problemos nustatymui.

Tyrimo instrumento aptarimas. Kokybinio tyrimo instrumentas – pusiau struktūrizuoto interviu klausimynas ekspertams NVO (2 priedas) ir Šiaulių miesto savivaldybės atstovams (1 priedas), kurie susiję su socialinių paslaugų teikimu.

Buvo sudaryti du klausimynų variantai atsižvelgiant į tai, kas atsakys į klausimus – Šiaulių miesto savivaldybės atstovai ar NVO atstovai. Tačiau abiejuose variantuose klausimai suskirstyti į šiuos 5 klausimų blokus (žr. 8 pav.):

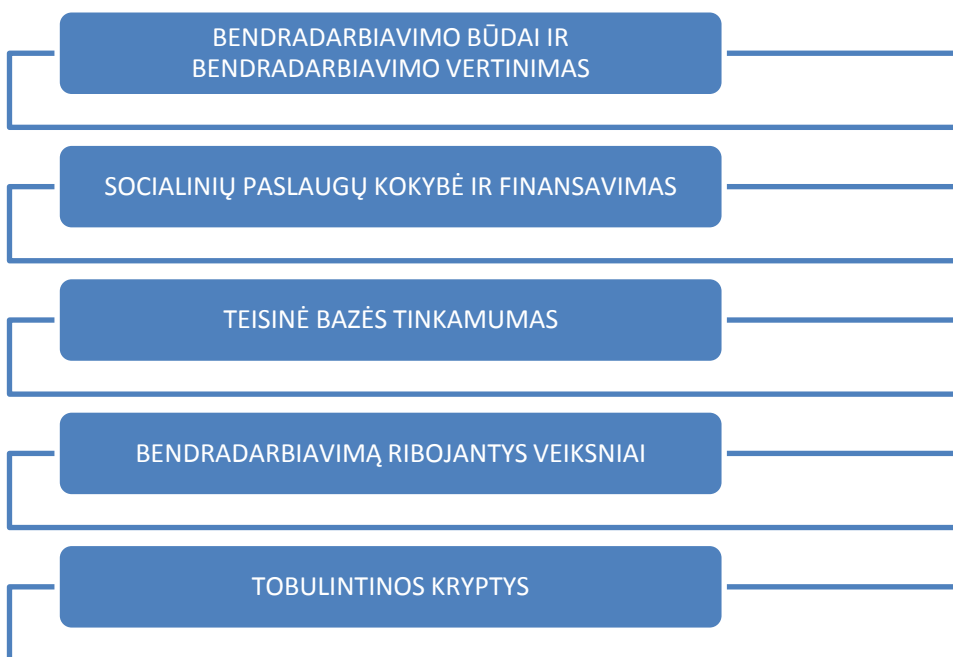
Pirmasis klausimų blokas sudarytas siekiant nustatyti Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo su NVO teikiant socialines paslaugas praktišką pusę, išsiaiškinant kokiais būdais yra bendradarbiuojama, kokia pastebima šio bendradarbiavimo nauda.

Antrasis klausimų blokas sudarytas siekiant išsiaiškinti, ar Šiaulių miesto savivaldybė laiko NVO lygiavertėmis socialinių paslaugų teikėjomis ir kaip vertina jų teikiamų socialinių paslaugų kokybę.

Trečiasis klausimų blokas sudarytas siekiant išsiaiškinti kaip Šiaulių miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas užtikrinamas sukurta teisine baze, užduodant klausimus apie egzistuojančius teisinius mechanizmus grindžiančius šį bendradarbiavimą.

Ketvirtasis klausimų blokas sudarytas siekiant identifikuoti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas ribojančius veiksniai.

Penktasis klausimų blokas sudarytas siekiant nustatyti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas tobulintinas kryptis.

8 pav. Pusiaus struktūrizuoto interviu klausimyno blokų temos. Sudaryta darbo autorės.

Tyrimo organizavimas ir eiga. Atliekamas tyrimas vyko organizuojant ir atliekant tokius veiksmus:

1. Apsispręsta dėl pagrindinės interviu temos – „Šiaulių miesto savivaldybės ir NVO atstovų požiūris į tarpusavio bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas“
2. Paruošiami 2 klausimynai, iš kurių vienas skirtas Šiaulių miesto savivaldybės darbuotojams (3 priedas), o kitas socialines paslaugas Šiaulių mieste teikiančioms NVO (4 priedas).
3. Su ekspertais tariamasi dėl susitikimo ir interviu atlikimo sąlygų (kokybinio tyrimo atlikimo laikas, vieta ir kt.).

Kokybinis tyrimas buvo atliktas apklausiant ekspertus jų darbo vietoje, o atsakymus užrašant ranka arba išsaugant informaciją diktofono pagalba. Šis tyrimas buvo atliekamas nuo 2013m. balandžio 26d. iki gegužės 10d.

Tyrimo gauti ekspertų atsakymai (3, 4 priedai) buvo analizuojami *turinio (content) analizės metodu*. Šis būdas padėjo detaliai išnagrinėti ir po to apibendrinti gautą informaciją, kadangi gauti informantų atsakymai buvo suskirstyti į kategorijas, subkategorijas ir atliekama duomenų interpretacija. Lyginant tyrimo dalyvavusių ekspertų mintis, buvo išsiaiškinta NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas situacija, trūkumai ir pateiktos tobulintinos kryptys.

Tyrimo rezultatų patikimumas. Remiantis R. Ramanauskaitės (2002, p. 48) nuomone, kokybinio tyrimo rezultatų patikimumas priklauso nuo teorinio pasirengimo, atidaus metodologijos suformavimo, tyrimo metodo pasirinkimo, asmeninių tyrėjo refleksijų

paissymo, sistemingo duomenų sutvarkymo, planingo darbo organizavimo bei pačio tyrėjo disciplinos. Be to, norint gauti patikimus tyrimo rezultatus buvo naudojami vienas kitą papildantys metodai: *pirminių šaltinių (dokumentų) analizė, ekspertų apklausa pusiau struktūrizuotu interviu ir turinio (content) analizės metodas.*

3. NVO BENDRADARBIAVIMO SU ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBE, TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS, TYRIMO REZULTATAI

3.1. NVO IR ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS BENDRADARBIAVIMO APŽVALGA

Remiantis „Struktūrinių nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių bendradarbiavimo apžvalga“, Šiaulių miesto savivaldybė – tai vienas iš gerosios praktikos pavyzdžių kitoms Lietuvos savivaldybėms. Šiaulių mieste NVO ir savivaldybės bendradarbiavimas yra glaudus, yra sukurtas NVO interesų atstovavimo sistemos mechanizmas.

Analizuojant NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo aspektus, pirmiausia reikėtų paminėti, kad Šiaulių mieste veikia dvi „skėtinės“ NVO:

- 1. Šiaulių nevyriausybinių organizacijų konfederacija (ŠNVOK).** Ši konfederacija veikia kaip vietinis nevyriausybinių organizacijų informacijos centras bei skėtinė organizacija, jungianti 81 organizaciją. Organizacijos narės yra pasiskirsčiusios į 14 veiklos sričių. ŠNVOK atstovauja jų interesus santykiuose su valdžios institucijomis, konsultuoja NVO steigimo, veiklos organizavimo ir kitais klausimais (<http://www.siauliai.lt/nvo/index.php>). Konfederacija deleguoja savo atstovus į įvairias savivaldybės komisijas ir tarybas, atstovauja savo narių interesus, deleguodama atstovus ir į Šiaulių miesto tarybos patvirtintą Konsultacinę tarybą, kurios tikslas stiprinti NVO ir savivaldybės bendradarbiavimą. Konfederacija už savo veiklą atsiskaito savo nariams. („Struktūrinė nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių bendradarbiavimo apžvalga“). ŠNVOK misija – NVO sektoriaus plėtra Šiaulių apskrityje. Pilietinės visuomenės ugdymas bendradarbiaujant su valdžios, švietimo ir verslo institucijomis.
- 2. Šiaulių jaunimo organizacijų asociacija „Apskritasis stalas“.** Ši asociacija vienija 23 jaunimo organizacijas, atstovauja jų interesams, rūpinasi jaunimo organizacijų potencialu, aktyviai bendradarbiauja su NVO, valdžios ir verslo struktūromis regioniniu, nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu.

Be šių „skėtinių“ NVO veikia ir moterų organizacijų sąjunga. Savivaldybėje veikia bendruomenės sveikatos, jaunimo reikalų, kultūros, švietimo tarybos, kurių veikloje dalyvauja NVO. Taip pat veikia ir daug įvairių visuomeninių komisijų ir darbo grupių, į kurias NVO atstovai yra deleguojami iš Šiaulių NVO konfederacijos. NVO reikalus savivaldybėje kuruoja jaunimo reikalų koordinatorius, prieš tai šios funkcijos buvo pavestos mero pavaduotojui.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, jog savivaldybės taryba yra patvirtinusi **Šiaulių miesto savivaldybės bei nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo programą** (2006, Nr. T-48), kuria siekiama Šiaulių mieste sukurti nuolatos veikiantį, efektyvų bei skaidrų konsultavimosi su NVO mechanizmą, skatina ir remia atviros, pilietinės ir demokratinės visuomenės kūrimąsi bei efektyvios jos socialinės infrastruktūros formavimąsi. Šios programos įgyvendinimo būdai yra:

- Partnerystė;
- Bendros tęstinės veiklos palaikymas ir vystymas;
- Bendradarbiavimo įforminimas ir reglamentavimas sutartimis.

Tuo tarpu **Šiaulių miesto strateginiame plėtros plane (2007-2016)** taip pat įtvirtintos NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo plėtros nuostatos.

Remiantis Šiaulių miesto savivaldybės duomenimis (2013), Šiaulių miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo formos yra:

- ***NVO interesų atstovavimas*** – bendros darbo grupės su Savivaldybės atstovais vietos bendruomenės problemoms spręsti. NVO atstovų dalyvavimas komisijų ar posėdžių veikloje yra rimta paspartis vietos bendruomenės poreikiams tirti. NVO atstovai kaip bendruomenės atstovai yra kviečiami dalyvauti įvairiose darbo grupėse sprendžiant aktualius energetikos, miesto infrastruktūros, kultūros problemas.
- ***Finansinė parama*** – NVO vykdomų projektų finansinis rėmimas Savivaldybės lėšomis ir finansavimo principų, taisyklių bei tvarkos patvirtinimas Finansinės paramos teikimo NVO nuostatai, kuriais vadovaujantis yra skiriamos lėšos NVO projektams vykdyti.
- ***Nefinansinis bendradarbiavimas.*** Jis pasireiškia šiais momentais:
 1. NVO gali naudotis konferencijų sale, suteikiamas transportas. Tai leidžia taupyti ribotas lėšas, o tie kurie neturi, gali laisvai naudotis modernia įranga bei transportu.
 2. Savivaldybė suteikia patalpas NVO veiklai lengvatinėmis sąlygomis – atleidžia nuo nuomos mokesčio, dalies eksplotacinių išlaidų.
 3. Bendrosios mokymo programos. Tai įvairių mokymų, seminarų, konferencijų organizavimas. Tokių mokymų temos apima paraiškų rašymo tobulinimą, atsiskaitymo būdus, socialinių paslaugų teikimą ir t.t.
 4. Pagalba užmezgant tarptautinius ryšius. Šiaulių miesto savivaldybė glaudžiai bendradarbiauja su Czestachowa/Lenkija, Etten-Leur/Nyderlandai ir kitais įvairių šalių miestais.

Šiaulių miesto savivaldybės taryba kasmet, atsižvelgdama į finansines galimybes, skiria piniginių lėšų NVO iniciatyvoms įgyvendinti ir projektams vykdyti (Šiaulių miesto

savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo programa, 2006, Nr. T-48) . Ji remia NVO projektus, vadovaudamasi **Nevyriausybinių organizacijų projektų nuostatais** (2012, Nr. T-349), kurie reglamentuoja finansavimo sąlygas, projektų vertinimo ir atrankos, kontrolės bei atsiskaitymo už gautų lėšų panaudojimą tvarką. Pagal **Šiaulių miesto nevyriausybinių organizacijų 2013-2017 metais vykdomų projektų finansavimo prioritetų sąrašą** (2012, Nr. T-349) pirmenybė teikiama tokiems NVO projektams, kurie skatintų gyventojus aktyviai dalyvauti miesto visuomeniniame gyvenime, atstovauti tam tikrų bendruomenės grupių interesams, spręsti aktualias skirtingų bendruomenės grupių problemas, plėtoti NVO bendradarbiavimą ir t.t.

Apibendrinant išanalizuotą NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo situaciją, galima teigti, kad jų partnerystė yra sklandžiai plėtojama tiek teisiniu, tiek praktiniu požiūriu. Taip galima teigti remiantis tuo, kad NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimas yra reglamentuojamas Šiaulių miesto savivaldybės bei nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo programoje, kuria siekiama gerinti konsultavimosi su NVO mechanizmą. Savivaldybė remia NVO projektus pagal Nevyriausybinių organizacijų projektų nuostatus, o Šiaulių miesto strateginiame plėtros plane (2007-2016) įtvirtintos NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo plėtros nuostatos. Mieste veikianti ŠNVOK atstovauja savo organizacijų narių interesus savivaldybeje. Taigi, galima teigti, kad Šiaulių mieste dedama nemažai pastangų sklandžiam savivaldybės ir NVO bendradarbiavimui. Nors teisinė ir praktinė situacija NVO ir savivaldybei bendradarbiauti teikiant socialines paslaugas atrodo palanki, nėra aišku, ar šis bendradarbiavimas vyksta efektyviai, ar neiškyla problemų derinant NVO ir savivaldybių interesus sprendžiant socialinių paslaugų teikimo klausimus. Tai padės išsiaiškinti atlikta kokybinio tyrimo rezultatų analizė.

3. 2. INTERVIU SU ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS IR NVO, SUSIJUSIŲ SU SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEIKIMU, ATSTOVAIS REZULTATŲ ANALIZĖ

3. 2. 1. NVO IR SAVIVALDYBĖS BENDRADARBIAVIMO TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS TEISINĖS BAZĖS TINKAMUMAS

Teorinėje dalyje buvo atskleista, kad sklandus ir sistemingas NVO ir savivaldybės bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas gali būti pasiektas sudarant tam tinkamą teisinę bazę, mechanizmus, kurie leistų sistemingai bendradarbiauti valdžios ir NVO sektoriams. Vertinant Šiaulių miesto savivaldybėje sudarytas teises sąlygas bendradarbiauti su socialines paslaugas teikiančiomis NVO, apklaustųjų nuomonės buvo įvairios (žr. 5 lent.).

5 lentelė

Ekspertų požiūris į NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teisinės bazės veiksmingumą

Kategorija	Subkategorija	Informantų teiginiai
Teisinės bazės veiksmingumas	Nepakankama	„Mes norėtumėme gauti daugiau teisinės pagalbos, nėra daug galimybių jas gauti.“ (N1)
	Neveikia	„savivaldybė turi koofinansuoti mūsų projektus, tačiau šito nedaro, todėl teisiniai aktai yra pažeidžiami“ (N2) „Šiaulių miesto savivaldybė neišnaudoja seniai sukurtos konsultacinės tarybos galimybių. Ši taryba neveiksni.“ „...teisinė aplinka, mano nuomone, neveikia...“ (N4)
	Tinkama	„Teisiškai sudarytos visos sąlygos.“ (N5). „Manau, kad teisinė bazė yra gera.“ (S6) „Taigi teisinė bazė yra sukurta.“ (S7) „Jos tinkamumą plėtoti šį bendradarbiavimą vertinu teigiamai, manau, kad čia yra perspektyvų“ (S8).

Atliktas tyrimas parodė, jog *Šiaulių miesto savivaldybė neišnaudoja visų Konsultacinės tarybos (2007, Nr. A-923) galimybių*. Šios tarybos įkūrimo tikslas – skatinti Šiaulių miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą. Jai priskirtos svarbios šios savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą turinčios glaudinti funkcijos (stiprinti šio Šiaulių miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą, kuriant bendras darbo ir konsultacines tarybas iškilusioms problemoms spręsti, svarstyti ir teikti miesto tarybai pasiūlymus dėl NVO

iniciatyvų finansavimo prioritetų iš biudžeto lėšų ir kt.). Tačiau, kaip teigė vienas iš apklaustųjų ši Konsultacinė taryba „užsiima pagrinde tik menkų finansinių lėšų „dalybomis“.

Taip pat pastebima ir neseniai Seimą pasiekusio **NVO įstatymo projekto svarba**. Šio įstatymo priėmimas yra svarbus norint apibrėžti nevyriausybinių organizacijų statusą, bendradarbiavimą su valstybės institucijomis ir galimybes dalyvauti priimant sprendimus bei teikiant socialines paslaugas („Teisinės bendradarbiavimo bazės trūkumas yra toks, kad iki šiol Lietuvoje nepriimtas Nevyriausybinių organizacijų įstatymas, todėl nėra aiškiai suformuluotos taisyklės, kaip mums reikia bendradarbiauti su savivaldybe, nėra nuoseklumo. Tai sunkina mūsų padėtį. Tačiau šio įstatymo projektas jau pateiktas svarstyti Seimui. Tikiuosi bus priimtas.“(N4)). Tačiau, kaip galima pastebėti pateiktoje lentelėje, Šiaulių miesto savivaldybės atstovų nuomone, ir be šio įstatymo **Šiaulių mieste yra sukurtos visos teisinės sąlygos NVO ir savivaldybei bendradarbiauti** („Teisinė bazė netrukdo, nesudaro kliūčių, kad negalėtume su NVO dirbti teisiškai ir kad tam trukdytų įstatymai.“ (S6)). Esama teisinė bazė numato, kokia tvarka savivaldybės skiria finansavimą NVO, vadovaujamosi vyriausybės nutarimais, NVO projektų finansavimo nuostatais, kuriuose yra apibrėžiami:

- finansavimo principai;
- paraiškų vertinimo ir atrankos taisyklės;
- finansavimo ir lėšų valdymo taisyklės;
- kontrolė, atsakomybė ir ginčų sprendimo tvarka.

Kaip teigė vienas informantas: „...teisinė bazė yra ir niekur nuo jos nėra nukrypstama. Yra sudaryti griežti aprašai kam gali būti naudojamos skirtas lėšas, kam ne.“ (S7). Yra numatyta, kaip vykdoma NVO projektų atranka: „sudaryta komisija iš socialinių paslaugų skyriaus darbuotojų, finansininkų, komisijos pirmininkas, būna stebėtojai iš neįgaliųjų organizacijų, kurie stebi kaip mes paskirstome tas lėšas. Kolkas turėjome tik vieną skundą dėl projekto finansavimo. Tuomet komisija įvertina šimtabalėje sistemoje projekto vertę ir naudingumą. Jei projektas surenka mažiau nei 50 balų, ir 2 komisijos nariai siūlo nefinansuoti to projekto, jis būna nefinansuojamas“(S7). Savivaldybės atstovų nuomone, teisinės bazės plėsti, didinti reglamentavimą nebereikėtų, nes jis yra pakankamai plėtojantis bendradarbiavimą su NVO.

Galima teigti, kad Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavime su NVO svarbu ne tik teisinės bazės sudarytos sąlygos bendradarbiauti tarpusavyje. Reikšmės turi ir NVO mokėjimas pasinaudoti šiomis sąlygomis. Daug lemia ir sugebėjimas konstruktyviai bendrauti, jei kas neaišku, kreiptis į savivaldybę („Šio bendradarbiavimo plėtojimą labiausiai lemia žmogiški santykiai. Jei NVO man skambina, ko nors klausia visuomet patariu. Kai

nežinau ką atsakyti, kreipiuosi į Socialinės paramos skyrių ar kitas įstaigas, kurios galėtų padėti.“ (S7)). Tai patvirtina ir vieno iš NVO atstovų išsakyta mintis: „Jeigu su savivaldybe yra elgiama žmogiškai, jiems padėsi, bendrausi, tai ir jie labai maloniai padeda“ (N1). Taigi, problema iškyla ta, jog NVO atstovams nėra suteikiama pakankamai teisinės informacijos. Galbūt dėl to jie nežino, kaip pasinaudoti visomis bendradarbiavimo su savivaldybe galimybėmis („Mes norėtume gauti daugiau teisinės pagalbos, nėra daug galimybių jas gauti.“ (N1)). Šiai problemai spęsti trukdo finansų trūkumas, kadangi norint aktyviau teikti šias paslaugas, reikia steigti naujas darbo vietas.

Apibendrinant būtų galima teigti, kad nors dar nėra priimto nacionalinio lygmens NVO įstatymo, Šiaulių miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas teisinė bazė yra pakankama, yra priimti visi teisiniai dokumentai, kurie sudaro visas sąlygas šiai savivaldybei bendradarbiauti su NVO t.y. sukurti atitinkami mechanizmai, kurie apibrėžia tvarką dėl NVO paraiškų dėl finansavimo priėmimo, atrankos, lėšų skyrimo, valdymo ir kontrolės, taip pat įsteigta Konsultacinė taryba. Tačiau tam, kad visa ši teisinė bazė tinkamai funkcionuotų daug lemia ir žmogiškasis faktorius.

3. 2. 2. NVO IR SAVIVALDYBĖS BENDRADARBIAVIMO TEIKIANT SOCIALINES

PASLAUGAS BŪDAI IR BENDRADARBIAVIMO VERTINIMAS

Tyrimo metu bandyta išsiaiškinti egzistuojančius NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas būdus bei socialines paslaugas teikiančių NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės atstovų požiūrį į šį bendradarbiavimą. Atliktas pusiau struktūrizuotas ekspertų interviu parodė, kad NVO ir Šiaulių miesto savivaldybė teikdamos socialines paslaugas bendradarbiauja įvairiais būdais (žr. 6 lent.).

6 lentelė

Ekspertų išskirti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas būdai

Kategorija	Subkategorija	Infomantų teiginiai
NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas būdai	Finansinė parama	„Mūsų veikla vykdoma pagal projektą, yra jo tęstinumas ir mes jau 5 metai iš savivaldybės gauname pinigų, už kuriuos perkame specialius įrenginius sergantiems žmonėms.“ (N1). „Dažniausiai bendradarbiaujame per programas. NVO rašo projektus ir už tai gauna pinigų.“ (S6). „Pagrindinis bendradarbiavimas su NVO teikiant socialines paslaugas vyksta kai jos rašo finansavimo projektus.“ (S7). „Dažniausiai bendradarbiaujame per finansavimą. Mes skiriame finansavimą, o jos tokiu būdu vykdo savo veiklą.“ (S8).
	Dalyvavimas susirinkimuose	„...einame į susitikimus savivaldybėje, taip pat kviečiamės žmonės iš savivaldybės pas save, į mūsų rengiamus susitikimus.“ (N1). „... einame į posėdžius, kai būna svarstomi klausimai dėl socialinių

		<i>paslaugų teikimo...“ (N2).</i> <i>„Kas tris mėnesius yra organizuojamas vienas susirinkimas, šnekamės apie savo problemas...“ (N5)</i>
	Nefinansinė parama	<i>„Mes iš jų gauname ir salę, transportą...“ (N1).</i> <i>„suteikė mums pastatą, pasirašome bendradarbiavimo sutartis...“ (N4).</i> <i>„...gaudamove mašiną gautų daiktų parvežimui...“ (N5)</i> <i>„Taip pat skiriame patalpas, tačiau jos yra skiriamos pagal panaudą...“ (S6)</i> <i>„...jeigu turime, duodame NVO patalpų panaudai...“ (S7).</i> <i>„...suteikiame patalpas jų veiklai.“ (S8).</i>

Šiaulių miesto savivaldybė su socialines paslaugas teikiančiomis NVO **dažniausiai bendradarbiauja per projektinę veiklą**. NVO rašo projektus, o savivaldybė konkursų būdu skiria finansavimą tiems projektams, kurie jų nuomone yra naudingiausi bendruomenei. Vienas iš apklaustųjų teigė: *„Mes visuomet laukiame iniciatyvų iš NVO, laukiame naujoviškų, įdomių projektų. Atkreipiamas dėmesys į tai, koks yra jų reikalingumas, kiek žmonių aprėpia.“ (S7).*

Pastebima, kad vienas iš veiksnių turintis įtakos NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas glaudumui yra NVO atstovų **dalyvavimas savivaldybėje vykstančiuose posėdžiuose, susirinkimuose**. Juose aptariami socialiniai reikalai ir tokiu būdu išsiaiškinama, kokia šiuo klausimu yra situacija Šiaulių mieste, kokie bendruomenės poreikiai. Išsiaiškinta, kad ypač glaudžius santykius su savivaldybe palaikančios organizacijos ir pačios kviečiasi savivaldybės atstovus į savo rengiamus susirinkimus. Tokiu būdu jie sutvirtina santykius su šia savivaldybe, tvirtėja tarpusavio pasitikėjimas.

Taip pat neretai Šiaulių miesto savivaldybė socialines paslaugas teikiančioms NVO **skiria vadinamąją nefinansinę paramą**. Esant būtinybei, panaudos būdu ji paskiria socialines paslaugas norinčioms teikti NVO patalpas lengvatinėmis sąlygomis, suteikia transportą, sales renginiams. Tiesa, dėl sunkios finansinės situacijos už kuro ar kitas papildomas išlaidas NVO turi susimokėti iš savo lėšų.

Kalbant apie NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės požiūrį į tarpusavio bendradarbiavimą socialinių paslaugų teikime, galima teigti, kad nuomonių yra labai įvairių – nuo visiško pasitenkinimo iki bendradarbiavimo neigimo (žr. 3.3 lent.).

Ekspertų požiūris į NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas

Kategorija	Subkategorija	Informantų teiginiai
NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas vertinimas	Bendradarbiaujama nepakankamai	„NVO ir savivaldybės bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas vertinu blogai. Galiu drąsiai teigti, kad ji nepripažįsta NVO sektoriaus.“ (N2). „Vertinu nepatenkinamai. Savivaldybės sukurtos socialines paslaugas teikiančios įstaigos su NVO, užsiimančiomis analogiška veikla, menkai arba visai nebendradarbiauja.“ (N3). „Bendradarbiavimą su Šiaulių miesto savivaldybe vertinu neigiamai, nes ji nenoriai su mumis bendradarbiauja, neturi laiko mūsų problemoms spręsti.“ (N5).
	Bendradarbiaujama glaudžiai	„Šiaulių miesto savivaldybės ir mūsų organizacijos bendradarbiavimą vertinu teigiamai...“ (N4). „Bendradarbiavimą su Šiaulių miesto savivaldybe vertinu labai puikiai, kadangi mums savivaldybė labai daug padeda.“ (N1).
	Ne vienodas NVO aktyvumas	„Jeigu su savivaldybe yra elgiamasi žmogiškai, jiems padėsi, bendrausi, tai ir jie labai maloniai padeda.“ (N1). „...patys įsiprašėme į Socialinių paslaugų centrą, o pati savivaldybė mūsų neieškojo.“ (N2). „Aktyvumą socialinių paslaugų teikime NVO rodo labai skirtingai: vieni yra labai aktyvūs, kiti visiškai nerodo.“ (S6). „Vienos yra aktyvios ir gauna paslaugas, o apie kitas tik žinome, kad tokios egzistuoja. Galima mūsų pagalba daugiau priklauso nuo šių organizacijų aktyvumo.“ (S8).
	Pastebima nauda	„Šio bendradarbiavimo nauda pastebima labai didelė, kadangi ir morališkai ir finansiškai gauname labai didelį palaikymą, todėl galime gyvuoti.“ (N1) „bendradarbiavimo nauda yra tik ta, jog savivaldybė davė pastatą taip suteikdama galimybes teikti socialines paslaugas.“ (N4). „Šio bendradarbiavimo nauda yra tik tokia, kad labai maloniai išklausome vieni kitų bėdas...“ (N5). „...bendradarbiavime visuomet galima rasti naudos...“ (S6). „...galima padėti dideliame žmonių ratui, mes bendruomenei galime padėti suteikdami jų veiklai patalpas, o jie naudą jaučia, kad kuo daugiau žmonių gali pasinaudoti jų teikiamomis paslaugomis.“ (S7). „...padeda išsiaiškinti tam tikrų paslaugų reikalingumą, ką mums per savo administracines struktūras būtų sunku suprasti.“ (S8)

Visų pirma, daug kas priklauso nuo pačių NVO aktyvumo. Kaip teigė vienas iš informantų: „Aktyvumą socialinių paslaugų teikime NVO rodo labai skirtingai: vienos yra labai aktyvios, kitos visiškai nerodo.“ (S6). Matydama įdomius, daug gyventojų apimančius, reikalingus socialinius projektus, savivaldybė daugiau ar mažiau remia juos finansiškai („Galima mūsų pagalba daugiau priklauso nuo šių organizacijų aktyvumo“.) Dėl šios priežasties su kiekviena socialines paslaugas teikiančia NVO yra bendradarbiaujama skirtingai, ne vienodai glaudžiai. Galų gale buvo išsakyta ir tokia savivaldybės atstovo mintis „NVO kūrimas visuomet yra iš apačios, mes jų nekuriame. Jei kažkam reikia, tai jie kuriasi, prašo vienokios ar kitokios pagalbos...“ (S7). Taigi, dėl to už šių organizacijų finansavimą ar

kitokį rėmimą savivaldybė neprisiima didelės atsakomybės, nes manoma, kad jei šios NVO kuriasi, tai yra suplanavusios kaip ir kur ieškos paramos: iš savo narių, visuomenės, savivaldybės ar kitų institucijų.

Visgi, tiek NVO, tiek Šiaulių miesto savivaldybės atstovai pripažįsta, kad jų tarpusavio bendradarbiavime teikiant socialines paslaugas yra pastebima nauda („...*bendradarbiavime visuomet galima rasti naudos...*“ (S6)). Atlikus šį tyrimą išsiaiškinta, kad Šiaulių miesto savivaldybės atstovai bendradarbiavimą su socialines paslaugas teikiančiomis NVO laiko naudingu, nes tai padeda suprasti, kiek ir kokių socialinių paslaugų reikia Šiaulių mieste, nes kaip teigė savivaldybės atstovas „...*mums per savo administracines struktūras būtų sunku suprasti.*“ (S8.). NVO atstovas buvo patenkintas bendradarbiavimu ir teigė, kad „*šio bendradarbiavimo nauda pastebima labai didelė, kadangi ir morališkai ir finansiškai gauname labai didelį palaikymą, todėl galime gyvuoti.*“ (N1). Taip pat informantai įvardijo didelę savivaldybės skiriamų patalpų naudą, nes bendradarbiaujant tokiu būdu yra padedama dideliame ratui žmonių, suteikiamos tam tikros sąlygos NVO teikti socialines paslaugas („...*mes bendruomenei galime padėti suteikdami jų veiklai patalpas, o jie naudą jaučia, kad kuo daugiau žmonių gali pasinaudoti jų teikiamomis paslaugomis.*“ (S7)).

Apibendrinant galima teigti, kad NVO ir Šiaulių miesto savivaldybė teikiant socialines paslaugas bendradarbiauja įvairiais būdais. Dažniausiai bendradarbiavimas šioje srityje vyksta NVO rašant socialinius projektus ir norint, kad savivaldybė skirtų jiems finansavimą. Didelę naudą šio bendradarbiavimo glaudinimui duoda rengiami NVO ir savivaldybės atstovų susitikimai, kuriuose sprendžiami svarbūs socialiniai klausimai. Pastebima, kad bendradarbiavimas didele dalimi priklauso nuo pačių NVO aktyvumo, jų gebėjimų rašyti įdomius, visuomenę įtraukiančius projektus, kurie sudomintų pačią savivaldybę ir ji skirtų lėšų jų vykdymui. Taigi, viskas priklauso nuo požiūrio ir sugebėjimo suprasti vienas kito lūkesčius.

3. 2. 3. NVO TEIKIAMŲ SOCIALINIŲ PASLAUGŲ KOKYBĖ IR FINANSAVIMAS

NVO veikla turi stiprią įtaką socialiniams pokyčiams, todėl savivaldybės NVO gali laikyti lygiateisėmis socialinių paslaugų teikėjomis. Kokybinis tyrimas atskleidė, kad Šiaulių mieste NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybė didele dalimi priklauso nuo to, ar savivaldybė jas pakankamai finansuoja (žr. 8 lent.).

Ekspertų požiūris į NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę

Kategorija	Subkategorija	Informantų teiginiai
NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybė	Atitinka žmonių lūkesčius	„Savo teikiamų socialinių paslaugų kokybę vertinu teigiamai, nes gauname pagyrimų iš įvairių institucijų, iš žmonių.“ (N2). „NVO, su kuriomis dirbame ir kurioms skiriame lėšas, teikiamų socialinių paslaugų kokybe didžiąja dalimi esame patenkinti.“ (S6).
	Nepakankama dėl lėšų trūkumo	„Vertinant mūsų paslaugų kokybę, reikia atsižvelgti į turimas lėšas. Mums labai trūksta darbuotojų“ (N1). „Savo teikiamų paslaugų kokybę vertinu nepatenkinamai, nes reikia daug paslaugų, o savanorių mažai ir nėra finansavimo, todėl trūksta paslaugų šeimoms, vaikams iš vaikų namų, krizinėms šeimoms.“ (N4). „Važiuojame ir padedame tiek, kiek leidžia finansinės galimybės. Tačiau dirbame tikrai nuoširdžiai ir stengemės su turimais ištekliais padėti kuo daugiau žmonių.“ (N5).
	Kokybės kontrolė	„Jeigu finansuojame, tai ir tikriname teikiamų socialinių paslaugų kokybę.“ (S6). „Kai skirstome socialiniai reabilitacijai skirtus pinigus metams, NVO mums teikia ketvirtines ataskaitas, todėl galime labai lengvai kontroliuoti finansus, pamatyti neatitikimus.“ (S7). „Kad stebėtume NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę mes reikalaujame iš socialines paslaugas teikiančių NVO savo veiklos ataskaitų, kad žinotume kaip panaudojamos skirtos lėšos, kokiems tikslams.“ (S8).

Dėl nepakankamo NVO finansavimo iškyla įvairių sunkumų: trūksta darbuotojų, nesugebama pasirūpinti visais pagalbos prašančiais žmonėmis, nėra galimybių jų lankyti. Visa tai neleidžia savivaldybėms laikyti socialines paslaugas teikiančių NVO lygiavertėmis socialinių paslaugų teikėjomis. Vienas iš savivaldybės ekspertų išsakė tokią nuomonę: „Nevyriausybinkai kol kas neturi lygiaverčių galimybių teikti socialines paslaugas, tokias kokias teikia tam paruošti socialiniai darbuotojai.“ Tačiau buvo išsakyta ir svarbi eksperto iš NVO mintis: „...dalis NVO, ypač dirbančios negalės srityje <...>, puikiai galėtų atlikti šių įstaigų dalį darbų, kadangi valstybinės institucijose trūksta atjautimo dirbant su

neįgaliaisiais, darbas daugiau „valdiškas“, į žmogų su negalia daugeliu atveju žiūrima kaip į nepageidaujamą subjektą, atimantį iš valdininko „jo brangų laiką“, tuo tarpu NVO organizacijose dirba žmonės visuomeniniais pagrindais.“ (N3). Taigi, galima daryti išvadą, kad perleidus didesnę socialinių paslaugų teikimo dalį NVO ir skyrus joms pakankamai lėšų, būtų galima šias paslaugas visuomenei teikti kokybiškiau ir racionaliau, nes tai atliekantys darbuotojai yra labiau suinteresuoti padėti ir labiau supranta besikreipiančio žmogaus poreikius nei tam paruošti socialiniai darbuotojai („Daugiausia tai arba patys turintys ar turėję įvairias negalias arba jų artimieji, kurie į tai žiūri daug atsakingiau, su didesne užuojauta bei noru padėti. Jie dirba negailėdami nei savo laiko, nei turimų resursų, neskaičiuodami savo darbo valandų. NVO organizacijų darbas, teikiant socialines paslaugas ypač neįgaliesiems yra žymiai racionalesnis ir labiau pasiekia tuos, kuriems šių paslaugų reikia.“ (N3)).

Pagal tai, ar Šiaulių miesto savivaldybė yra patenkinta NVO skiriamų lėšų panaudojimu, galima spręsti, ar NVO galima laikyti lygiavertėmis socialinių paslaugų teikėjomis lyginant su valstybinėmis institucijomis. Tačiau tyrimas atskleidė, kad Lietuvoje apskritai neveikia NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę prižiūrintys mechanizmai („apie kokybę sunku šnekėti, nes Lietuvoje nėra sistemos, mechanizmų. Tiesiog yra žiūrimi reikalavimai atitinkamam projektui ir pagal tai yra tikrinama ką NVO padaro.“ (S6)). Šiaulių miesto savivaldybėje socialines paslaugas teikiančių NVO veiklos kokybė yra prižiūrima per ketvirtines ataskaitas, kurias turi paruošti savivaldybės finansuojamos socialines paslaugas teikiančios NVO. Tokiu būdu savivaldybė kontroliuoja jų finansus, mato neatitikimus. Kaip teigė ekspertas iš savivaldybės: „Jie turi griežtus reikalavimus pateikti ataskaitas, kiek žmonių naudojosi paslaugomis. Patys paslaugų gavėjai jeigu yra nepatenkinti, tai perrenka organizacijos pirmininką. Mes nesikišame į jų paslaugų organizavimą, tik prižiūrime finansinę veiklą ir ar jie vykdo tą programą, kurią buvo numatę.“ Apskritai, kalbant apie tam tikros NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybės priežiūrą, kontrolę užsiminta ir apie šios srities „subtilumą“. Nors manoma, kad galbūt šioje srityje kontrolė turėtų būti didesnė, tačiau kadangi tai susiję su socialiai pažeidžiamais žmonėmis, į tai žiūrima kiek kitaip („finansinio piktnaudžiavimo arba lėšų panaudojimo ne pagal paskirtį čia negali būti, bet iš kitos pusės čia reikia būti humaniškiems, atjaučiantiems bendraujant su tokiais žmonėmis. Nesinori duoti pinigų ir nepasitikėti žmogumi, iš karto siųsti kontrolę. Tai yra subtilus klausimas.“ (S8)). Taigi, NVO teikiančių socialines paslaugas kokybės kontrolė yra delikatus klausimas. Nors savivaldybė suvokia, kad reikėtų plėsti už jų veiklos kokybės priežiūrą atsakingas institucijas, tačiau neranda tinkamų būdų, kaip tai būtų galima padaryti teisingai.

Kadangi NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybė priklauso nuo savivaldybės teikiamo finansavimo jų projektams, reikia, kad informacija apie paramos galimybes iš šios savivaldybės būtų lengvai pasiekama ir žinoma visoms socialines paslaugas teikiančioms NVO (žr. 9 lent.).

9 lentelė

Ekspertų požiūris į NVO informavimą apie finansavimą

Kategorija	Subkategorija	Informantų teiginiai
NVO informavimas apie finansavimą	Informacijos pakankamumas	„Kadangi mes priklausome Neįgalųjų reikalų tarybai, tai ten mus informuoja visais klausimais: kuo galima mums padėti, kuo negali, kokios yra lėšos, taigi praneša apie visą tą pinigų judėjimą.“ (N1). „Esame pakankamai informuojamos apie finansavimo galimybes“ (N2). „Dėl informacijos apie finansavimą, tai jos pakanka savivaldybės puslapyje...“ (N3). „...apie finansavimo galimybes yra pranešama pakankamai, viskas yra internete, viskas yra vieša. Kitas dalykas mieste yra neįgalųjų reikalų taryba, kuri renkasi keturis kartus per metus, kur irgi yra kalbama apie tai.“ (S6). „Socialinės NVO tikrai yra pakankamai informuojamos apie finansavimo galimybes.“ (S7)
	Informacijos stygius	„negaunamo jokios informacijos apie finansavimo galimybes net iš NVO konfederacijos nors ir esame jos nariai. Informacija gaunama tik per asmeninius ryšius.“ (N4). „Mes nesame informuojami apie savivaldybės teikiamas finansavimo galimybes. Visuomenininkai nėra informuojami apie tai, kiek pinigų yra skirta padalinti labdarai, to mes negauname.“ (N5). „NVO nėra pakankamai informuojamos apie finansavimo galimybes.“ (S8)

Tačiau atlikus tyrimą pastebėta, kad ne visos socialines paslaugas teikiančios NVO yra patenkintos Šiaulių miesto savivaldybės informacijos apie finansavimą pateikimu. Kad informacija apie finansavimą pateikiama ne visiškai tinkamai sutinka ir kai kurie savivaldybės

atstovai. Įžvelgiama, kad skelbiamuose konkursuose paramai gauti paraiškas teikia daugmaž tos pačios NVO („...dažniausiai NVO 10-15 metų rašo projektus, žino kaip rašyti, kiek pinigų prašyti...“ (S7)). Tai patvirtina ir kita eksperto iš savivaldybės pasakyta mintis: „Galbūt galima galvoti, kad pastoviai dalyvauja ir gauna finansavimą tos pačios įstaigos. Tai reiškia, kad kitos galbūt nežino arba galvoja, kad yra labai sudėtinga pateikti paraišką. Taigi manau, kad informacijos sklaida tikrai turėtų būti geresnė.“ (S8). Pastebima, kad NVO apie finansavimo galimybes savivaldybėje geriausiai supažindinamos joms aktyviai dalyvaujant tarybų posėdžiuose, kuriuose aptariamais įvairūs klausimai susiję su socialiais reikalais, lėšų paskirstymo niuansais. Kitoms NVO tenka pasitenkinti tik informacija internete apie kiekvienų metų pradžioje skelbiamus konkursus finansavimui gauti („Žinome, kad kiekvienų metų pradžioje savivaldybės puslapyje yra skelbiami konkursai ir taip sekame informaciją ir dalyvaujame.“ (N2)). Tačiau pasak vieno iš apklaustųjų savivaldybės puslapyje informacija pateikiama netinkamai („Dėl informacijos apie finansavimą, tai jos pakanka savivaldybės puslapyje, tačiau ji yra neoperatyvi, dažnai pasirodo vėlai, retai kada atnaujinama.“ (N3)). Taigi, socialines paslaugas teikiančioms NVO norint žinoti visą informaciją apie teikiamą finansavimą iš savivaldybės, būtina pačioms aktyviai tuo domėtis, dalyvauti susirinkimuose su savivaldybe, kreiptis į už tai atsakingus savivaldybės darbuotojus.

Apibendrinant būtų galima teigti, kad nors Šiaulių miesto savivaldybė didžiąja dalimi yra patenkinta NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybe bei skiriamų lėšų panaudojimu, tačiau nelaiko jų lygiavertėmis socialinių paslaugų teikėjomis, argumentuodama tuo, jog šiose organizacijose dirbantys žmonės nėra tokie kompetetingi kaip specialų išsilavinimą turintys socialiniai darbuotojai. Tačiau praktika rodo, kad yra atvirkščiai: NVO atstovai dirbdami visuomeniniais pagrindais ar patys susidūrę su tokiomis problemomis, su kuriomis ateina pagalbos prašantys žmonės, socialines paslaugas teikia racionaliau ir efektyviau. Jei savivaldybė sukurtų palankesnes sąlygas NVO sužinoti apie finansavimo galimybes ir skirtų joms didesnę finansavimą, jos galėtų sėkmingai perimti didesnę socialinių paslaugų teikimo dalį.

3. 2. 4. NVO IR SAVIVALDYBĖS GLAUDŲ BENDRADARBIAVIMĄ TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS RIBOJANTYS VEIKSNIAI

Norint, kad socialinių paslaugų prieinamumas ir kokybė bėgant laikui gerėtų, svarbu išsiaiškinti, kas trukdo pasiekti geresnių rezultatų susijusių su NVO ir savivaldybės bendradarbiavimu teikiant socialines paslaugas. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad labiausiai NVO

ir savivaldybių bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas riboja tam tikri veiksniai, kurie yra pateikti 10 lentelėje.

10 lentelė

**Ekspertų nurodyti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės
bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas ribojantys veiksniai**

Kategorija	Subkategorija	Inforanmantų teiginiai
Bendradarbiavimą ribojantys veiksniai	Finansiniai trukdžiai	„Šių problemų susidarymą lemia pastovi finansų stoka, Jeigu savivaldybės nustatyti prioritetai gautų pilną finansavimą, tai ir per socialines paslaugas teikiančias NVO jis pasiektų didesnę žmonių skaičių.“ (S8). „Kadangi darbai jos eina per Neįgaliųjų reikalų departamentą ir per socialinę rūpybą, tai kartais net pati savivaldybė nežino, kiek lėšų yra gaunama.“ (N1).
	Savivaldybės darbuotojų nekompetencija	„Galiu teigti, kad žmonės dirbantys savivaldybėje yra nekompetetingi, neprofesionalūs. Jie žiūri į NVO sektorių ne taip, kaip žiūrima pasaulyje, kur dėmesys socialiniams klausimams yra didelis.“ (N2).
	Nepakankamas NVO atstovų informavimas ir įtraukimas į socialinės politikos formavimą	„NVO atstovai kaip bendruomenės atstovai turėtų būti dažniau kviečiami dalyvauti įvairiose darbo grupėse sprendžiant aktualias <...> problemas. Tuo tarpu tas būna labai retai.“ (N3). „Jie nekviečia mūsų į jokias organizuojamas konferencijas socialinių paslaugų teikimo klausimais.“ (N4).
	Projektų testinimo stoka	„Daugiausia tenkinamasi informacijos apie šias paslaugas pateikimu ir nedidelių konkursų įvairiems socialiniams projektams paskelbimu. Nauda iš to būna trumpalaikė, projektų testinimas neįtikrinamas.“ (N3).
	Tarpusavio nesusikalbėjimas	„Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimas stipėtų, jei daugiau kalbėtumėmės ir susikalbėtume tarpusavyje.“ (N5). „Didžiausios kliūtys mūsų tarpusavio bendradarbiavime yra nesusikalbėjimas...“ (S6)
	Neigiamas požiūris	„Tokia situacija susidaro dėl savivaldybės požiūrio. Manoma, kad naudos iš mūsų bendradarbiavimo nėra, todėl ir neduoda finansavimo.“ (N2) „Turi visuomenės mastu keistis požiūris į paprastą žmogų, kuriam valstybė turi padėti, juk žmogus yra vertybė.“ (N4). „Vieni mato tą savivaldybę kaip tam tikrą priešą, neteisingai paskirstantį projektines lėšas.“ (S7)

Visų pirma, glaudų NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimui teikiant socialines paslaugas riboja lėšų trūkumas („Jeigu savivaldybės nustatyti prioritetai gautų pilną finansavimą, tai ir per socialines paslaugas teikiančias NVO jis pasiektų didesnę žmonių

skaičių.“ (S8)). Dėl finansų trūkumo Šiaulių miesto savivaldybė negali finansuoti daugumos socialines paslaugas teikiančių NVO projektų. Pastebima, kad NVO projektai, kurie gauna savivaldybės finansavimą, jį gauna nepakankamą ir dažnai paramos kreipiasi dar kartą („NVO kreipiasi į savivaldybę dėl to, kad gavo per mažai pinigų iš kokio nors projekto, kad galėjo gauti daugiau.“ (S7)). Tyrimo eigoje išsiaiškinta, kad anksčiau būdavo administracijos direktoriaus rezervas, kuris buvo skirtas nenumatytiems prašymams tenkinti visų metų eigoje, tačiau dabar, miesto tarybai patvirtinus biudžetą, tokių lėšų nebėra. Taigi, kai socialines paslaugas teikiančių NVO projektai nėra pakankamai finansuojami, negali būti užtikrinamas ir šių projektų tęstinumas, jaučiama nauda visuomenei yra tik trumpalaikė.

Kitas, ne mažiau svarbus veiksnys, ribojantis NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas, yra savivaldybės darbuotojų nekompetencija. Vienas iš informantų šią padėtį apibūdino taip: „...*niekada nežiūrima į mūsų veiklą rimtai, nesikviečia į renginius. Tai manau yra nekompetencija.* (N2). Tyrimo metu netgi buvo siūlyta priminti savivaldybės atstovams, kad „*nevyriausybinės organizacijos yra apibrėžiamos tokiais parametrais: jos yra įkurtos laisva valia, nepriklausomai nuo valdžios, jos yra ne pelno - tai yra, gauto pelno neskirsto tarp steigėjų ar narių, o panaudoja organizacijos tikslams siekti; jos yra savanoriškos t.y. remiasi savanoriška naryste, savanorišku darbu ir savanoriškai duodama paramą; jos turi savivaldą ir tarnauja ne siauros asmenų grupės, o visuomenės interesams; jos aktyviai skleidžia savo idėjas, stengiasi gerinti vietos gyvenimo sąlygas ar padeda tiems žmonėms, kuriems pagalba labiausiai reikalinga, gausa.*“ (N3). Ši mintis parodo, kad NVO nuomone, Šiaulių miesto savivaldybės atstovai ne visai suvokia NVO veiklos esmę ir teikiamą naudą bendruomenei, todėl ir nesistengia su ja glaudžiai bendradarbiauti, labiau įtraukti į sprendimų priėmimą ar kviesti į konferencijas susijusiais su socialiniais klausimais.

Tiek Šiaulių miesto savivaldybės, tiek socialines paslaugas teikiančių NVO atstovai sutinka su nuomone, kad didelė kliūtis, trukdanti glaudžiam jų tarpusavio bendradarbiavimui yra nesusikalbėjimas. Pastebima, kad dažnai NVO lūkesčiai neatitinka savivaldybės galimybių, dėl to kyla nesutarimai. Kaip teigė vienas Šiaulių miesto savivaldybės atstovas: „*Būtų gerai, kad jie žinotų ką mes galime, kokios mūsų galimybės ir kad jie siūlytų savo idėjas.*“ Kai vyksta toks NVO ir savivaldybės nesusikalbėjimas ir abejoms pusėms nėra visiškai aišku, ką kiekvienas iš jų gali ir kokios atsiranda galimybės sujungus šias dvi jėgas, negalima pasiekti glaudaus bendradarbiavimo ir ilgalaikių socialinių projektų.

Taigi, apibendrinant būtų galima teigti, kad NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės glaudų bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas riboja veiksniai, susiję tiek su

finansinėmis galimybėmis, tiek su pačių NVO ir savivaldybės atstovų požiūriu vienas į kitą, tiek su NVO idėjų trūkumu.

3. 2. 5. NVO IR SAVIVALDYBĖS BENDRADARBIAVIMO TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS TOBULINTINOS KRYPTYS

NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas tobulinimas svarbus norint sukurti bendrą sistemą, nustatančią ilgalaikės šio bendradarbiavimo plėtros perspektyvas. Šiame tyrime NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės atstovai buvo prašomi pateikti savo pasiūlymus, kokiais būdais būtų galima stiprinti jų tarpusavio bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas. Jų pateikti siūlymai išdėstyti 11 lentelėje.

11 lentelė

Ekspertų siūlymai dėl NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas tobulinimo

Kategorija	Subkategorija	Informantų teiginiai
Bendradarbiavimo tobulintinos kryptys	Šeimų tarybos įkūrimas	<i>„Mūsų centro iniciatyva praeitais metais mėginome prie Šiaulių miesto savivaldybės tarybos steigti Šeimų tarybą.“ (N2).</i>
	NVO veiklos svarbos įsisamoningimas	<i>„norint, kad padėtis pagerėtų, reikia tik pastangų, supratimo, kad esame reikalingi.“ (N4).</i>
	Didesnis NVO įtraukimas į sprendimų priėmimą	<i>„...norėtume turėti įtakos sprendimų priėmime...“ (N4)</i>
	Bendri mokymai	<i>„NVO, kurios nori teikti socialines paslaugas būtų gerai išklaudyti bent įžanginius kursus, ką jau ir bandysime daryti.“ (S6)</i> <i>„NVO reikėtų daryti mokymus, nes jie dažnai užsidarę savo rate ir nežino už ką atsakinga savivaldybė.“ (S7)</i> <i>„...norėtųsi, kad būtų daugiau susitikimų, kuriuose paaiškintų žmonėms kaip galima bendradarbiauti.“ (N1)</i>
	NVO susivienijimo poreikis	<i>„Norėtųsi kad jie labiau vienytųsi, kad būtų jungtinis NVO branduolys.“ (S7).</i>
	Paslaugų teikimo ir finansavimo modelių	<i>„Taigi galėtų būti kiti paslaugų teikimo ir finansavimo modeliai ir išryškinimas kaip tai daryti.“ (S8)</i>

	keitimas	
	Žmogiškųjų išteklių didinimas	<i>„Galbūt reikėtų savivaldybėje kasdieniniam bendradarbiavimui su NVO turėti daugiau žmogiškųjų išteklių.“ (S8)</i>

Viena iš apklaustųjų socialines paslaugas teikiančių NVO užsiminė apie jų organizacijos sugalvotą būdą, kuris turėtų padėti glaudžiau bendradarbiauti su Šiaulių miesto savivaldybe. Šios organizacijos manymu, Šiaulių mieste reikėtų įsteigti Šeimų tarybą, kurios tikslas būtų, kad socialines paslaugas teikiančios NVO ir socialinius klausimus sprendžiantis savivaldybės komitetas dirbtų bendrai ir vieningai sprenddami šios srities problemas Šiaulių mieste. Šis klausimas savivaldybėje vykusiuose susirinkimuose buvo svarstomas tris kartus. Juose dalyvavo meras, vicemerė, tarybos nariai bei NVO atstovai. Tačiau kaip teigė NVO atstovė: *„80proc. tarybos narių pritarė šiam sumanymui bet Šiaulių vicemerė pasipriešino. Ji norėjo, kad Šeimų taryba būtų kaip neformali institucija, tiesiog būtų savanoriškais pagrindais išsprendžiami socialiniai, teisiniai klausimai.“ (N2)*. Visgi šis sumanymas NVO atstovės nuomone yra labai geras ir aktualus, tačiau savivaldybė jo atsisakydama užkerta kelią bendradarbiavimo plėtojimui (*„...šis mūsų pasiūlymas manome, kad yra labai aktualus ir geras, tačiau savivaldybė neįsileidžia NVO sektoriaus į sprendimų priėmimą, nėra linkę glaudžiai bendradarbiauti.“ (N2))*.

Tuo tarpu Šiaulių miesto savivaldybės nuomone, norint pasiekti glaudesnę bendradarbiavimą su socialines paslaugas teikiančiomis NVO, reikėtų rengti bendrus mokymus. Juose NVO atstovai būtų supažindinti, kaip tinkamai rašyti projektus norint gauti savivaldybės finansavimą (*„...bendradarbiavimo veiksmingumą ir plėtros galimybes padidintų bendri mokymai, kuriuose būtų kalbama, kaip parengti tinkamus, inovatyvius projektus.“ (S6))*. Galbūt tokiu būdu kiltų mažiau abejonių, ar savivaldybė svarstydama, kuriuos projektus reikia remti, labiau vadovaujasi tuo, ar viskas teisingai parašyta, ar atkreipiamas dėmesys ir į projekto reikšmingumą. Kaip teigė savivaldybės atstovai: *„NVO reikėtų daryti mokymus, nes jie dažnai užsidarę savo rate ir nežino už ką atsakinga savivaldybė. Gal ir mes būname užsidarę, atrodo parašas, dokumentai svarbiausia.“ (S7)*, *„Dabar vertinant projektą galbūt yra vertinama labiau parašymas, o ne jo esmė.“ (S8)*. Be to, neatmetama mintis, kad ir patiems savivaldybės darbuotojams būtų rengiami mokymai, seminarai, kuriuose būtų aiškinama savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas nauda, kad leidimas NVO labiau įsitraukti į socialinių reikalų sprendimą, padėtų efektyviau spręsti šias problemas. Arba, kaip pastebėjo viena tyrime apklausta atstovė iš

NVO: „...reikėtų, kad pensinio amžiaus žmonės užleistų darbo vietas jaunimui. Manau, kad kvalifikuotas jaunimas geriau suprastų NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo svarbą.“ (N5). Taigi, galima daryti išvadą, kad norint sėkmingai plėtoti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas, reikia rengti mokymus abiejų šių sektorių atstovams.

Kaip viena iš Šiaulių miesto savivaldybės ir socialines paslaugas teikiančių NVO bendradarbiavimo tobulintina kryptis įvardinta ne tik šios savivaldybės darbuotojų kompetencijos kėlimas, bet ir pačių žmoniškųjų išteklių didinimas. Norint, kad savivaldybė bendrautų su NVO dažniau, o ne retų susitikimų metu, buvo išsakyta pačio savivaldybės atstovo siūlymas didinti savivaldybės darbuotojų, atsakingų už glaudų bendradarbiavimą su NVO, skaičių („Galbūt reikėtų savivaldybėje kasdieniniam bendradarbiavimui su NVO turėti daugiau žmoniškųjų išteklių“ (S8)). Tokiu būdu savivaldybei būtų galima nuosekliau bendradarbiauti su NVO socialinių paslaugų teikime, kasdien žinoti apie jų problemas ir taip tikslingiau paskirstyti lėšas. Jei visa tai būtų daroma, galbūt būtų galima taikyti ir kitus socialinių paslaugų teikimo ir finansavimo modelius („Manau, jei turėtume žmoniškųjų pajėgumų, galėtume dirbti šiek tiek kitaip, dirbti su tuo kasdien. Tam tukdo paprasčiausia ryšių stoka.“ (S8)).

Taip pat, šis tyrimas atskleidė, kad didelė paspartis NVO ir savivaldybių bendradarbiavimui teikiant socialines paslaugas plėtoti būtų stipresnis pačių NVO susivienijimas, kad jos pateiktų savivaldybei naujoviškų, įdomių idėjų, būtų aktyvesnės („Jei iš jų idėjų nebus, tai mes galėsime tik valdiškai pasižiūrėti ką mes galime ir tą darysime. Reikia, kad NVO užkrėstų savo idėjomis. Norėtusi kad jie labiau vienytusi, kad būtų jungtinis NVO branduolys.“ (S7)). Savivaldybės atstovų teigimu, susivienijusios NVO turėtų labiau skatinti permainas, labiau reikštis viešumoje, jeigu yra nepatenkinti esama padėtimi pateikti konkrečius pasiūlymus, kaip būtų galima pagerinti situaciją.

Apibendrinant būtų galima teigti, kad minčių, kokiais būdais būtų galima stiprinti Šiaulių miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas yra ne viena. Jų nestinga nei iš savivaldybės, nei iš NVO sekoriaus. Tačiau tam, kad šie tyrimo metu išsakyti pasiūlymai galėtų būti realizuoti, būtina abiejų pusių iniciatyva, pastangos ir pakankamos finansinės galimybės. Tik tokiu būdu bus galima sėkmingai vystyti šį bendradarbiavimą ir patenkinti bendruomenės poreikius socialinių paslaugų teikimo srityje.

IŠVADOS

Atlikus NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas mokslinės literatūros analizę, ***galima pateikti tokias bakalauro baigiamojo darbo išvadas:***

1. Lietuvoje siekiama, kad socialinių paslaugų sistema veiktų efektyviai ir galėtų patenkinti socialinių paslaugų gavėjų lūkesčius. Pradėjus ryškėti tokiems pagrindiniams socialinių paslaugų organizavimo principams, kaip decentralizavimas, paslaugų plėtojimo prioritetų nustatymas, tikslumas parenkant socialines paslaugas, atvirumas bendruomenei, prieinamumas, pokyčių žmoguje skatinimas, dalis socialinių paslaugų teikimo buvo perduota NVO sektoriui. Kadangi didžiausia atsakomybė už socialinių paslaugų teikimą Lietuvoje tenka savivaldybėms, būtina, kad jos ir socialines paslaugas teikiančios NVO glaudžiai bendradarbiautų. Šiam tikslui pasiekti šalyje daugėja tiek nacionalinio, tiek vietos lygmens teisės aktų, reglamentuojančių NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo mechanizmus. Pastarieji įtvirtina jų bendradarbiavimo principus, galimybes socialinių paslaugų teikimą perduoti NVO sektoriui bei NVO dalyvauti sprendimų priėmimo procese.
2. Šiuo metu NVO ir savivaldybių tarpusavio santykiai yra politinėje – ekonominėje fazėje, kuriai būdingas kontraktavimas ir lygiateisė NVO konkurencija su kitais socialinių paslaugų teikėjais. Kadangi NVO ir savivaldybių tikslai sutampa (jas vienija bendras uždavinys – patenkinti piliečių poreikius ir padėti spręsti opias bendruomenės problemas), todėl labai svarbu, kad jos rastų tinkamų, efektyvių bendradarbiavimo būdų. Išsiaiškinta, kad teikiant socialines paslaugas NVO ir savivaldybių bendradarbiavimas pasireiškia tokiais pagrindiniais būdais: savivaldybės perka socialines paslaugas iš NVO (per savivaldybių programų tvirtinimus, viešuosius pirkimus, koncesijas), jos taip pat sudaro sąlygas NVO įsitraukti į sprendimų, susijusių su socialinių paslaugų teikimu, priėmimą bei finansiškai remia NVO ir jų socialinius projektus.

Ištyrus Šiaulių miesto savivaldybės ir šiame mieste socialines paslaugas teikiančių NVO bendradarbiavimo situaciją, ***galima pateikti tokias išvadas:***

3. Šiaulių miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas teisinė bazė yra pakankama, nes yra priimti teisiniai dokumentai, kurie sudaro visas sąlygas šiai savivaldybei bendradarbiauti su NVO t.y. sukurti atitinkami mechanizmai, kurie apibrėžia NVO paraiškų dėl finansavimo priėmimo tvarką, jų atranką, lėšų

skyrimą, valdymą ir kontrolę, taip pat yra įsteigta Konsultacinė taryba. Nepaisant to, pastebima, kad sudaryta teisinė bazė nefunkcionuoja tinkamai ir sistemingai, nėra pilnai išnaudojamos jos galimybės, nes stokojama iniciatyvos vienyti bendram tikslui.

4. Teikiant socialines paslaugas Šiaulių miesto savivaldybė ir NVO bendradarbiauja įvairiais būdais. NVO dalyvauja savivaldybėje vykstančiuose posėdžiuose ir susirinkimuose, savivaldybė skiria NVO nefinansinę paramą, tačiau dažniausiai bendradarbiavimas pasireiškia kai NVO rašo projektus, o savivaldybė konkursų būdu skiria finansavimą tiems projektams, kurie jų nuomone yra naudingiausi bendruomenei. Tyrimo metu vertinant jų bendradarbiavimą paaiškėjo, kad šių santykių glaudumas priklauso nuo NVO aktyvumo, jų gebėjimų rašyti įdomius, visuomenę įtraukiančius projektus, kurie sudomintų savivaldybę ir ji skirtų lėšų jų vykdymui. Tačiau savivaldybė pastebi tokių idėjų trūkumą.
5. Šiaulių miesto savivaldybė yra patenkinta jos finansavimą gavusių NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybe bei skiriamų lėšų panaudojimu, tačiau nelaiko jų lygiavertėmis socialinių paslaugų teikėjomis, argumentuodama, kad NVO dirbantys savanoriai nėra tokie kompetetingi kaip specialų išsilavinimą turintys socialiniai darbuotojai. Tačiau praktika rodo, kad NVO atstovai dirbdami visuomeniniais pagrindais ar patys susidūrę su tokiomis problemomis, su kuriomis ateina pagalbos prašantys žmonės, socialines paslaugas teikia racionaliau ir efektyviau. Jei savivaldybė sukurtų palankesnes sąlygas NVO sužinoti apie finansavimo galimybes ir skirtų joms didesnę finansavimą, jos galėtų sėkmingai perimti didesnę socialinių paslaugų teikimo dalį.
6. Šiaulių miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas riboja pastovi finansų stoka, dėl kurios neužtikrinamas finansuojamų socialinių NVO projektų tęstinumas, jų nauda būna trumpalaikė. Taip pat gaudesniai bendradarbiavimui trukdo savivaldybės darbuotojų nekompetencija, dėl kurios NVO atstovai yra nepakankamai informuojami ir nekviečiami į įvairaus pobūdžio susirinkimus, kuriuose sprendžiami socialiniais klausimai. Pastebėta, kad ir NVO kartais nesuvokia savivaldybės galimybių, todėl vykstant tokiame nesusikalbėjimui negalima pasiekti glaudesnio bendradarbiavimo ir ilgalaikių socialinių projektų.

Hipotezės patvirtinimas: Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad darbo pradžioje iškelta hipotezė, kad „Šiaulių miesto savivaldybėje teikiant socialines paslaugas vyksta bendradarbiavimas su NVO, tačiau jis yra ribojamas dėl nuolatinės skiriamo

finansavimo stokos, savivaldybės darbuotojų kompetencijos trūkumo ir tarpusavio nesusikalbėjimo“, pasitvirtino.

REKOMENDACIJOS

Remiantis bakalauro baigiamojo darbo tiriamojoje dalyje atlikta dokumentų analize ir pusiau struktūrizuotu interiu, pateikiamos *rekomendacijos, kurios galėtų padėti plėtoti glaudesnę NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas:*

1. Būtina ne tik sukurti tinkamą teisinę bazę, bet ir nestokoti iniciatyvos vienytis bendram tikslui ir pilnai išnaudoti visas jos teikiamas galimybes. Šiam tikslui pasiekti reikėtų rengti bendrus mokymus tiek NVO, tiek Šiaulių miesto savivaldybės atstovams. Juose NVO būtų pravedami bent įžanginiai kursai susiję su socialiniu darbu, galimo bendradarbiavimo su savivaldybe teisiniais mechanizmais, jos būtų supažindintos, kaip tinkamai rašyti projektus norint gauti savivaldybės finansavimą. Tuo tarpu savivaldybės darbuotojams reikalingi mokymai, seminarai, kuriuose būtų aiškinama savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas nauda, jo reikšmė socialinių paslaugų kokybei ir atpigimui. Taip būtų keliama tiek NVO, tiek savivaldybės atstovų kompetencija.
2. Kadangi visi socialiniai klausimai yra susiję su šeima, Šeimų tarybos įkūrimas būtų rimta paspartis Šiaulių miesto savivaldybei ir NVO plėtoti bendradarbiavimą. Šeimų taryboje susirinkę savivaldybės ir NVO atstovai galėtų kartu spręsti socialinius klausimus, aptarti socialinių paslaugų teikimo bendruomenei aspektus. Abi pusės galėtų pareikšti savo nuomones ir priimti tinkamiausius sprendimus.
3. Dėl žmogiškųjų išteklių stokos Šiaulių miesto savivaldybėje nėra galimybių sukurti nuoseklaus bendradarbiavimo su NVO mechanizmo. Dėl to būtina, kad savivaldybėje atsirastų daugiau darbuotojų, kurie būtų atsakingi už pastovų bendradarbiavimą su NVO: kasdien su jomis kontaktuotų, teiktų informaciją, kviestų į renginius, konferencijas, susirinkimus. Taip būtų aiškiau, kurios socialines paslaugas teikiančios NVO yra aktyviausios ir kurioms skirta finansinė parama bus naudingiausia tenkinant bendruomenės socialinius poreikius. Jei visa tai būtų daroma, galbūt būtų galima taikyti ir kitus socialinių paslaugų teikimo ir finansavimo modelius.
4. Socialines paslaugas teikiančios NVO turėtų labiau vienytis ir skatinti permainas, labiau reikštis viešumoje ir skleisti savo idėjas. Jeigu šios organizacijos yra nepatenkintos esama padėtimi dėl bendradarbiavimo su savivaldybe, turi pateikti jai konkrečius pasiūlymus, kaip būtų galima pagerinti situaciją.

LITERATŪRA

1. Anheier, Helmut K. (2003). *Social Services in Europe – An Annotated Bibliography*. London. ISBN 3-88493-184-9. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://www.soziale-dienste-in-europa.de/Anlage25085/Bibliography_Social_Services_in_Europe_2003.pdf>
2. Bitinas, A., Guogis, A., Migun, L., Važgytė, G. (2010). *Socialinių paslaugų administravimo tobulinimas Lietuvos savivaldybėse: Vilniaus ir Varėnos rajonų atvejų tyrimai*. // Socialinis darbas: mokslo darbai, Nr. 9(1), p. 18-26. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/sd/archyvas/dwn.php?id=274307>
3. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybių tyrimų metodologija. Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: Socialinių mokslų kolegija.
4. Bučaitė, J., Ambotaitė-Mazeliauskienė, I. (2005). Instituciniai tinklai ir socialinis pasitikėjimas savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų sąveikoje. *Viešojo politika ir administravimas*. ISSN 1648-2603, Nr. 13. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <<http://internet.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/vpa/z13/1648-2603-2006-nr13-74.pdf>>
5. Bučaitė-Vilkė, J., Motiejūnaitė, D. (2011). *Tarpinstitucinės partnerystės ir pilietinio sektoriaus vaidmuo, sprendžiant vietos problemas*. // Socialinis darbas: mokslo darbai, Nr. 10(1), p. 86-92. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/sd/archyvas/dwn.php?id=280130>
6. Čiupaila, R. (2006). *NVO atstovavimas nacionaliniame ir savivaldybių lygmenyse*. Vilnius. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://www.ngo.lt/forum9/lt/docs/speeches/Regimantas_Ciupaila.doc>
7. Dromantienė, L. (2003). *Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo stiprinant socialinę sanglaudą*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/sd/archyvas/dwn.php?id=274823>
8. Feiock, R., C., Andrew, A., S. (2006). *Introduction: Understanding the Relationships Between Nonprofit Organizations and Local Governments*. // Intl Journal of Public Administration, Nr. 29, p. 759–767. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://localgov.fsu.edu/publication_files/Feiock&Andrew_Nonprofits%20and%20Local%20Government.pdf>

9. Goldsmith, S., Eggers, D., W. (2004). *Governing by network: The new shape of the public sector*. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete:
<http://www.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=NXod-qVX9R0C&oi=fnd&pg=PR7&dq=Goldsmith+A.+N.+D.+Eggers+2004+technological+networks&ots=8q6n_1ngib&sig=0z87X7j5VY6fe-3aCaV1S6GJsxE&redir_esc=y#v=onepage&q=Goldsmith%20A.%20N.%20D.%20Eggers%202004%20technological%20networks&f=false>
10. Guogis, A. (2008). *Dėl Lietuvos socialinės apsaugos sampratos*. // Socialinis darbas: mokslo darbai, Nr. 7(2), p. 26-34. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete:
<http://www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/sd/archyvas/dwn.php?id=274384>
11. Guogis, A., Gudelis, D. (2006). *Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje*. // Viešoji politika ir administravimas, Nr. 12, ISSN 1648-2603, p. 77-85. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete:
<http://www.academia.edu/1235470/Socialiniu_paslaugu_sektoriaus_pletros_galimybes_Lietuvoje>
12. Young, D. R. (2006). *Complementary, supplementary, or adversarial? Nonprofit – government relations*. // Nonprofits & government: Collaboration & conflict. Washington. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete:
<http://www.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=SR9o1CJwVzkC&oi=fnd&pg=PR9&dq=young+1999+complementary+supplementary&ots=lQsnbNpHU-&sig=2HcHIF-X9ah4pJrUz1v1n7HIG-w&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false>
13. Kardelis, K. (2007). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius.
14. Kersbergen, V., K., Waarden, V., F. (2004). *Governance' as a bridge between disciplines: Cross-disciplinary inspiration regarding shifts in governance and problems of governability, accountability and legitimacy*. European Journal of Political Research, p. 143–171. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://igitur-archive.library.uu.nl/fss/2007-0303-200714/Van%20Kersbergen%20and%20Van%20Waarden%20Governance%20EJPR2004_43_143-171.pdf>
15. Kim, H. (2007). *Discuss the impact of non-governmental organizations (NGOs) and their limits and opportunities in relation to social development and civil society, making particular reference to examples from a selected country or countries*. // Social Policy Analysis, SLSP. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete:
<http://likejazz.net/data_doc/essay%20NGO%20Hyeyoung%20Kim.pdf>

16. Kiznis, M., Dagilytė, S., Mickūnas, R. ir kt. (2005). *Nevyriausybinių organizacijų dalyvavimas teikiant viešąsias paslaugas. Administracinės ir teisinės aplinkos analizė*. Vilnius: Nacionalinės plėtros institutas. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://www.3sektorius.lt/docs/analize_2005_2013-01-17_15_29_27.pdf>
17. Komskienė, D., Čingienė, V., Jacikaitė E. (2009). *Nevyriausybinių vaikų ir jaunimo sporto organizacijų finansavimo galimybių panaudojimo patirtis*. // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Nr. 2 (15), p. 119–129. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2009~ISSN_1648-9098.N_2_15.PG_119-129/DS.002.0.01.ARTIC>
18. Kučinas, A. (2001). *Didieji lūkeščiai*. // Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų partnerystė. Vilnius: Nevvyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://www.nisc.lt/lt/files/main/mokymo_medziaga_01_partneryste.pdf>
19. Kudinovienė, J. (2006). *Meno edukologinių tyrimų metodologijos pradmenys. Metodologinė priemonė*. Vilnius.
20. Kvedaravičiūtė, I. (2007). *Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo sprendžiant socialines „gatvės vaikų“ problemas*. // *Pedagogika*. Nr. 88, p. 131-137, ISSN 1392-0340. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2007/88/kved131-137.pdf>>
21. *Lietuvos nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis. Tyrimas*. (2006). Nevvyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://www.nisc.lt/forum9/lt/docs/researches/lietuvos_nevyriausybiniu_organizaciju_bendradarbiavimas_su_valstybes_ir_savivaldybiu_institucijomis_bei_istaigomis.pdf>
22. Lietuvos savivaldybių asociacija *Norvegijos patirties nestacionarių socialinių paslaugų srityje adaptavimo, perkėlimo ir įdiegimo Lietuvoje galimybių studija*. (2010). Vilnius. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://www.lsa.lt/failai/spprojektas/SP_GS_NorvegijosPatirtis.pdf>
23. Markauskaitė, Ž. (2005). *Subsidiarumo ir solidarumo reikšmė nevyriausybinių organizacijų organizuojamoms bei teikiamoms socialinėms paslaugoms Lietuvoje*. // Profesinės studijos teorija ir praktika. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2005~ISSN_1822-3648.N_1.PG_19-25/DS.002.0.01.ARTIC>

24. Najam, A. (2000). *The Four-C's of third sector – government relations: cooperation, confrontation, complementarity, and co-optation*. // Nonprofit management & leadership, vol. 10, no. 4. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <<http://ebookbrowse.com/gdoc.php?id=271974815&url=7e1f57acb4766feebe23918f09087fd7>>
25. *Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija*. (2010). [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://www.nisc.lt/lt/files/main/NVO_pletros_koncepcija.pdf>
26. *NVO teisinės bazės Lietuvoje problematika*. (2008). Vilnius: NVO teisės institutas. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <<http://www.nvoteise.lt/lt/ne-pelno-teise/tyrimai-ir-analizes>>
27. Pilipavičienė, E. (2006). *Socialinių paslaugų teikimo organizavimas Kauno rajono Kaimo vietovėse (Magistrantūros studijų baigiamasis darbas)*. Akademija: Lietuvos žemės ūkio universitetas. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2006~D_20060614_123417-22639/DS.005.0.02.ETD>
28. Pilipavičienė, E. (2006). *Socialinių paslaugų teikimo organizavimas*. Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://jaunasis-mokslininkas.asu.lt/smk_2006/kaimo_pletra/Pilipaviciene%20Edita.pdf>
29. Ramanauskaitė, E. (2002). *Šiuolaikinės kultūros fenomenų tyrinėjimai: metodinė mokymo priemonė*. Kaunas: VDU leidykla.
30. Smith, R., S. (2003). *NGOs and Government: Implications for Democracy, Citizenship, and Public Administration*. Philadelphia: the American Political Science Association. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://localgov.fsu.edu/readings_papers/Miscellaneous/Smith_Nonprofits_and_Government.pdf>
31. *Struktūrinė nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių bendradarbiavimo apžvalga*. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete: <http://www.nisc.lt/forum9/lt/docs/researches/strukturine_nevyriausybiniu_organizaciju_i_r_savivaldybiu_bendradarbiavimo_apzvalga.pdf>
32. *Šiaulių miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo formos*. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-05-24] prieiga internete: <<http://www.siauliai.lt/nvo/index.php>>

33. Šimašius, R. (2006). *Ne pelno organizacijos ir jų reglamentavimas*.
[interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete:
<<http://simasius.popo.lt/files/2012/04/Ne-pelno-organizacijos-ir-ju-reglamentavimas.pdf>>
34. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimo metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
35. Wejcmantas, Z. (2001). *Vietos valdžios institucijų bendradarbiavimas su nevyriausybinių organizacijomis – galimybės ir barjerai*. // Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų partnerystė. Vilnius: Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete:
<http://www.nisc.lt/lt/files/main/mokymo_medziaga_01_partneryste.pdf>
36. Zaleskienė, I., Rutkauskienė, L. (2003). *Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo teikiant socialines paslaugas*. // Socialinis darbas: mokslo darbai, Nr. 1(3), p. 87-96.
[interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete:
<http://www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/sd/archyvas/dwn.php?id=274846>
37. Žalimienė, L. (2003). *Socialinės paslaugos*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
38. Žalimienė, L. (2006). *Nauji iššūkiai socialinių paslaugų plėtrai - mišrios socialinių paslaugų rinkos kūrimas*. [interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete:
<<http://archive.minfolit.lt/arch/9001/9473.pdf>>
39. Žalimienė, L., Rimšaitė, E. (2007). *Nevyriausybinių organizacijų metamorfozės – nuo labdaringos pagalbos vargšams XIII amžiuje iki socialinių paslaugų rinkos dalyvio šiuolaikinėje visuomenėje*. // Socialinis darbas: mokslo darbai, Nr. 6(1), p. 83-95.
[interaktyvus] [žiūrėta: 2013-04-29] prieiga internete:
<www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/sd/archyvas/dwn.php?id=274448>
40. Žaltauskas, M. (2013). *NVO sektoriaus stiprinimo ir plėtros gairės 2013-2015*. Vilnius: Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras.
41. Žydžiūnaitė, V. (2007). *Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija.

Teisiniai dokumentai

42. *Lietuvos Respublikos asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašas.* // Valstybės žinios. 2006, Nr. 43-1571.
43. *Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas* // Valstybės žinios. 2006, Nr. 17-589.
44. *Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų katalogas* // Valstybės žinios. 2006, Nr. 43 – 1570.
45. *Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas* // Valstybės žinios, 2006, Nr. 77-2975.
46. *Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas* // Valstybės žinios, 2006, Nr. 4-102.
47. *Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas* // Valstybės žinios. 2006, Nr. 77-2975.
48. *Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija* // Valstybės žinios, 2010, Nr. 12-566.
49. *Šiaulių miesto nevyriausybinių organizacijų 2013-2017 metais vykdomų projektų finansavimo prioritetų sąrašas.* 2012, Nr. T-349.
50. *Šiaulių miesto savivaldybės bei nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo programa.* 2006, Nr. T-48.
51. *Šiaulių miesto savivaldybės konsultacinės tarybos veiklos nuostatai.* 2007, Nr. A-923.
52. *Šiaulių miesto savivaldybės nevyriausybinių organizacijų projektų nuostatai.* 2012, Nr. T-349.
53. *Šiaulių miesto strateginis plėtros planas (2007-2016).* (2006). Šiaulių miesto savivaldybė.

PRIEDAI

**PUSIAU STRUKTŪRIZUOTO INTERVIU KLAUSIMYNAS EKSPERTAMS IŠ
ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS**

Protokolo Nr. _____
Informanto pareigos _____
Laikas _____
Vieta _____
Interviu trukmė _____
Informanto kodinis pavadinimas _____

Laba diena,

Tyrimą atlieka Šiaulių universiteto viešojo administravimo studijų programos IV kurso studentė Simona Steponavičiūtė. Šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti Jūsų nuomonę apie esančią NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas situaciją, ištiriant šio bendradarbiavimo intensyvumą, būdus bei plėtojimo galimybes. Jūsų nuomonė yra svarbi siekiant tobulinti socialinių paslaugų teikimą Šiaulių miesto gyventojams. Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus, bus galima išsiaiškinti silpnąsias NVO ir šios savivaldybės bendradarbiavimo, teikiant socialines paslaugas, vietas ir rasti tinkamus sprendimus problemų pašalinimui.

Šio interviu metu gauti duomenys bus naudojami rašant bakalauro darbą „NVO ir savivaldybių bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas: Šiaulių miesto savivaldybės atvejis“. Jame duomenys bus apibendrinti ir naudojami tik tyrimo tikslui pasiekti ir rezultatų pristatymui Šiaulių universitete.

1. ***Savivaldybėms būtina labiau naudotis NVO veiklos galimybėmis siekiant įveikti teikiamų socialinių paslaugų nepakankamumą.*** Kaip vertinate bendradarbiavimą su NVO teikiant socialines paslaugas? Pagrįskite savo atsakymą. Nuo ko priklauso šio bendradarbiavimo glaudumas? Kiek iniciatyvos NVO rodo socialinių paslaugų teikime? Kokiais būdais dažniausiai bendradarbiaujate? Kokia pastebima šio bendradarbiavimo nauda?
2. ***Savivaldybės NVO gali laikyti lygiateisėmis socialinių paslaugų teikėjomis.*** Ar esate patenkinti NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybe ir skiriamų lėšų panaudojimu? Argumentuokite. Ar yra sukurti mechanizmai prižiūrintys NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę? Kokie? Kaip jie veikia? Kokiais klausimais susijusiais su socialinių paslaugų teikimu NVO dažniausiai kreipiasi į Šiaulių miesto savivaldybę? Kuo remiantis ir kaip dažnai patenkinate jų prašymus? Kaip manote, ar socialinės NVO yra pakankamai informuojamos apie finansavimo galimybes? Kokiais būdais?
3. ***Sklandus ir sistemingas NVO ir savivaldybės bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas gali būti pasiektas sudarant tam tinkamą teisinę bazę.*** Kaip apibūdintumėte

NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas esamą teisinę bazę? Kaip vertinate jos tinkamumą plėtoti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimą socialinių paslaugų teikimo srityje? Kodėl taip manote?

4. ***Norint, kad socialinių paslaugų prieinamumas ir kokybė bėgant laikui gerėtų, svarbu išsiaiškinti, kas trukdo pasiekti geresnių rezultatų susijusių su NVO ir savivaldybės bendradarbiavimu teikiant socialines paslaugas.*** Ar NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavime teikiant socialines paslaugas įžvelgiate tobulintinų sričių? Jei taip, kokios, jūsų nuomone, yra svarbiausios kliūtys, trukdančios glaudesniai NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimui teikiant socialines paslaugas? Kas lemia jų susidarymą?
5. ***NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas tobulinimas svarbus norint sukurti bendrą sistemą, nustatančią ilgalaikes šio bendradarbiavimo plėtros perspektyvas.*** Kokios priemonės padidintų NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas veiksmingumą bei plėtros galimybes? Kokias įžvelgiate galimybes šioms bendradarbiavimo priemonėms įgyvendinti? Kas ir kodėl trukdo?

Dėkoju už atsakymus!

**PUSIAU STRUKTŪRIZUOTO INTERVIU KLAUSIMYNAS EKSPERTAMS IŠ
SOCIALINES PASLAUGAS TEIKIANČIŲ NVO**

Protokolo Nr _____
 Informanto pareigos _____
 Laikas _____
 Vieta _____
 Interviu trukmė _____
 Informanto kodinis pavadinimas _____

Laba diena,

Tyrimą atlieka Šiaulių universiteto viešojo administravimo studijų programos IV kurso studentė Simona Steponavičiūtė. Šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti Jūsų nuomonę apie esančią NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas situaciją, ištiriant šio bendradarbiavimo intensyvumą, būdus bei plėtojimo galimybes. Jūsų nuomonė yra svarbi siekiant tobulinti socialinių paslaugų teikimą Šiaulių miesto gyventojams. Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus, bus galima išsiaiškinti silpnąsias NVO ir šios savivaldybės bendradarbiavimo, teikiant socialines paslaugas, vietas ir rasti tinkamus sprendimus problemų pašalinimui.

Šio interviu metu gauti duomenys bus naudojami rašant bakalauro darbą „NVO ir savivaldybių bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas: Šiaulių miesto savivaldybės atvejis“ Jame duomenys bus apibendrinti ir naudojami tik tyrimo tikslui pasiekti ir rezultatų pristatymui Šiaulių universitete.

1. ***Savivaldybėms būtina labiau naudotis NVO veiklos galimybėmis siekiant įveikti teikiamų socialinių paslaugų nepakankamumą..*** Kaip vertinate bendradarbiavimą su Šiaulių miesto savivaldybe teikiant socialines paslaugas? Pagrįskite savo atsakymą. Nuo ko priklauso šio bendradarbiavimo glaudumas? Kaip vertinate šios savivaldybės sukurtas sąlygas NVO teikti socialines paslaugas? Kokiais būdais dažniausiai bendradarbiaujate? Kokia pastebima šio bendradarbiavimo nauda?
2. ***NVO veikla turi stiprią įtaką socialiniams pokyčiams.*** Kokias socialines paslaugas dažniausiai teikiate gyventojams? Kaip vertinate savo teikiamų socialinių paslaugų kokybę? Kokių socialinių paslaugų, Jūsų manymu, trūksta? Kokiais klausimais susijusiais su socialinių paslaugų teikimu dažniausiai kreipiatės į Šiaulių miesto savivaldybę? Kaip dažnai ji patenkina Jūsų prašymus? Kaip manote, ar Jūs esate pakankamai informuojami apie finansavimo galimybes Šiaulių miesto savivaldybėje? Kokiais būdais?
3. ***Sklandus ir sistemingas NVO ir savivaldybės bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas gali būti pasiektas sudarant tam tinkamą teisinę bazę.*** Kaip apibūdintumėte

NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas esamą teisinę bazę? Kaip vertinate jos tinkamumą plėtoti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimą socialinių paslaugų teikimo srityje? Kodėl taip manote?

4. ***Norint, kad socialinių paslaugų prieinamumas ir kokybė bėgant laikui gerėtų, svarbu išsiaiškinti, kas trukdo pasiekti geresnių rezultatų susijusių su NVO ir savivaldybės bendradarbiavimu teikiant socialines paslaugas.*** Ar NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavime teikiant socialines paslaugas įžvelgiate tobulintinų sričių? Jei taip, kokios, jūsų nuomone, yra svarbiausios kliūtys, trukdančios glaudesniai NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimui teikiant socialines paslaugas? Kas lemia jų susidarymą?
5. ***NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas tobulinimas svarbus norint sukurti bendrą sistemą, nustatančią ilgalaikes šio bendradarbiavimo plėtros perspektyvas.*** Kokiais būdais siūlytumėte stiprinti NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas? Kokias įžvelgiate galimybes šioms bendradarbiavimo priemonėms įgyvendinti? Kas ir kodėl trukdo?

Dėkoju už atsakymus!

**PUSIAU STRUKTŪRIZUOTO INTERVIU KLAUSIMYNO EKSPERTAMS IŠ ŠIAULIŲ
MIESTO SAVIVALDYBĖS ATSAKYMŲ SUVESTINĖ**

Protokolo Nr. 6

Informanto pareigos – Šiaulių m. savivaldybės Socialinių paslaugų poskyrio vedėja

Laikas

Vieta – informanto darbo kabinetas

Interviu trukmė –

Informanto kodinis pavadinimas – S6

<i>Klausimo Nr.</i>	<i>Atsakymas</i>
1.	Nevyriausybinkai kol kas neturi lygiaverčių galimybių teikti socialines paslaugas, tokias kokias teikia tam paruošti socialiniai darbuotojai. Šio bendradarbiavimo glaudumas priklauso ir nuo finansinių galimybių, ir nuo NVO pasiruošimo teikti socialines paslaugas, nuo jų noro jas teikti, turint tęstimą, turint viziją. Aktyvumą socialinių paslaugų teikime NVO rodo labai skirtingai: vieni yra labai aktyvūs, kiti visiškai nerodo. Dažniausiai bendradarbiaujame per programas. NVO rašo projektus ir už tai gauna pinigų. Niekas be pinigų socialinių paslaugų neteikia. Visa finansinė parama NVO yra tik projektinė, jie daugiau pinigų negauna. Taip pat skiriame patalpas, tačiau jos yra skiriamos pagal panaudą. Bendradarbiavimo su NVO nauda galbūt būtų ta, kad jie dalyvauja ten kur galbūt mes neiname švenčių dienom, savaitgaliais, po darbo. Galbūt ta savipagalba yra labai gerai, kai tarkim neįgalus žmogus mato tokį patį jam padedantį. Na bendradarbiavime visuomet galima rasti naudos.
2.	Visų pirma nesutinku, kad NVO yra lygiavertės socialinių paslaugų teikėjos, nes jie nėra pasiruošę, neturi specialaus išsilavinimo. Tų NVO, su kuriomis dirbame ir kurioms skiriame lėšas, teikiamų socialinių paslaugų kokybė didžiąja dalimi esame patenkinti. Jeigu finansuojame, tai ir tikriname teikiamų socialinių paslaugų kokybę. Tam yra užsiėmimų grafikai, kas turi vykti, yra žmonių, kurie turi lankytis sąrašai. Pagal tai ir stebime, ar vyksta numatyti, ar yra kviečiami specialistai, ar žmonės lankosi, ar jiems reikalingos tos paslaugos. Tačiau apie kokybę aš sunku šnekėti, nes Lietuvoje nėra sistemos, mechanizmų. Tiesiog yra žiūrimi reikalavimai atitinkamam projektui ir pagal tai yra tikrinama ką NVO padaro. NVO pas mus nesikreipia, Kreipiasi į savivaldybę, o pas mus jie taip nesikreipia, tik rašo projektus ir juos teikia. Manau, kad apie finansavimo galimybes yra pranešama pakankamai, viskas yra internete, viskas yra vieša. Kitas dalykas mieste yra neįgaliųjų reikalų taryba, kuri renkasi keturis kartus per metus, kur irgi yra kalbama apie tai.
3.	Manau, kad teisinė bazė yra gera. Teisinė bazė netrukdo, nesudaro kliūčių, kad negalėtume su NVO dirbti teisiškai ir kad tam trukdytų įstatymai.
4.	Didžiausios kliūtys mūsų tarpusavio bendradarbiavime yra nesusikalbėjimas, finansų trūkumas, ne visuomet realūs NVO lūkesčiai.
5.	Manau, kad bendradarbiavimo veiksmingumą ir plėtros galimybes padidintų bendri mokymai, kuriuose būtų kalbama kaip parengti tinkamus, inovatyvius projektus. NVO, kurios nori teikti socialines paslaugas būtų gerai išklaudyti bent įžanginius kursus, ką jau ir bandysime daryti. Tam niekas netrukdo, reikia tik noro ir finansinių galimybių.

Protokolo Nr. 7

Informanto pareigos – Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas

Laikas 16.10 – 16.30h

Vieta – informanto darbo kabinetas

Interviu trukmė – 20 min.

Informanto kodinis pavadinimas – S7

Klausimo Nr.	Atsakymas
1.	Pagrindinis bendradarbiavimas su NVO teikiant socialines paslaugas vyksta kai jos rašo finansavimo projektus. Yra socialinės reabilitacijos neįgaliesiems projektai, kuriuose dalyvauja apie 30 NVO t.y. ir parkinsono ligų draugija, ir širdies ligomis sergančių žmonių organizacijos, žmonės, kurie patys yra su tuo susidūrę arba nori padėti giminaičiams ir tai juos skatina rašyti projektus. Šis bendradarbiavimas per tai dažniausiai ir vyksta. Iš skiriamų projektinių lėšų jie ir išgyvena, turi administratorius, teikia ataskaitas ir padeda atitinkamam ratui žmonių. Šiaip finansavimai gaunami įvairūs, netgi iki 80 tūkststančių litų per metus, bet jie per tuos metus užima kažkur 250 žmonių. Taip ir bendradarbiaujame: jeigu turime, duodame NVO patalpų panaudai, jie iš projektinių lėšų ar nario įmokų išsilaiko ir vykdo tas programas. NVO kūrimas visuomet yra iš apačios, mes jų nekuriame. Jei kažkam reikia, tai jie kuriasi, prašo vienokios ar kitokios pagalbos, paramos, patalpų, idėjų ar jei ko nežino dėl programų, tai savivaldybės NVO koordinatorė padeda. Bet tik vieną žmogų turime dirbantį su NVO. Bendradarbiavimo glaudumas priklauso nuo pačių žmonių požiūrio į pačią savivaldybę. Vieni mato tą savivaldybę kaip tam tikrą priešą, neteisingai paskirstantį projektines lėšas. Kaip jie mus mato, kaip mes dirbame toks ir yra glaudumas. Šiaip vyksta NVO šventė, gruodžio 5d. neįgaliųjų dieną. Mes visuomet laukiame iniciatyvų iš NVO, laukiame naujoviškų, įdomių projektai. Atkreipiamas dėmesys į tai, koks yra jų reikalingumas, kiek žmonių aprėpia. Pastebima, kad dažnai projektai dubliuojasi norimos teikti paslaugos. Būna, kad nori paslaugas teikti psichikos ligoniams, tačiau mes jau turime Respublikinį psichiatrijos poskyrį ir prie centro poliklinikos Psichikos dienos stacionarą, teiksime socialinę reabilitaciją Dienos užimtumo centre. Šių paslaugų savivaldybė teikia tikrai nemažai. Bendradarbiavimo nauda pastebima tokia, kad galima padėti dideliame žmonių ratui, mes bendruomenei galime padėti suteikdami jų veiklai patalpas, o jie naudą jaučia, kad kuo daugiau žmonių gali pasinaudoti jų teikiama paslaugomis.
2.	Kai skirstome socialiniai reabilitacijai skirtus pinigus metams, NVO mums teikia ketvirtines ataskaitas, todėl galime labai lengvai kontroliuoti finansus, pamatyti neatitikimus. Jie turi griežtus reikalavimus pateikti ataskaitas, kiek žmonių naudojosi paslaugomis. Patys paslaugų gavėjai jeigu yra nepatenkinti, tai perrenka organizacijos pirmininką ir Mes nesikišame į jų paslaugų organizavimą, tik prižiūrime finansinę veiklą ir ar jie vykdo tą programą, kurią buvo numatę. Dažniausiai NVO kreipiasi į savivaldybę dėl to, kad gavo per mažai pinigų iš kokio nors projekto, kad galėjo gauti daugiau. Dažnai kreipiasi ir dėl patalpų, dėl transporto važiavimui į įvairius renginius kituose miestuose. Patenkiname jų prašymus atsižvelgiant į tai kiek žmonių tai apima. Anksčiau būdavo administracijos direktoriaus rezervas, kuris buvo skirtas metų eigoje nenumatytiems prašymams tenkinti, tačiau dabar miesto tarybai patvirtinus biudžetą, tokių lėšų nėra, galime paremti tik morališkai ar skirdami patalpas, o galimybių paremti finansiškai nėra. Jeigu NVO gavo iš kokio nors projekto lėšų, tai iš jų turi išgyventi. Socialinės NVO tikrai yra pakankamai informuojamos apie finansavimo galimybes. Jie jau būna „seni vilkai“ šioje sferoje, nebet yra naujai susikūrusi NVO. Tačiau dažniausiai NVO 10-15 metų rašo projektus, žino kaip rašyti, kiek pinigų prašyti, dažniausiai prašo dvigubai daugiau, nes žino, kad visos sumos negaus, nes daug prašančių. Prašymų socialinėms paslaugoms teikti būna už 1,5 mln., o pinigų NVO turime 350-450 tūkst. Tai patenkiname tik trečdalį prašymų.
3.	Yra vyriausybės nutarimai, kuriais mes vadovaujamės, numatyta kaip vykdoma projektų atranka, sudaryta komisija iš socialinių paslaugų skyriaus darbuotojų, finansininkų, komisijos pirmininkas, būna stebėtojai iš neįgaliųjų organizacijų, kurie stebi kaip mes paskirstome tas lėšas. Kolkas turėjome tik vieną skundą dėl projekto finansavimo. Tuomet komisija įvertina šimtabalėje sistemoje projekto vertę ir naudingumą. Jei projektas surenka mažiau nei 50 balų, ir 2 komisijos nariai siūlo nefinansuoti to projekto, jis būna nefinansuojamas. Taigi teisinė bazė yra ir niekur nuo jos nėra nukrypstama. Yra sudaryti griežti aprašai kam gali būti naudojamos skirtas lėšas, kam ne. Taigi teisinė bazė yra sukurta. Šio bendradarbiavimo plėtojimą labiausiai lemia žmogiški santykiai. Jei NVO man skambina, ko nors klausia visuomet patariu. Kai nežinau ką atsakyti, kreipiuosi į Socialinės paramos skyrių ar kitas įstaigas, kurios galėtų padėti. Kartais gali padėti Lions, Rotary klubai, kurie labai aktyviai veikia. Jeigu kyla kokių nors problemų dėl transporto, jie taip pat kartais padeda.
4.	Tobulėti visuomet yra kur. Dažnai NVO planai metų metus būna tokie patys. Kokią programą vykdo vienais metais, tokią nori daryti ir kitais, nėra naujovių.
5.	NVO reikėtų daryti mokymus, nes jie dažnai užsidarę savo rate ir nežino už ką atsakinga savivaldybė. Gal ir mes būname užsidarę, atrodo parašas, dokumentai svarbiausia. Būtų gerai, kad jie žinotų ką mes galime, kokios mūsų galimybės ir kad jie siūlytų savo idėjas. Jei iš jų

	idėjų nebus, tai mes galėsime tik valdiškai pasižiūrėti ką mes galime ir tą darysime. Reikia, kad NVO užkrėstų savo idėjomis. Norėtusi kad jie labiau vienytųsi, kad būtų jungtinis NVO branduolys. Reikėtų, kad su savo idėjomis ateitų tarkime Šiaulių nevyriausybinių organizacijų konfederacija ir pasakytų ką ne taip darome bei patartų, ką reikia daryti. Tačiau šito nesulaukiame. Būna pasiūlymai, bet gana abstraktūs. Tiesiog matau idėjų trūkumą. Jie užsidarę savo rate, kažkam tai labai patogu. Tas pats vadovas ten dirba, parašo kažkokį projektą, gauna atlyginimą ir su savo mažu ratu dirba. Trūksta nevyriausybinių jėgų, kad labiau reikštųsi, skelbtųsi viešumoje. Jie turėtų mus smarkiau raginti permainoms, sakyti kas yra negerai, kaip reikia pakeisti padėtį ir ką jie gali padaryti. Aš žinau kas jiems „skauda“, žinau, kad dažniausiai kalba apie pinigus, kad jiems nėra sąlygų kažkur nuvažiuoti, kad transportas nepritaikytas invalidų vežimėliams. NVO turi išsakyti visas savo problemas, gal šiuo metu nėra finansavimo šioms problemoms spręsti, bet kadanors gal bus.
--	---

Protokolo Nr. 8

Informanto pareigos – Šiaulių m. savivaldybės administracijos direktorius

Laikas – 10.30 – 10.13

Vieta – informanto darbo kabinetas

Interviu trukmė – 13min

Informanto kodinis pavadinimas – S8

Klausimo Nr.	Atsakymas
1.	Jeigu konkrečiai nagrinėti įvairias sferas arba socialinių paslaugų reikalaujančias grupes, galima teigti, kad jos yra labai skirtingos. Vienos yra aktyvios ir gauna paslaugas, o apie kitas tik žinome, kad tokios egzistuoja. Galima mūsų pagalba daugiau priklauso nuo šių organizacijų aktyvumo. Yra sveikatingumo programos, kurioms yra skirstoma iki kelių šimtų tūkstančių litų, programinių pagrindų organizacijoms, baigiant tuo, kad suteikiame patalpas jų veiklai. Manau, kad bendradarbiavimas yra gan normalus. Nėra kad būtų nusiskundimų, jeigu būna kokie nors pageidavimai, tai sprendžiame tuos klausimus. Taigi, šį bendradarbiavimą vertinu gerai. Bendradarbiavimo glaudumas priklauso nuo pačių organizacijų. Jeigu jos aktyvios, rašo projektus, tai ir gauna kažkiek lėšų. Galų gale NVO įsisteigimo tikslas ir yra toks, kad atstovauti savo narius. Jų veiklos rezultatai priklauso nuo to kur jos kreipia daugiau dėmesio: savo narių sanbūrio organizavimui ar pagalbos ieškojimui savivaldybėse ar kitose institucijose. Dažniausiai bendradarbiaujame per finansavimą. Mes skiriame finansavimą, o jos tokiu būdu vykdo savo veiklą. Manau, kad šio bendradarbiavimo nauda yra didelė, nes gyventojams reikalinga pagalba per NVO juos pasiekia. Galų gale, tai mums padeda išsiaiškinti tam tikrų paslaugų reikalingumą, kas mums per savo administracines struktūras būtų sunku suprasti. Nes žmonės kartais būna labai uždari ir jie tik per organizaciją tampa matomi.
2.	Kad stebėtume NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę mes reikalaujame iš socialines paslaugas teikiančių NVO savo veiklos ataskaitų, kad žinotume kaip panaudojamos skirtos lėšos, kokiems tikslams. Galų gale tai yra įvertinama vertinant NVO pateiktus projektus, žiūrime ar jie atitinka savivaldybės ir tos organizacijos tikslus. Mano nuomone, gal tokia pastoviai veikianti priežiūros institucija, ta einamoji kontrolė galbūt galėtų būti ir didesnė. Bet vėlgi, reikia nepamiršti, kad tose organizacijose yra susirinkę socialiai pažeidžiami žmonės ir čia reikia nemažai „subtilumo“. Aišku, finansinio piktnaudžiavimo arba lėšų panaudojimo ne pagal paskirtį čia negali būti, bet iš kitos pusės čia reikia būti humaniškiems, atjaučiantiems bendraujant su tokiais žmonėmis. Nesinori duoti pinigų ir nepasitikėti žmogumi, iš karto siųsti kontrolę. Tai yra subtilus klausimas. Jie yra ir taip nuskausti žmonės, tai nesinori jiems suteikti dar daugiau skausmo. Manau, kad NVO nėra pakankamai informuojamos apie finansavimo galimybes. Galbūt galima galvoti, kad pastoviai dalyvauja ir gauna finansavimą tos pačios įstaigos. Tai reiškia, kad kitos galbūt nežino arba galvoja, kad yra labai sudėtinga pateikti paraišką. Taigi manau, kad informacijos skaida tikrai turėtų būti geresnė. Per nevyriausybinių organizacijų asociaciją juos informacija pasiekia, tačiau ji yra apjungusi tik dalį NVO, o pavienės gal ir nesužino. Gal didžiosios NVO, kurios yra tokios specifinės daugiau žino, bet naujai besikuriančioms galėtų būti daugiau informacijos.
3.	Teisinė bazė yra normali. Neturime kažkokių kontroliuojančių organizacijų, kad sakytų, kad mes kažko neatitinkame, kad mūsų tvarka netinkama negauname pastabų. Jos tinkamumą plėtoti šį bendradarbiavimą vertinu teigiamai, manau, kad čia yra perspektyvu. Nemanau, kad

	čia reikėtų plėsti teisinę bazę ar didinti reglamentavimą. Didžiausia problema yra finansai.
4.	Reikia atsižvelgti į tai, ar NVO atstovauja visus savo narius, ar aprėpia visus, kuriems reikia pagalbos. Turbūt toliau reikia kalbėti, ar informacija pasiekia visas organizacijas. Atkreipti dėmesį į atskaitomybę, lėšų panaudojimo tikslumą ir ar tikrai teisingai įvertiname daug NVO pateiktų projektų, ar tikrai pagalba pasiekia visus žmones, kuriems jos reikia. Aišku, visuomet norėtusi didesnio finansavimo. Šių problemų susidarymą lemia pastovi finansų stoka. Jeigu savivaldybės nustatyti prioritetai gautų pilną finansavimą, tai ir per socialines paslaugas teikiančias NVO jis pasiektų didesnę žmonių skaičių. Atrodo ir turim ir teikiame paramą, tačiau atskiri žmonės eina ir prašo. Vadinasi informacija pasiekia ne visus. Būtų geriau, kad daugiau žmonių pasiektų ir neturėtume tų prašymų.
5.	Turėtume vieni apie kitus daugiau žinoti. Galbūt reikėtų savivaldybėje kasdieniniam bendradarbiavimui su NVO turėti daugiau žmogiškųjų išteklių. Dabar parašo projektus, pabendraujame paskubomis. Galbūt reikėtų daugiau nuoseklumo bendraujant, kasdien žinoti apie jų problemas. Tuomet gal nereikėtų finansavimo per projektus, gal būtų galima atrasti kitą būdą. Jeigu labiau bendrautume, žinotume kasdienes problemas būtų galima tikslingiau paskirstyti lėšas. Dabar vertinant projektą galbūt yra vertinama labiau parašymas, o ne jo esmė. Taigi galėtų būti kiti paslaugų teikimo ir finansavimo modeliai ir išryškinimas kaip tai daryti. Manau, jei turėtume žmogiškųjų pajėgumų, galėtume dirbti šiek tiek kitaip, dirbti su tuo kasdien. Tam trukdo paprasčiausia ryšių stoka.

**PUSIAU STRUKTŪRIZUOTO INTERVIU KLAUSIMYNO EKSPERTAMS IŠ
SOCIALINĖS PASLAUGAS TEIKIANČIŲ NVO ATSAKYMŲ SUVESTINĖ**

Protokolo Nr. 1

Informanto pareigos – NVO „Lemtis“ vadovas

Laikas 13.15 -13.30h

Vieta – informanto darbo kabinetas

Interviu trukmė – 15min.

Informanto kodinis pavadinimas – N1

Klausimo Nr.	Atsakymas
1.	Bendradarbiavimą su Šiaulių miesto savivaldybe vertinu labai puikiai, kadangi mums savivaldybė labai daug padeda. Mūsų veikla vykdoma pagal projektą, yra jo tęstinumas ir mes jau 5 metai iš savivaldybės gauname pinigų, už kuriuos perkame specialius įrenginius sergantiesiems žmonėms. Bendradarbiavimo glaudumas priklauso nuo žmogiškumo. Jeigu su savivaldybe yra elgiamasi žmogiškai, jiems padėsi, bendrausi, tai ir jie labai maloniai padeda. Mes iš jų gauname ir salę, transportą, pinigų, nes kitaip mes neišsilaikytume. Anksčiau, kai savivaldybė turėjo daugiau lėšų, mums nereikėdavo mokėti už kabinetus, tačiau dabar už kabinetus mes turime apsimokėti pagal projekto veiklą, iš projekto lėšų. Ši savivaldybė suteikia geras sąlygas mums teikti socialines paslaugas, tik norėtusi, kad būtų daugiau susitikimų, kuriuose paaiškintų žmonėms kaip galima bendradarbiauti. Kadangi mes su jais bendradarbiaujame glaudžiau, tai žinome visas problemas ir gauname daugiau lėšų. O kiti labai nukenčia, nes ne taip glaudžiai bendradarbiauja su savivaldybe ir apie skiriamas lėšas žino labai mažai. Bendradarbiaujame tokiais būdais: einame į susitikimus savivaldybėje, taip pat kviečiamės žmones iš savivaldybės pas save, į mūsų rengiamus susitikimus. Taip pat ateina ir seimo nariai, vyksta susitikimai su meru. Su jais aptariame visus rūpimus klausimus. Šio bendradarbiavimo nauda pastebima labai didelė, kadangi ir morališkai ir finansiškai gauname labai didelį palaikymą, todėl galime gyvuoti. Mes ne pelno siekianti organizacija, tai be papildomų savivaldybės skiriamų lėšų neišgyventume.
2.	Vertinant mūsų paslaugų kokybę, reikia atsižvelgti į turimas lėšas. Mums labai trūksta darbuotojų. Šiuo metu yra du, kurie eina pas žmones į namus. Tačiau mums jų reikėtų trigubai daugiau, bet mes neturėtume lėšų jiems užmokėti. Taigi, dabar su savivaldybe sprendžiame tuos klausimus, ji galvoja, kaip mums padėti, kad gautume papildomų lėšų ir galėtume padėti didesniai ratui žmonių. O mes esame savanoriai ir atlyginimo už tai negauname. Kad savanoriam būtų galima irgi kažkiek užmokėti mes ieškome lėšų iš savivaldybės, ieškome rėmėjų, ieškome, kas dar galėtų prisidėti prie šios veiklos. Mūsų visus prašymus savivaldybė patenkina visada. O kreipiamės į mėnesį net kelis kartus: kartais reikia transporto, patalpų, reikia, kad žmonės ateitų pas mus į susirinkimus ir pasakytų, kokia šiuo metu Šiauliuose yra padėtis. Be to Šiauliuose yra daug renginių ir mes visuose norime dalyvauti, tai visas naujienas gauname iš vicemerės. Kadangi mes priklausome Neįgaliųjų reikalų tarybai, tai ten mus informuoja visais klausimais: kuo galima mums padėti, kuo negali, kokios yra lėšos, taigi praneša apie visą tą pinigų „judėjimą“.
3.	Teisinė aplinka yra labai skaudi sritis. Mes norėtume gauti daugiau teisinės pagalbos, nėra daug galimybių jas gauti.
4.	Išvelgiamos tobulintinos šio bendradarbiavimo sritys labiau yra susijusios su medicina. Reikia, kad tiek savivaldybė, tiek mes žinotume visas valstybės skiriamas lėšas. Kadangi darbar jos eina per Neįgaliųjų reikalų departamentą ir per socialinę rūpybą, tai kartais net pati savivaldybė nežino, kiek lėšų yra gaunama. Norėtusi, kad mes kartu galėtume viską tvarkyti, kad prisidėtų tiek savivaldybė, tiek mes ir galėtume kartu visas tas lėšas tvarkyti. Kad iš Neįgaliųjų departamento visas tas lėšas būtų galima apčiuopiamai padalinti.
5.	Labiausiai glaudesniai bendradarbiavimui su savivaldybe mums trukdo lėšų stygius. Jei būtų skiriama daugiau lėšų, mes galėtume praplėsti savo veiklą. Dabar dirbame tik dvi dienas per savaitę, o žmonių norinčių patekti į šį klubą yra labai daug, klubas labai sparčiai plečiasi. Mes galvojame su savivaldybe susitikti, aptarti tas visas problemas, kurios mums yra labai aktualios: dėl stovyklų, medicininio aptarnavimo, socialinių darbuotojų, švenčių. Mes labai apriboti dėl trūkstamų lėšų.

Protokolo Nr. 2

Informanto pareigos –VO „Moterų veiklos inovacijų centras“ vadovė

Laikas 17.00 – 17.17h

Vieta – informanto darbo kabinetas

Interviu trukmė – 17 min.

Informanto kodinis pavadinimas – N2

Klausimo Nr.	Atsakymas
1.	NVO ir savivaldybės bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas vertinu blogai. Galiu drąsiai teigti, kad ji nepripažįsta NVO sektoriaus. Bendradarbiavimo glaudumas priklauso nuo abipusiškumo. Mes ne kartą rodėme iniciatyvą. Kadangi nebuvo įtraukti į socialinių paslaugų teikimo sistemą, tai patys išprašėme į Socialinių paslaugų centrą, o pati savivaldybė mūsų neieškojo. Šios savivaldybės sukurtas sąlygas NVO teikti socialines paslaugas vertinu prastai, kalbant apie mūsų organizaciją, galima sakyti, kad jų nėra. Su savivaldybe bendraujam tokiais būdais: einame į posėdžius, kai būna svarstomi klausimai dėl socialinių paslaugų teikimo, atstovaujame viešąjį interesą. Mes norime su ja bendradarbiauti, parodome savo veiklą, tačiau negauname atsako. Taigi, mes iš šio bendradarbiavimo naudos negauname, nes mūsų projektai yra neremiami. Jiems priklauso koofinansuoti mūsų darbą, tačiau negauname net to.
2.	Mūsų teikiamos paslaugos yra socialinės, psichologinės ir teisinės. Informuojame ir konsultuojame smurtą patyrusius žmones. Taip pat vykdome „Smurtas artimoje aplinkoje“ projektus. Savo teikiamų socialinių paslaugų kokybę vertinu teigiamai, nes gauname pagyrimų iš įvairių institucijų, iš žmonių. Organizacija yra pasitikima, žmonės atvykę čia padėkoja, džiaugiasi, kad mus surado ir kad daug padėjome. Mūsų manymu Šiaulių mieste dar trūksta tokių socialinių paslaugų, kaip senelių priežiūros namai. Dažniausiai į savivaldybę kreipiamės tada, kai prašome, kad moteris, kuri patyrė smurtą, su vaikais būtų apgyvendinta nakvynės namuose, kadangi Šiauliuose nėra moterų krizių centro. Šiuos prašymus savivaldybė visuomet patenkina. Esame pakankamai informuojamos apie finansavimo galimybes. Žinome, kad kiekvienų metų pradžioje savivaldybės puslapyje yra skelbiami konkursai ir taip sekame informacija ir dalyvaujame. Kasmet pateikiame mažiausiai po tris projektus pagal savo veiklos kryptis. Tačiau nesame finansuojami. Per paskutinius tris veiklos metus iš savivaldybės gavome tik 600Lt.
3.	Teisiškai, pagal LR Savivaldos įstatymą savivaldybė gali daryti kaip nori, kiek nori tiek gali skirti pinigų, tačiau jeigu žiūrėsime į ministerijos išleistus teisės aktus, savivaldybė turi koofinansuoti mūsų projektus, tačiau šito nedaro, todėl teisiniai aktai yra pažeidžiami. Kiekviena savivaldybė turi savo nuostatas. Vyriausybė nenurodo kiek finansavimo reikia skirti NVO.
4.	Galiu teigti, kad žmonės dirbantys savivaldybėje yra nekompetetingi, neprofesionalūs. Jie žiūri į NVO sektorių ne taip, kaip žiūrima pasaulyje, kur dėmesys socialiniams klausimams yra didelis. Mūsų savivaldybė laiko tai klubine veikla. Tačiau mūsų atveju įdarbinome 6 žmones, dirbame Šiaulių ir Tauragės regione, tai mus laiko jau institucija. Jie nesupranta, kad mes esame NVO, kad vykdome tik projektus. Tai yra mums darbas, o apie finansavimo negauname jokio, į posėdžius niekada nesikviečia, niekada nežiūri į mūsų veiklą rimtai, nesikviečia į renginius. Tai manau yra nekompetencija. Tokia situacija susidaro dėl savivaldybės požiūrio. Manoma, kad naudos iš mūsų bendradarbiavimo nėra, todėl ir neduoda finansavimo. Suteiktos patalpos yra suteikiamos pagal panaudą t.y. mes susimokame už komunalines paslaugas ir pan.
5.	Mūsų centro iniciatyva praeitais metais mėginome prie Šiaulių miesto savivaldybės tarybos steigti Šeimų tarybą. Tikslas būtų toks, kadangi visi socialiniai klausimai yra susiję su šeima, tarybos nariai komitetuose sprendžia atitinkamus klausimus. Ir ta Šeimų taryba būtų iš NVO sektoriaus, iš to komiteto narių, kurie sprendžia socialinius klausimus ir tiesiog dirbtume bendrai, vieningai. Mūsų organizacija dirba konkrečiai su žmonėmis, mes gerai matome, kokios yra jų problemos, kas vyksta šeimose. Taigi, tuo klausimu mes tris kartus darėme susitikimus su savivaldybe. Juose dalyvavo ir meras, vicemerė, tarybos nariai, NVO atstovai. Apie 80proc. Tarybos narių pritarė šiam sumanymui bet Šiaulių vicemerė pasipriešino. Ji norėjo, kad Šeimų taryba būtų kaip neformali institucija, tiesiog būtų savanoriškais pagrindais išsprendžiami socialiniai, teisiniai klausimai. Praeitais kadencijos ministras net buvo išleidęs įsakymą, kad prie tarybų turi būti įsteigta ir Šeimų taryba, Tačiau šis mūsų pasiūlymas manome, kad yra labai aktualus ir geras, tačiau savivaldybė neįsileidžia NVO sektoriaus į sprendimų priėmimą, nėra linkę glaudžiai bendradarbiauti.

Protokolo Nr. 3

Informanto pareigos – buvęs ŠNVOK vadovas

Laikas 09.15 – 10.10h

Vieta – informanto darbo kabinetas

Interviu trukmė – 55min.

Informanto kodinis pavadinimas – N3

Klausimo Nr.	Atsakymas
1.	Vertinu nepatenkinamai. Savivaldybės sukurtos socialines paslaugas teikiančios įstaigos su NVO, užsiimančiomis analogiška veikla, menkai arba visai nebendradarbiauja. Savivaldybės įmonės, mano nuomone, NVO žiūri kaip į savo konkurentus. Nors dalis NVO, ypač dirbančios negalės srityje (cerebralinio paralyžiaus, artrito, kraujo ligų, inkstų ligomis sergančiųjų, žmonių su psichine negalia, vaikystės neįgaliųjų ir kt. draugijos bei organizacijos), puikiai galėtų atlikti šių įstaigų dalį darbų, kadangi valstybinės institucijose trūksta atjautimo dirbant su neįgaliaisiais, darbas daugiau „valdiškas“, į žmogų su negalia daugeliu atveju žiūrima kaip į nepageidaujamą subjektą, atimantį iš valdininko „jo brangų laiką“, tuo tarpu NVO organizacijose dirba žmonės visuomeniniais pagrindais. Daugiausia tai arba patys turintys ar turėję įvairias negalias arba jų artimieji, kuries į tai žiūri daug atsakingiau, su didesne užuojauta bei noru padėti. Jie dirba negailėdami nei savo laiko, nei turimų resursų, neskaičiuodami savo darbo valandų. NVO organizacijų darbas, teikiant socialines paslaugas ypač neįgaliesiems yra žymiai racionalesnis ir labiau pasiekia tuos, kuriems šių paslaugų reikia. Savivaldybė galėtų skelbti konkursus socialinėms paslaugoms teikti. NVO, gaudamos tikslinį finansavimą, šį darbą atliktų žymiai geriau ir pigiau, kadangi savivaldybės įmonės daugeliu atveju „paskęsta“ administravime, įvairiuose pirkimuose ir ataskaitose. Žinoma yra rizikos faktorius, kad į šį darbą veržtųsi ir dalis norinčių „komercializuoti“ šias paslaugas. Tačiau užtikrinus tinkamą kontrolę, rezultatas šioje srityje būtų žymiai geresnis. Žinoma, stacionarios socialines paslaugas turi teikti specializuotos, turinčios atitinkamus specialistus, patirtį bei infrastruktūrą tiek valstybinės, tiek privačios įstaigos.
2.	Visų pirma, aš vadovauju įstaigai, kuri jokių socialinių paslaugų neteikia. Esu tik visuomeniniais pagrindais du metus vadovavęs Šiaulių NVO konfederacijai. Tad galiu pakomentuoti tik konfederacijos narių veiklą. Su savivaldybe daugumai jų bendrauti yra sudėtinga. Į klausimus atsakinėjama nenoriai, iškeltos problemos sprendžiamos vangiai. Savivaldybės skyrių, tiesiogiai nesusiduriančių su socialinėmis problemomis, specialistai daugumoje išvis vengia šių klausimų sprendimo, motyvuodami, kad tai ne jų darbas. Viskas paliekama visuomeniniais ir savanoriškais pagrindais dirbančioms NVO, nors patys valdininkai yra išlaikomi mokesčių mokėtojų pinigais, todėl yra visada atsakingi už savivaldos funkcionavimą plačiąja prasme, kadangi savivaldos sudėtinė dalis yra „įsiklausymas į vietos gyventojų interesus ir tarnavimas šiems interesams“. Apie savivaldybės finansines galimybes finansuoti tiek NVO, tiek socialines paslaugas kalbėti iš viso yra sunku, nes tam skiriamos lėšos per paskutinių 5-erius metus „susitraukė“ iki minimumo. Dėl informacijos apie finansavimą, tai jos pakanka savivaldybės puslapyje, tačiau ji yra neoperatyvi, dažnai pasirodo vėlai, retai kada atnaujinama.
3.	Labai trūko NVO įstatymo, kuris yra ką tik priimtas LR Seime. Šiaulių miesto savivaldybė neišnaudoja seniai sukurtos konsultacinės tarybos galimybių. Ši taryba neveiksni. Užsiima pagrinde tik menkų finansinių lėšų „dalybomis“. Savivaldybės atstovams reikia prisiminti, kad nevyriausybinių organizacijos yra apibrėžiamos tokiais parametrais: jos yra įkurtos laisva valia, nepriklausomai nuo valdžios; jos yra ne pelno - tai yra, gauto pelno neskirsto tarp steigėjų ar narių, o panaudoja organizacijos tikslams siekti; jos yra savanoriškos - t.y., remiasi savanoriška naryste, savanorišku darbu ir savanoriškai duodama paramą; jos turi savivaldą ir tarnauja ne siauros asmenų grupės, o visuomenės interesams; jos aktyviai skleidžia savo idėjas, stengiasi gerinti vietos gyvenimo sąlygas ar padeda tiems žmonėms, kuriems pagalba labiausiai reikalinga, gausa.
4.	Oficialiai yra deklaruojamos šios Šiaulių m. savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo formos : Nevyriausybinių organizacijų interesų atstovavimas, finansinė parama, nefinansinė parama. Nevyriausybinių organizacijų interesų atstovavimas – turėtų būti bendros darbo grupės su Savivaldybės atstovais vietos bendruomenės problemoms spręsti. NVO atstovų dalyvavimas komisijų ar posėdžių veikloje galėtų būti rimta paspartis vietos bendruomenės poreikiams tirti. NVO atstovai kaip bendruomenės atstovai turėtų būti dažniau kviečiami dalyvauti įvairiose darbo grupėse sprendžiant aktualias energetikos, miesto infrastruktūros, kultūros problemas. Tuo tarpu tas būna labai retai. O bendradarbiavimas

	socialinių paslaugų teikime vyksta nepakankamai. Daugiausia tenkinamasi informacijos apie šias paslaugas pateikimu ir nedidelių konkursų įvairiems socialiniams projektams paskelbimu. Nauda iš to būna trumpalaikė, projektų tęstinumas neužtikrinamas. Turėtų būti sudaromos bendros strateginės socialinės programos, į kurių sudarymą ir įgyvendinimą būtų įtraukiama kuo daugiau NVO iš skirtingų interesų grupių.
5.	Socialinis – politinis NVO vaidmuo pasireiškia bent trimis būdais: NVO įgalina individus išreikšti savo nuomonę ir taip prisideda prie mechanizmo esminėms pilietinėms teisėms realizuoti sukūrimo. NVO sukuria pliuralistinę, įvairovę ir toleranciją paremtą aplinką, nes yra nukreiptos į kuo įvairiausių interesų ir požiūrių atstovavimą bei tokių interesų ir požiūrių reikšmės parodymą. Leisdamos laisvai reikštis visiems interesams ir neversdamos šių interesų slėpti „pogrindžio“ santykiuose bei išreikšdamos šiuos interesus teisės sistemos rėmuose, NVO sukuria stabilumą ir sudaro sąlygas teisės viešpatavimui. NVO dažniausiai leidžia pasiekti viešais laikomus tikslus efektyviau nei tai daro valstybės institucijos, nes NVO remiasi privačia iniciatyva, sudaro sąlygas pritraukti savanorišką darbą bei paramą. Be to, paprastai pripažįstama, kad NVO tiksliau nei valstybės institucijos gali reaguoti į visuomenės poreikius. Antrasis svarbus ekonominio NVO vaidmens aspektas yra tas, kad NVO gali padėti dorotis su rinkos trūkumų problema. Trečiasis vaidmuo ekonominiu aspektu yra tas, kad ne pelno organizacijos (NPO) prisideda prie infrastruktūros rinkai plėtotis palaikymo.

Protokolo Nr. 4

Informanto pareigos – VŠĮ „Motinos Teresės šeimų namai“ vadovė

Laikas 14.30 – 15.45

Vieta – informanto darbo kabinetas

Interviu trukmė – 1h 15min.

Informanto kodinis pavadinimas – N4

Klausimo Nr.	Atsakymas
1.	Šiaulių miesto savivaldybės ir mūsų organizacijos bendradarbiavimą vertinu teigiamai, nes suteikė mums pastatą, pasirašome bendradarbiavimo sutartis su Socialinių paslaugų centru. Manau, kad šio bendradarbiavimo glaudumas labiausiai priklauso nuo pačių socialinių darbuotojų, bet ne nuo aukštesnės pareigas užimančių valstybės tarnautojų, vadovų. Jie nekviečia mūsų į jokias organizuojamas konferencijas socialinių paslaugų teikimo klausimais. Pačias savivaldybės sukurtas sąlygas NVO teikti socialines paslaugas vertinu gan neigiamai, nes retai kada suteikia pagalbą, mūsų poreikiai visiškai nesvarbūs, yra tik reikalavimas, kad būtų ši organizacija, o finansavimo nėra. Šio bendradarbiavimo nauda yra tik ta, jog savivaldybė davė pastatą taip suteikdama galimybes teikti socialines paslaugas
2.	Dažniausiai ugdome buitinius, motinystės ir tėvystės įgūdžius šeimoms su protine negalia, šviečiame juos, veikia „Atsakingos ir tėvystės ugdymo mokyklėlė“. Savo teikiamų paslaugų kokybę vertinu nepatenkinamai, nes reikia daug paslaugų, o savanorių mažai ir nėra finansavimo, todėl trūksta paslaugų šeimoms, vaikams iš vaikų namų, krizinėms šeimoms. Į savivaldybę kreipėmės, kad duotų leidimą vidaus remontui, renovacijai. Dėl paslaugų teikimo jie į mus kreipiasi dažniau. Remontui leidimą suteikė, tačiau turėjome pirkti architektavimo paslaugas. O į renovacijos prašymą gavome neigiamą atsakymą. Ir mes visiškai negauname jokios informacijos apie finansavimo galimybes net iš NVO konfederacijos nors ir esame jos nariai. Informacija gaunama tik per asmeninius ryšius.
3.	NVO ir Šiaulių miesto savivaldybės bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas teisinė aplinka, mano nuomone, neveikia nes savivaldybės darbuotojai galbūt patys yra per daug apkrauti darbu ir nebekreipia dėmesio į žmogiškąjį faktorių. Todėl šis bendradarbiavimas yra neplėtojamas. Teisinės bendradarbiavimo bazės trūkumas yra toks, kad iki šiol Lietuvoje nepriimtas Nevyriausybių organizacijų įstatymas, todėl nėra aiškiai suformuluotos taisyklės, kaip mums reikia bendradarbiauti su savivaldybe, nėra nuoseklumo. Tai sunkina mūsų padėtį. Tačiau šio įstatymo projektas jau pateiktas svarstyti Seimui. Tikiuosi bus priimtas.
4.	Tik bendromis jėgom galime padėti žmonėms. Turi visuomenės mastu keistis požiūris į paprastą žmogų, kuriam valstybė turi padėti, juk žmogus yra vertybė.
5.	NVO ir savivaldybės bendradarbiavimas stiprėtų iškėlus žmogiškąjį faktorių, nes šis bendradarbiavimas remiasi tik šiuo faktoriumi, o reikėtų bendradarbiauti ir administraciniu

	požiūriu, labiau atsižvelgiant į biudžeto paskirstymą. Be to norėtume turėti įtakos sprendimų priėmimui, nes negauname kvietimų į sprendimų priėmimą. Manau, norint, kad padėtis pagerėtų, reikia tik pastangų, supratimo, kad esame reikalingi.
--	--

Protokolo Nr. 5

Informanto pareigos – labdaros – paramos fondo „Pagalbos sparnai“ atstovė

Laikas 11.10 – 11.38h

Vieta – informanto darbo kabinetas

Interviu trukmė – 28 min.

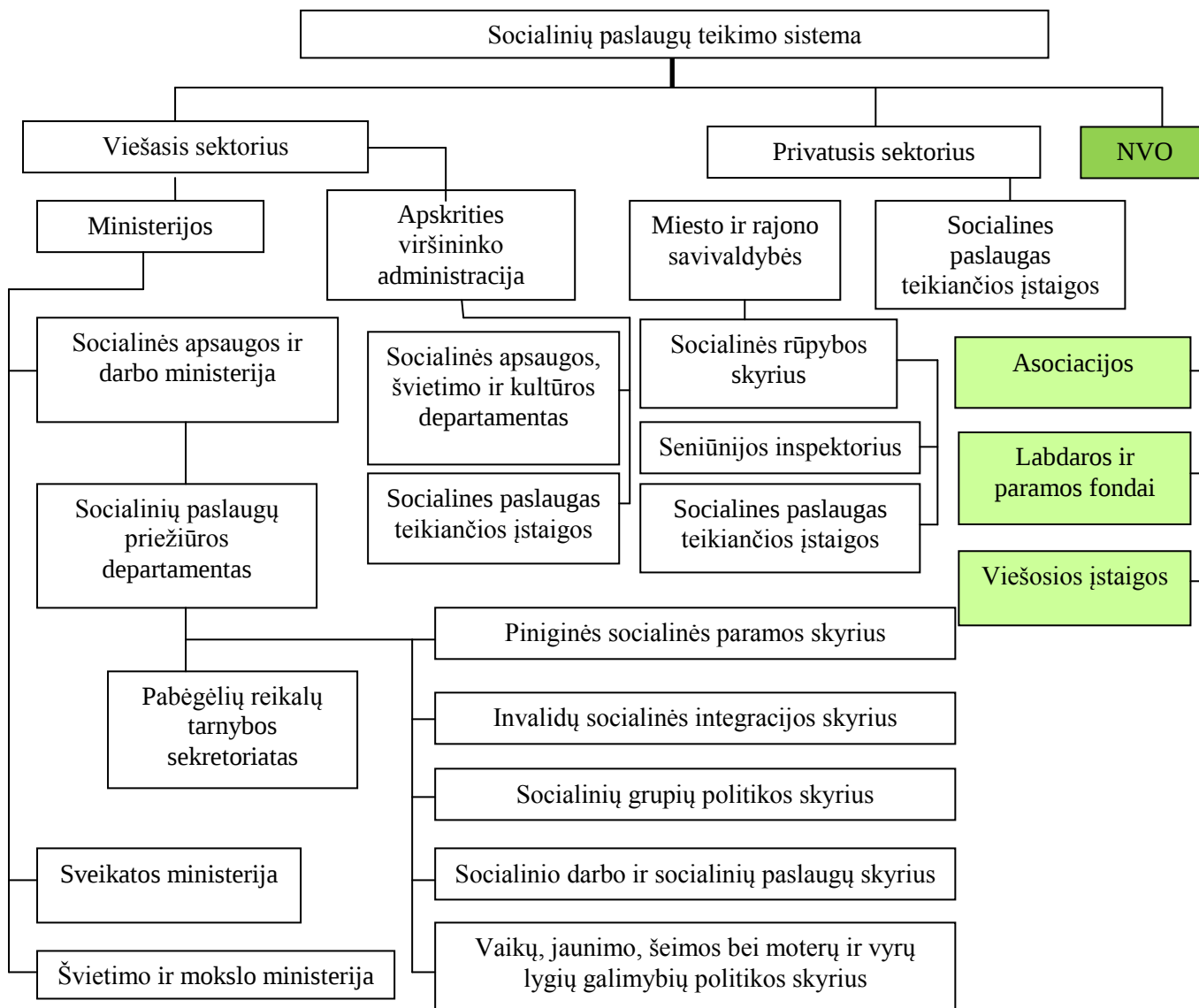
Informanto kodinis pavadinimas – N5

Klausimo Nr.	Atsakymas
1.	Bendradarbiavimą su Šiaulių miesto savivaldybe vertinu neigiamai, nes ji nenoriai su mumis bendradarbiauja, neturi laiko mūsų problemoms spręsti. Dirbame jau 5 metus, tačiau vis dar negauname steigimo pinigų, neturime tinkamų patalpų savo veiklai. Savivaldybė skyrė du garažus, kuriuose laikome iš žmonių gautus daiktus. Susisiekėme su pasauliniu labdaros fondu, jis mums siunte 3 tonas rūbų, tačiau savivaldybė nesumokėjo maitinimo mokestį, teko susimokėti patiems. Tai skurdžiausia savivaldybė visoje Lietuvoje, todėl neturi iš ko paremti, padėti mums. Ji padeda tik žodžiais ir jausmais, tačiau ne darbu ir finansiškai. Savivaldybės sukurtas sąlygas mums teikti socialines paslaugas vertinu irgi nelabai gerai. Kas tris mėnesius yra organizuojamas vienas susirinkimas, šnekamės apie savo problemas, savivaldybė pataria, ką reikia daryti, žada geresnę ateitį, palankesnes sąlygas, tačiau problemų taip ir neišsprendžiame. Ankčiau dar gaudamome mašiną gautų daiktų parvežimui. Už viską, kas yra daroma gero, esu dėkinga Šiaulių gyventojams, ypač senyvo amžiaus žmonėms, nes jaunimas neturi laiko įsitraukti į tokią veiklą. Pagrindinis bendradarbiavimo su savivaldybe būdas yra susirinkimai. Į savivaldybę dažnai kreipiamės mašinos, lėšų, kurių niekaip neskiria fondams. Fondai turi ieškoti lėšų iš savo narių ar kitų žmonių, nors Labdaros ir paramos fondo įstatuose nėra tokio nurodymo, kad norint būti fonde turite skirti jam kažkiek lėšų. Todėl dažniausiai prašome žmonių skirti mums 2proc. pajamų mokesčio. Per tuos 5 metus darbo šiame fonde, susidarė toks įspūdis, kad mes savivaldybei netgi trukdome. Šio bendradarbiavimo nauda yra tik tokia, kad labai maloniai išklausome vieni kitų bėdas, tačiau nieko gero sukurti negalime. Yra tik pažadai.
2.	Mes lankome neįgalios, jaunimą su psichine negalia. Mūsų teikiama socialinių paslaugų kokybė nėra labai gera. Kiek išgalime, lankome ligonius invalidų namuose, kartais nuvažiuojame į Radviliškį. Važiuojame ir padedame tiek, kiek leidžia finansinės galimybės. Tačiau dirbame tikrai nuoširdžiai ir stengiamės su turimais ištekliais padėti kuo daugiau žmonių. Dėl pinigų trūkumo negalime įgyvendinti visų savo sumanymų, tokių kaip įkurti vaikų centrą ir ten maitinti ar kitaip rūpintis nepasiturinčiais vaikais. Buvome net suradę rėmėją, tačiau savivaldybė nesutiko su šiuo pasiūlymu ir taip visi planai žlugo. Manau labiausiai trūksta paslaugų neįgaliesiems, reikia specialių, jiems pritaiktų gyvenimo sąlygų sudarymo. Taip pat trūksta maisto nepasiturintiems ir jų vaikams, nesutvarkyta vaikų namuose augančių vaikų. Dažniausiai į savivaldybę kreipiamės dėl transporto, norime gauti mašiną. Dvejus metus duodavo mašiną, su kuria pasiimdavome ir išveždavome gautus daiktus. Mes nesame informuojami apie savivaldybės teikiamas finansavimo galimybes. Visuomenininkai nėra informuojami apie tai, kiek pinigų yra skirta padalinti labdarai, to mes negauname. Netikiu, kad Europos sąjungoje nėra gaunamos lėšos būtent labdaros fondams, tiems kurie neturi galimybių gauti pinigų iš niekur kitur.
3.	Į teisininkus kreiptis neteko, jei eičiau, tai manau savivaldybės juriste tikrai padėtų. Teisiškai sudarytos visos sąlygos. Šiauliečiams yra pirmumo teisė. Labai malonus deklaravimo skyrius. Kiek nueidavau su studentais ar globotiniais visuomet viską sutvarkydavo iš karto.
4.	Manau, kad didelė problema yra savivaldybės darbuotojų nesupratingumas, jie išklauso mūsų problemas, tačiau nesiima jokių priemonių joms pašalinti.
5.	Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimas stipėtų, jei daugiau kalbėtumėmės ir susikalbėtume tarpusavyje. Reikia, kad mūsų savivaldybės darbuotojai suprastų, kad skurdžiai gyvenančių žmonių tarp mūsų yra tikrai daug, žmonės skursta, baises nedarbas. Be to, reikėtų, kad pensinio amžiaus žmonės užleistų darbo vietas jaunimui. Manau, kad kvalifikuotas jaunimas geriau suprastų NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo svarbą.

TYRIMO METU APKLAUSTŲJŲ INFORMANTŲ KONTAKTINIAI DUOMENYS

Šiaulių miesto savivaldybės atstovai		
<u>Pareigos</u>	<u>Vardas, Pavardė</u>	<u>Telefono nr.</u>
Šiaulių m. savivaldybės administracijos direktorius	Vladas Damulevičius	(8 41) 59 62 00
Šiaulių m. savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas	Viktoras Strups	(8 41) 59 63 05
Šiaulių m. savivaldybės Socialinių paslaugų poskyrio vedėja	Aušra Gailiūnienė	(8 41) 52 37 94
NVO atstovai		
<u>Pareigos</u>	<u>Vardas, pavardė</u>	<u>Telefono nr.</u>
Organizacijos „Lemtis“ vadovas	Antanas Kvietkauskas	+370 676 39643
Organizacijos „Moterų veiklos inovacijų centras“ vadovė	Salomėja Jasudienė	+370 41 520239
VŠĮ „Motinos Teresės šeimų namai“ vadovė	Regina Zabelienė	+370 650 26956
Labdaros – paramos fondo „Pagalbos sparnai“ atstovė	Janina Gečienė	+370 677 15807
ŠNVOK atstovas	Alius Feliksas Valys	+370 41 523634

NVO VIETA TARP SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEIKĖJŲ IR ORGANIZATORIŲ LIETUVOJE

NVO RŪŠYS LIETUVOJE

NVO Rūšis	Apibėžimas	Steigimas	Veiklą reglamentuojantis įstatymas
Asociacija	Savo pavadinimą turintis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – koordinuoti asociacijos narių veiklą, atstovauti asociacijos narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus	Mažiausiai trys asociacijos steigėjai, kurie yra sulaukę 18 metų, veiksnūs fiziniai asmenys ir (ar) juridiniai asmenys, sudarę asociacijos steigimo sutartį.	Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas. <i>Valstybės žinios</i> . 2004, Nr. 25-745
Viešoji įstaiga	pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – tenkinti viešuosius interesus vykdant švietimo, mokymo ir mokslinę, kultūrinę, sveikatos priežiūros, aplinkos apsaugos, sporto plėtojimo, socialinės ar teisinės pagalbos teikimo, taip pat kitokią visuomenei naudingą veiklą	Steigėjų skaičius yra neribojamas, taipogi gali būti ir vienas steigėjas. Jos steigėjai gali būti valstybė, savivaldybės ir kiti iš įstaigos veiklos nesiekiantys sau naudos asmenys, sudarę viešosios įstaigos steigimo sutartį.	Lietuvos Respublikos Viešųjų įstaigų įstatymas. <i>Valstybės žinios</i> . 1996, Nr. 68-1633
Labdaros ir paramos fondas	savo pavadinimą turintis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kuris valdo, naudoja jam perduotą ir savo įgytą turtą, tuo turtu disponuoja ir kurio pagrindiniai veiklos tikslai – labdaros ir (ar) paramos, prireikęs kitokios pagalbos teikimas fiziniams ir juridiniams asmenims Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymo ir šio įstatymo nustatyta tvarka mokslo, švietimo, kultūros, meno, religijos, sporto, sveikatos apsaugos, socialinės globos ir rūpybos, aplinkos apsaugos ir kitose visuomenei naudingomis ir su naudos sau siekimu nesiejamose srityse	Steigėjai gali būti fiziniai ir (ar) juridiniai asmenys, sudarę fondo steigimo sutartį. Jie turi būti įsipareigoję skirti fondui įnašus pinigais ar turtu iki fondo įregistravimo Juridinių asmenų registre.	Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos fondų įstatymas. <i>Valstybės žinios</i> . 2004, Nr. 7-128

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.